

Netwerkanalyse samenwerkings- verbanden decentrale overheden **2020**

Pii-networks
Viktor Stelder
Koen Janssen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

1. Hoofdpijnen	5
2. Inleiding & Leeswijzer	7
3. Verantwoording netwerkanalyse en netwerkvisualisaties	11
4. Het netwerk van Nederland	13
Netwerkvisualisatie Samenwerkingsverbanden	18
5. Netwerk samenwerkingsverbanden, thema Economie	21
Netwerkvisualisatie Samenwerkingsverbanden: Economie	24
6. Netwerk samenwerkingsverbanden, thema Fysiek	27
Netwerkvisualisatie Samenwerkingsverbanden: Fysiek	30
7. Netwerk samenwerkingsverbanden, thema Sociaal	33
Netwerkvisualisatie Samenwerkingsverbanden: Sociaal	36
8. Netwerk samenwerkingsverbanden thema Veiligheid & Gezondheid	39
Netwerkvisualisatie Samenwerkingsverbanden: Veiligheid & Gezondheid	42
9. Duiding & Vervolg	45
10. Begrippenlijst	49
11. Bijlage: Provinciale Netwerken	50

1. Hoofdlijnen

1. Hoofdlijnen

De Netwerkanalyse Samenwerkingsverbanden Decentrale Overheden 2020 heeft als doel inzicht te bieden in de samenwerkingsstructuren die decentrale overheden met elkaar onderhouden. Het netwerk laat zien dat provinciegrenzen bepalend zijn voor samenwerking. Gemeenten werken vooral samen met andere gemeenten binnen hun eigen provincie. Vooral binnen de grotere provincies is er daarnaast sprake van verschillende mate van regionale clustering.

Decentrale overheden zoeken samenwerking in provinciale en regionale clusters

Het netwerk bestaat uit 11 sterke clusters – groepen decentrale overheden die veel meer relaties met elkaar hebben dan met andere decentrale overheden – die ertoe leiden dat samenwerking het meest waarschijnlijk is binnen provinciale en regionale grenzen. Relaties tussen clusters komen relatief veel minder vaak voor dan relaties binnen clusters.

Provincies en G40 gemeenten verbinden het netwerk

De provincies en de G40 gemeenten spelen een belangrijke rol in het verbinden van clusters. Ze onderhouden relaties die dwars door het netwerk gaan. Zo zorgen ze dat de afstand tussen gemeenten binnen verschillende clusters kort is.

Samenwerkingsverbanden per thema

Naast het netwerk dat gemaakt is op basis van alle samenwerkingsverbanden die decentrale overheden onderhouden, zijn vier thema-netwerken in beeld gebracht: Economie, Fysiek, Sociaal en Veiligheid & Gezondheid. Het economische en het fysieke netwerk vertonen dezelfde netwerkeigenschappen als het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden. Het sociale netwerk wijkt af en is meer lokaal georganiseerd. Het veiligheid en gezondheid netwerk vertoont een sterke clustering maar telt minder verbindingen tussen clusters dan de economische en fysieke netwerken

Economische samenwerking verschilt sterk per provincie

Op economisch gebied zijn er sterke regionale verschillen in de manier waarop gemeenten in het netwerk georganiseerd zijn. Een aantal stedelijke regio's komt duidelijk naar voren, terwijl in andere regio's veel minder wordt samengewerkt.

Fysieke samenwerking het grootst

De samenwerking op fysieke thema's laat in grote lijnen dezelfde structuren zien als het gehele netwerk. De meeste samenwerkingsverbanden vallen binnen een fysiek thema en deze samenwerkingsverbanden hebben daarom een grote invloed op het gehele netwerk.

Sociale samenwerking wijkt sterk af van het gehele netwerk en de andere thema's

Rond sociale thema's werken gemeenten vooral lokaal samen. De verbindingen tussen provincies vallen grotendeels weg en zelfs binnen provincies opereren verschillende gemeenten als afzonderlijke eilandjes zonder verbindingen naar andere clusters.

Veiligheid & Gezondheid regionaal georganiseerd

Samenwerking binnen het thema veiligheid en gezondheid heeft een sterk regionaal karakter. Verbindingen tussen clusters worden bovenal onderhouden door G40 gemeenten.

2. Inleiding & Leeswijzer

2. Inleiding & Leeswijzer

Deze netwerkanalyse heeft als doel inzicht te geven in samenwerkingsstructuren die decentrale overheden met elkaar onderhouden. We zijn geïnteresseerd in welke mate decentrale overheden elkaar opzoeken én binnen welke structuren zij dit doen. Het is hierbij niet alleen van belang welke relaties een decentrale overheid zelf onderhoudt, maar ook met wie zijn relaties vervolgens weer in contact staat. Een netwerkanalyse biedt de mogelijkheid om deze structuren te analyseren en visueel weer te geven.

De netwerkanalyse 'Samenwerkingsverbanden decentrale overheden 2020' is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en maakt gebruik van de data verzameld in het kader van de 'Inventarisatie samenwerkingsverbanden decentrale overheden 2020' uitgevoerd door de Kwink Groep en PROOF Adviseurs.

De analyses zijn gedaan op landelijk en provinciaal niveau. Met deze verschillende scopes wordt niet alleen duidelijk hoe provincies met elkaar verbonden zijn, maar kunnen we ook inzoomen op een provincie en ontdekken hoe gemeenten in regio's samenwerken. Naast een analyse van alle samenwerking zijn ook analyses uitgevoerd rondom vier verschillende samenwerkingsthema's: Economie, Fysiek, Sociaal en Veiligheid & Gezondheid.

Zo kunnen we iets zeggen over de samenwerkingskeuzes die decentrale overheden maken in het algemeen én over verschillen in samenwerking tussen thema's. De verklaring waarom juist deze structuren onderhouden worden, laten we aan de lezers die met elkaar veel meer kennis hebben dan wij over plaatselijke cultuur, historische bestuurlijke indelingen en regionaal en landelijk beleid.

De netwerkstructuren waarin decentrale overheden samenwerken hebben invloed op de toegang die decentrale overheden hebben tot informatie, innovatieve werkwijzen en vernieuwende perspectieven. Er kunnen informatie-afhankelijkheden ontstaan en (on)mogelijkheden om razendsnel van andere regio's te leren. Op deze manier kunnen samenwerkingsstructuren van invloed zijn op het beleid van decentrale overheden.

In dit onderzoek beschrijven we de structuren die ontstaan door die manier waarop decentrale overheden met elkaar samenwerken. Vervolgens interpreteren we die structuren met behulp van netwerktheorie. De mate waarin netwerkstructuren daadwerkelijk van invloed zijn op beleid is geen onderdeel van dit onderzoek. Wel hebben we in de discussie een eerste aanzet gegeven om in gesprek te gaan over de uitkomsten. We dagen betrokkenen en geïnteresseerden uit om kritisch na te denken over de wenselijkheid en de gevolgen van verschillende structuren.

Veel leesplezier,

Koen Janssen, Pii-networks

Viktor Stelder, Pii-networks

Leeswijzer

Het eerste deel van deze rapportage 'Netwerkanalyse samenwerkingsverbanden decentrale overheden' biedt een netwerkanalyse van alle samenwerkingsverbanden die decentrale overheden in Nederland onderhouden. Het tweede deel van de rapportage bevat netwerkvisualisaties en korte beschrijvingen van alle provinciale netwerken en kan worden gebruikt als naslagwerk. Via de bladwijzers kun je direct door naar specifieke netwerkvisualisaties. Om deze visualisaties goed te kunnen lezen volgt hiernaast eerst een Handleiding Lezen Netwerk.

In hoofdstuk 1. Hoofdpijnen worden de belangrijkste observaties en netwerkstructuren uit dit rapport samengevat. Belangrijke afwegingen die zijn gemaakt in het analyseren en visualiseren van de netwerken zijn terug te vinden in hoofdstuk 3. Verantwoording.

In hoofdstuk 4. tot en met 8. volgen de analyses en visualisaties van het Netwerk van Nederland en de netwerken van samenwerkingsverbanden per thema. In hoofdstuk 4. beschrijven we de structuren op basis van alle samenwerkingen die decentrale overheden onderhouden. De netwerken op Economische, Fysieke, Sociale en Veiligheid & Gezondheid thema's volgen daarop. De beschrijving van het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden is het meest uitgebreid. Bij de beschrijvingen van de thema netwerken worden vooral de verschillen met het gehele netwerk toegelicht. We raden daarom aan om eerst het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden door te nemen, alvorens specifieke thema netwerken te bestuderen.

In hoofdstuk 9. Duiding & Vervolg worden de geobserveerde structuren geduid aan de hand van netwerktheorie. In dit voegen we ook alle observaties en interpretaties van de netwerken samen. tot slot doen we in dit hoofdstuk een aanzet om het gesprek over de (on)wenselijkheid van structuren te voeren.

Alle netwerkvisualisaties en beschrijvingen van samenwerking op provincieniveau vormen de bijlage. De bijlage kan gebruikt worden als losstaand naslagwerk en bevat per provincie het netwerk van alle samenwerkingsverbanden in die provincie, de interprovinciale relaties die decentrale overheden in die provincie onderhouden en de netwerken per thema. Op provincieniveau laten we de interpretatie van verschillende structuren aan de lezer.

Handleiding lezen netwerk

De netwerken bestaan uit een verzameling bollen (nodes) die verbonden zijn via relaties. Een node kan een gemeente, een provincies of een waterschap zijn. Als twee decentrale overheden onderdeel zijn van eenzelfde samenwerkingsverband hebben ze een relatie in het netwerk. Hoe meer samenwerkingsverbanden twee overheden delen, hoe sterker hun samenwerkingsrelatie wordt.

Plaatsing

De nodes worden via een algoritme in het netwerk geplaatst. Dit werkt een beetje als zwaartekracht. Hoe meer relaties een decentrale overheid deelt met een andere decentrale overheid, hoe meer ze elkaar aantrekken. Als een decentrale overheid geen enkele relatie deelt met een andere decentrale overheid stoten ze elkaar juist af. Hoe dichter overheden bij elkaar staan, hoe meer ze in dezelfde maatschappelijke omgeving opereren. Hoe verder ze van elkaar af staan, hoe meer ze met verschillende partners te maken hebben. De afstand in het netwerk representeert zo sociale of maatschappelijke afstand.

De plaatsing wordt voor elk netwerk opnieuw berekend. Op provinciaal niveau wordt de positie alleen bepaald door de relaties die binnen de provincie onderhouden worden. Het kan dus zijn dat een gemeente binnen een provincie een heel andere positie heeft dan in een netwerk van heel Nederland.

Clusters en Brug-gemeenten

In de netwerken zien we dat de decentrale overheden in meer of mindere mate bij elkaar komen te staan in netwerkgroepen. Ze vormen duidelijk herkenbare groepen in het netwerk. Deze groepen noemen we clusters. Als overheden bij elkaar staan in een cluster dan zegt dat ons dat deze overheden onderling meer en sterkere relaties onderhouden dan met overheden die niet in het cluster zitten. Zitten overheden in afzonderlijke clusters dan zoeken ze elkaar weinig op en komen bovendien in aanraking met ander decentrale overheden.

Clusters kunnen in meer of mindere mate met elkaar verbonden zijn. In het meest extreme geval zijn er helemaal geen verbindingen. Aan de andere kant van het spectrum zien we juist dat veel overheden uit een cluster relaties onderhouden met veel overheden uit een ander cluster.

Vaak zien we een tussenvorm. In dat geval is er één of zijn er enkele overheden verantwoordelijk voor de verbinding tussen twee clusters. Deze decentrale overheden hebben een verbindende rol in het werk. Als het om gemeenten gaat noemen we het brug-gemeenten.

Kleuren

De decentrale overheden worden in de netwerkvisualisaties op twee manieren gekleurd. Voor de landelijke netwerken zijn de decentrale overheden gekleurd op basis van de provincie waar zij toe behoren. Voor de provinciale netwerken zijn de overheden gekleurd op basis van een statistische analyse (*modularity*) die berekent tot welk cluster de node behoort. Decentrale overheden met dezelfde kleur behoren tot hetzelfde cluster.

De grootte van een decentrale overheid

De decentrale overheden zijn weergegeven met 'bollen' van verschillende grootte. De grootte wordt bepaald door de netwerkpositie van die decentrale overheid. Hoe vaker een decentrale overheid een verbinding vormt tussen andere gemeenten hoe groter de bol wordt. Hoe meer unieke relaties een decentrale overheid heeft, hoe groter hij wordt. Zo krijgen brug-gemeenten een grotere bol omdat ze de enige verbinding zijn tussen gemeenten uit verschillende clusters.

3. Verantwoording

3. Verantwoording netwerkanalyse en netwerkvisualisaties

Voor de netwerkanalyse is de dataset gebruikt van de 'Inventarisatie samenwerkingsverbanden decentrale overheden' uitgevoerd door de Kwink Groep en PROOF Adviseurs in 2020. Deze dataset bestaat uit 1284 samenwerkingsverbanden waarin decentrale overheden deelnemen.

Relaties & Selectie van Samenwerkingsverbanden

Als twee decentrale overheden deelnemen in hetzelfde samenwerkingsverband typeren we dat als een relatie tussen de twee decentrale overheden. Alleen betekenisvolle samenwerkingsverbanden zijn meegenomen. De onderliggende aanname onder het netwerk is dat een relatie tussen twee decentrale overheden een mate van invloed heeft op het 'gedrag' van die overheden. We hebben daarom samenwerkingsverbanden verwijderd waar een meerderheid of een significante minderheid onderdeel van is.

Zo zijn de relaties van bijvoorbeeld de VNG als samenwerkingsverband niet meegenomen omdat alle gemeenten daar onderdeel van uitmaken. De veronderstelling is dat gemeenten binnen een dergelijk groot samenwerkingsverband niet of nauwelijks invloed hebben op elkaar. Alle samenwerkingsverbanden met meer dan 50 deelnemers zijn niet meegenomen in de analyses.

Gewicht van Relaties & Filtering

Elke relatie heeft een 'gewicht' dat wordt gedefinieerd als het aantal samenwerkingsverbanden waarin beide decentrale overheden deelnemen. De gewichten van de relaties lopen van 1 tot 51 gedeelde samenwerkingsverbanden. De verdeling van gewichten volgt een Poisson-verdeling waarbij een gewicht van 1 exponentieel vaker voorkomt dan een gewicht van 2. Alleen relaties met een significant gewicht zijn meegenomen in de analyses. We veronderstellen dat deze relaties van invloed zijn op de betrokken decentrale overheden relatief aan het gewicht van de andere relaties die zij onderhouden. Niet-significante relaties zijn niet meegenomen in de analyses. Deze relaties hebben niet of nauwelijks invloed op de samenwerkingsstructuren omdat hun relatieve gewicht laag is. Door ze weg te laten wordt het netwerk beter leesbaar, omdat de sterkere relaties beter zichtbaar worden.

Voor de netwerken op basis van alle samenwerkingsverbanden ligt de filtering op een gewicht van twee of minder. Relaties op basis van één of twee samenwerkingsverbanden worden niet meegenomen. Voor de themanetwerken is een filtering aangehouden van één. Relaties op basis van één enkel samenwerkingsverband worden hier niet meegenomen.

Waterschappen

De waterschappen zijn alleen meegenomen in het netwerk rond Fysieke en Veiligheid & Gezondheid thema's. In deze netwerken nemen ze duidelijke posities in. In het netwerk op basis van alle samenwerkingen zijn ze uit het netwerk gefilterd. Ze vormen in deze netwerken een hecht cluster met vooral veel relaties onderling. Door ze niet mee te nemen in de visualisatie werden de overige relaties beter zichtbaar. In de netwerken rond Sociale en Economische thema's spelen waterschappen geen rol.

Visualisatie

De netwerkvisualisaties zijn gemaakt op basis van het 'Force Atlas 2'-algoritme voor de relatieve plaatsing van de nodes in het netwerk. Hierbij krijgt elke node een aantrekkingskracht naar nodes waarmee zij veel relaties delen. Hierdoor worden overheden geclusterd in groepen met veel overlappende verbindingen en worden (relatief) geïsoleerde groepen overheden naar de periferie van het netwerk geduwd. Afstand in de netwerkvisualisaties kan zo geïnterpreteerd worden als 'sociale' afstand of de mate van overeenkomstige maatschappelijke omgeving. De grootte van de nodes wordt bepaald door hun Betweenness Centrality. Betweenness Centrality berekent hoe vaak een node op het snelste pad ligt tussen andere nodes. Nodes met hoge betweenness centrality kunnen invloed hebben in het netwerk doordat ze controle hebben op informatie die door het netwerk gaat.

4. Netwerk van Nederland

4. Het netwerk van Nederland

Het netwerk van Nederland bestaat uit 367 decentrale overheden die 4.873 relaties onderhouden. We zien dat gemeenten voornamelijk samenwerken met gemeenten binnen hun eigen provincie. Zo vormen ze allerlei clusters in het netwerk; netwerkgroepen waarbinnen decentrale overheden veel meer relaties met elkaar onderhouden dan met overheden uit andere delen van het netwerk.

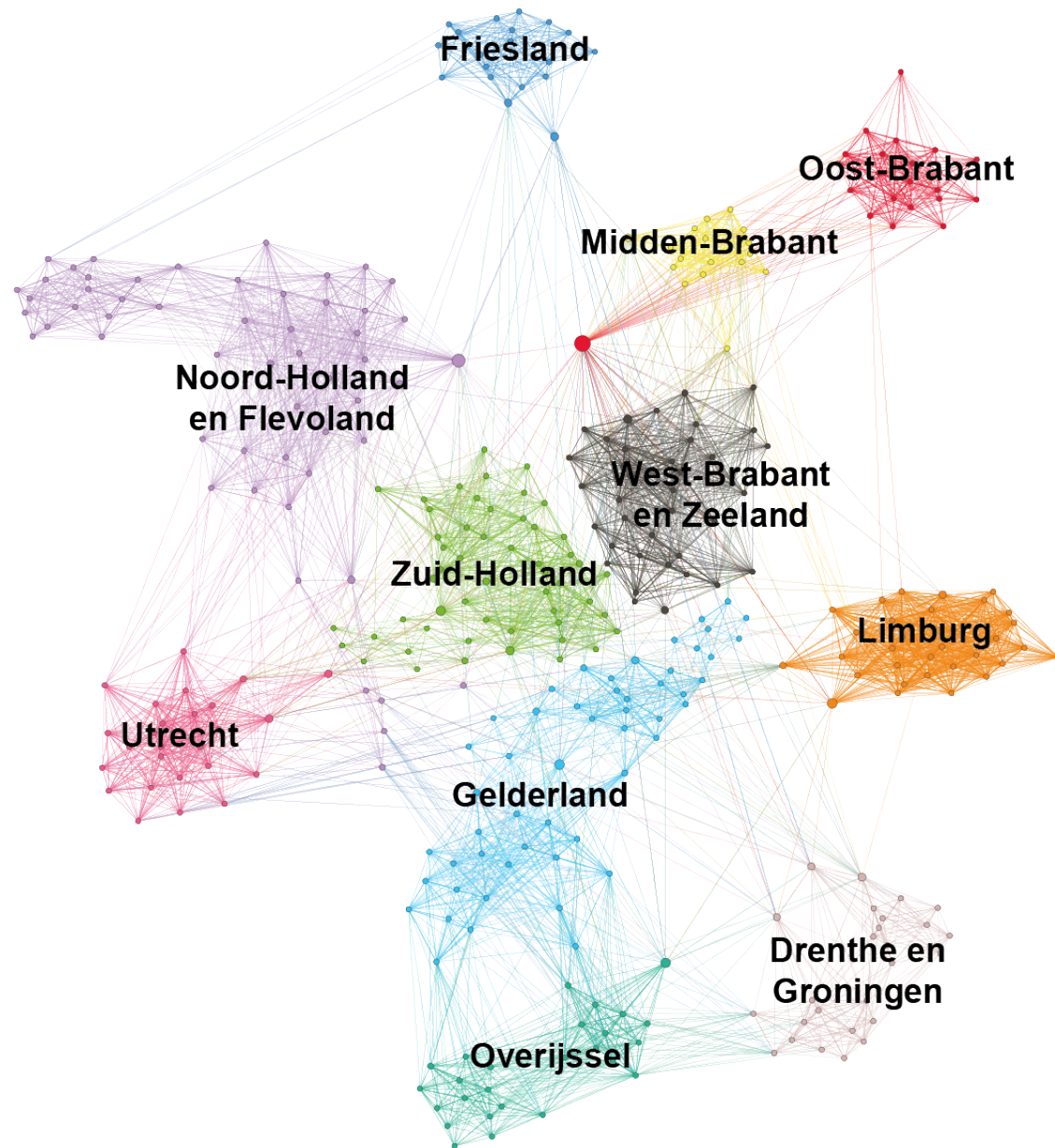
De provinciegrenzen zijn bepalend zijn voor samenwerking. Maar ook binnen en tussen provincies is er regionale clustering te zien. Als we berekenen hoe intensief gemeenten in heel Nederland onderling samenwerken, blijkt dat de 12 provincies samen 11 clusters vormen. Noord-Brabant is opgedeeld in meerdere clusters, terwijl andere provincies juist samen één cluster vormen.

- Groningen en Drenthe vormen één cluster.
- Noord-Brabant is opgedeeld in de drie afzonderlijke clusters Noordoost-Brabant, Zuidoost-Brabant en Midden- en West-Brabant.
- Zeeland vormt één cluster met Midden- en West-Brabant.
- Gemeenten in Flevoland behoren tot een cluster met gemeenten uit Noord-Holland.

In het figuur op de volgende pagina zijn de 11 clusters weergegeven in een netwerkvisualisatie. De netwerkvisualisatie waarin gemeenten zijn gekleurd op basis van provincie is weergegeven op pagina 18.

Niet alle provincies zijn intern even hecht verbonden. Hoewel bijvoorbeeld alle gemeenten van Noord-Holland hier in hetzelfde cluster worden geplaatst, is toch te zien dat de gemeenten een regionale voorkeur voor samenwerking hebben. Vooral bij provincies met veel gemeenten, zoals Gelderland en Noord-Brabant zien we een regionale voorkeur voor samenwerking binnen de provincie. Maar ook in bijvoorbeeld Overijssel is dit duidelijk te zien. Bij andere provincies is juist veel interne verbondenheid te zien, zoals bijvoorbeeld in Utrecht of Limburg.

Voor alle provincies is een analyse gemaakt naar de interne samenwerkingsstructuren. Deze analyses zijn te vinden in de bijlage van deze rapportage. In deze analyse wordt eerst verder gekeken naar overkoepelende netwerkstructuren. Vervolgens wordt ingegaan op lokale verbindingen tussen twee of meer provincies.

Figuur; Netwerk van samenwerkingsverbanden gekleurd op clusterlidmaatschap (Modularity).

Hubs: Provincies en G40 gemeenten

De verschillende clusters worden vooral bij elkaar gehouden door *Hubs* die veel unieke relaties onderhouden. Deze relaties gaan dwars door het netwerk heen. Vooral de provincies en G40 gemeenten onderhouden deze relaties, zij zijn dan ook de hubs in dit netwerk. Deze relaties zorgen ervoor dat ondanks de hoge mate van clustering de afstanden in het netwerk kort blijven.

Alle provincies onderhouden relaties met elkaar én met (de meeste) van hun gemeenten. De provincie Noord-Brabant heeft de grootste verbindende rol in het netwerk. Dat komt omdat de provincie niet alleen de Brabantse gemeenten met andere delen van Nederland verbindt, de provincie speelt ook een duidelijke rol in de verbinding tussen de Brabantse gemeenten zelf.

Ook veel G40 gemeenten hebben een grote verbindende rol. Naast relaties in hun eigen regio hebben ze namelijk ook relaties met elkaar dwars door het netwerk heen. Zo heeft bijvoorbeeld de gemeente Groningen naast veel relaties in de eigen provincie en Drenthe ook relaties met bijvoorbeeld Haarlem, Leiden en Maastricht, andere G40 gemeenten.

Nederland: Een kleine wereld

Het netwerk van samenwerkingsverbanden van decentrale overheden vertoont twee duidelijke eigenschappen:

- Het netwerk van decentrale overheden heeft een hoge mate van clustering. Soms volgen de clusters de provinciegrenzen maar we zien ook meerdere clusters binnen provincies en clusters die twee provincies omvatten.
- Het netwerk wordt bij elkaar gehouden door hubs die veel samenwerkingsverbanden onderhouden die clusters met elkaar verbinden. Deze hubs zijn voornamelijk provincies en G40 gemeenten. De unieke relaties die de hubs onderhouden, zorgen dat de lijntjes in het gehele netwerk gemiddeld kort zijn.

Een netwerk met veel clusters en korte lijntjes tussen de clusters wordt een Small World Network (SWN) genoemd. In hoofdstuk 9. wordt dieper ingegaan op de invloed van dit type netwerk op de manier waarop decentrale overheden gebruik kunnen maken van elkaars kennis.

Lokale/Regionale verbindingen

Regionaal zijn er grote verschillen in hoe provincies met elkaar zijn verbonden. Gemeenten in sommige provincies onderhouden veel relaties, terwijl gemeenten in anderen provincies alleen verbonden worden door de relaties tussen de provincies zelf. Hieronder worden de verbindingen tussen gemeenten in verschillende provincies beschreven. De relaties tussen verschillende provinciale overheden en G40 gemeenten worden hierin niet verder toegelicht.

Lokale Brug-gemeenten

Naast de provincies en veel van de G40 gemeenten zijn er een aantal kleinere gemeenten die in het oog springen met een verbindende rol. In tegenstelling tot de provincies en de G40 gemeenten hebben deze gemeenten geen relaties dwars door het netwerk. Ze hebben juist een lokale brugfunctie.

Mook en Middelaar legt als de meest noordelijke gemeente van Limburg sterk de verbinding met gemeenten uit de regio Arnhem/Nijmegen in Gelderland.

Vijfheerenlanden verbindt als fusiegemeente uit zowel voormalig Utrechtse als Zuid-Hollandse gemeenten sterk de verbinding tussen Utrecht en gemeenten uit de regio Dordrecht. Daarnaast verbindt het Utrecht ook met de gemeenten uit Flevoland.

Montferland en Druten zijn Gelderse gemeenten die binnen Gelderland een verbindende rol hebben. Montferland tussen de regio's Arnhem/Nijmegen en de Achterhoek en gemeenten uit de regio van Apeldoorn. Druten verbindt de regio Arnhem/Nijmegen met de regio Rivierenland.

Ook Maasdriel speelt een verbindende rol als Gelderse gemeente. Het is een brug tussen de regio Rivierenland en gemeenten uit de regio van Den Bosch in Noordoost-Brabant.

Open blik Flevoland

Flevoland heeft een heel open structuur. Hoewel de gemeenten elkaar onderling zeker opzoeken, hebben ze ook een duidelijke blik naar gemeenten in andere provincies. Almere en Lelystad werken vooral veel samen met gemeenten uit Noord-Holland. Door deze verbindingen wordt Flevoland in een cluster met Noord-Holland geplaatst.

Dronten en Urk werken vooral samen met gemeenten uit Overijssel terwijl Zeewolde verbinding zoekt met gemeenten uit Gelderland. Alle gemeenten uit Flevoland onderhouden relaties in Utrecht.

Noord-Holland

Naast de verbinding met Flevoland is Noord-Holland verbonden met Utrecht, Zuid-Holland en Friesland. Gemeenten uit de Gooi en Vechtstreek hebben de meeste verbinding met Utrecht. De zuidelijke gemeenten onderhouden relaties met de meest noordelijke gemeenten uit Zuid-Holland.

Gemeenten uit Noord-Holland Noord hebben alleen via Texel een aantal verbindingen met de Friese Waddeneilanden en via Den Helder en Hollands Kroon met Harlingen.

Hechte gemeenschap in Friesland

De Friese gemeenten hebben een duidelijke interne blik. Naast de paar relaties met Noord-Holland wordt nauwelijks samengewerkt met gemeenten uit andere provincies. De provincie en Leeuwarden hebben daardoor een belangrijke verbindende functie.

Noordelijke samenwerking

Gemeenten uit Groningen en Drenthe werken veel met elkaar samen. Ze worden zelfs in eenzelfde cluster geplaatst. Hoewel beide provincies aan Friesland grenzen zijn daar geen relaties te zien.

Gemeenten uit Drenthe onderhouden verder relaties met gemeenten uit West-Overijssel. Meppel en Westervoord hebben hier een verbindende rol. Deze gemeenten verbinden Drenthe ook aan gemeenten uit Gelderland.

Een cluster van Zeeland en West-Brabant

De Zeeuwse gemeenten werken veel samen met gemeenten uit West-Brabant. Ze worden samen zelfs als één cluster gerekend. De gemeenten uit West-Brabant werken meer samen met gemeenten uit Zeeland dan met gemeenten uit andere regio's van Brabant. Hoewel Zeeland en West-Brabant beide ook aan Zuid-Holland grenzen, zijn er nauwelijks verbindingen met gemeenten uit Zuid-Holland.

Zuid-Holland

Hoewel Zuid-Holland helemaal in het midden van het netwerk staat, werken ze niet veel over hun eigen provinciegrenzen heen.

De noordelijke gemeenten in Zuid-Holland rondom Leiden zoeken gemeenten in Noord-Holland op. Goeree-Overflakkee zorgt aan de andere kant voor de verbinding met Zeeland. Verder hebben de gemeenten uit Dordrecht relaties met de fusiegemeente Vijfheerenlanden in Utrecht.

Utrecht

Utrecht is intern een hecht cluster, maar verschillende gemeenten uit Utrecht zoeken wel duidelijk gemeenten uit andere provincies op. Vijfheerenlanden heeft veel relaties met Zuid-Holland. Eemnes en de Ronde Venen zijn verbonden met Noord-Holland. Aan de andere kant hebben Renswoude, Rhenen en Veenendaal hun blik op Gelderland. Daarnaast zijn er veel verbindingen met Flevoland.

Een 'verdeeld' Gelderland

Verschillende delen van Gelderland werken samen met gemeenten uit heel verschillende provincies. Gemeenten uit de regio Ede en Barneveld hebben verbinding met Utrecht en de gemeente uit Rivierenland werken veel samen met gemeenten uit Noord-Brabant. Hier speelt Maasdriel een belangrijke verbindende rol.

De gemeenten uit de achterhoek zoeken verbinding met Overijssel en dan specifiek in Twente. Hier heeft de gemeente Berkelland een brugfunctie. Hattem, Heerde en Oldebroek hebben ook veel relaties in Overijssel, maar dan juist met gemeenten uit West-Overijssel. Deze drie gemeenten hebben bovendien relaties in Drenthe en in Flevoland.

Tot slot worden de gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen richting Limburg 'getrokken' door hun relaties met de gemeente Mook en Middelaar.

Limburg

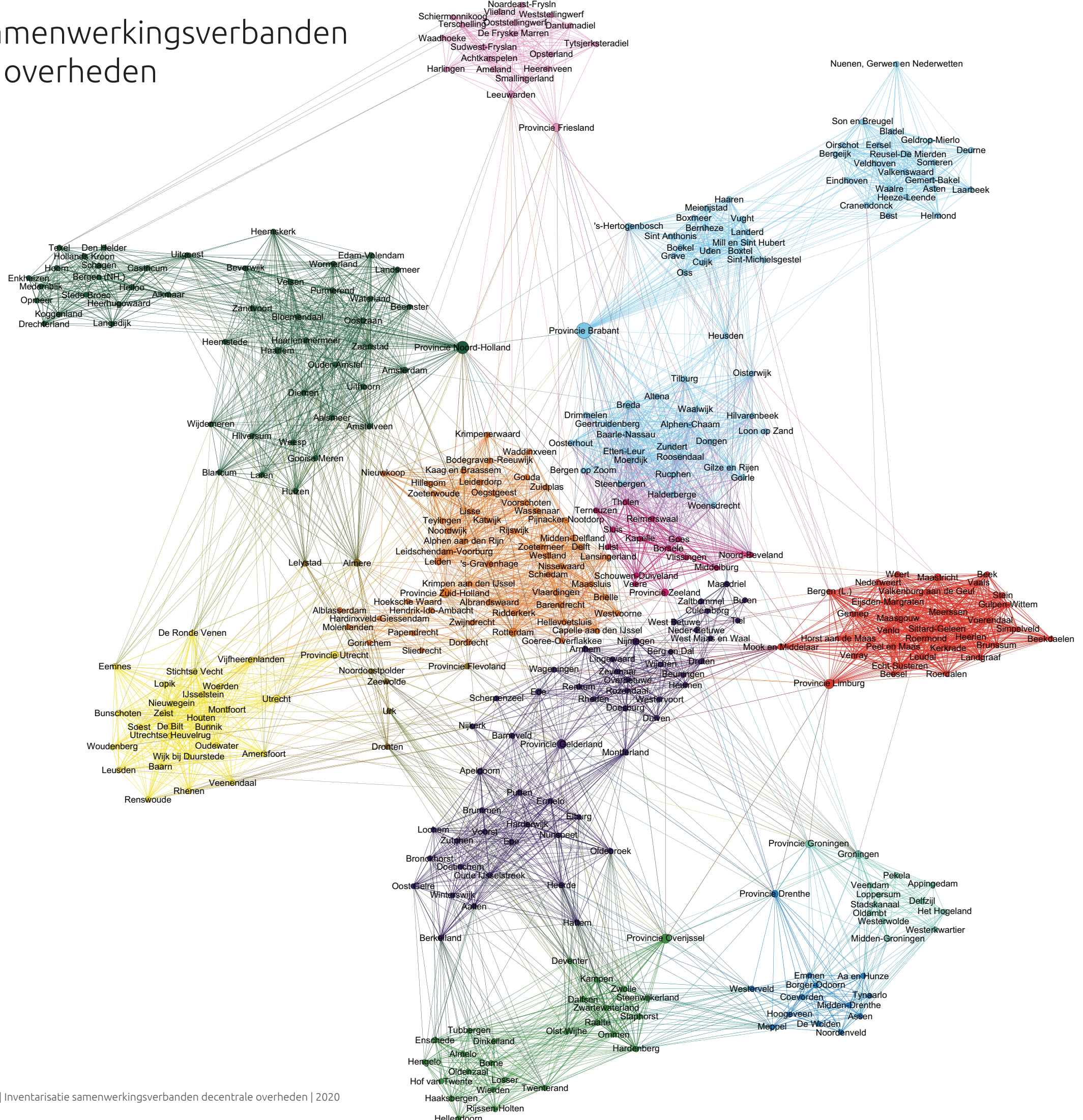
De gemeente Mook en Middelaar is voor Limburg een belangrijke brug naar Gelderland. Verder onderhouden de gemeenten uit Limburg maar weinig relaties met andere provincies. Hoewel Limburg en Noord-Brabant een lange grens delen, zijn er slechts weinig samenwerkingsrelaties onderling.

Overijssel

Gemeenten uit de twee verschillende regio's in Overijssel onderhouden verschillende relaties met gemeenten uit andere provincies. Twente werkt vooral samen met de Achterhoek. Alleen de gemeente Twenterrand uit Twente heeft nog een relatie met Westerveld uit Drenthe.

De gemeenten uit West-Overijssel werken meer samen met gemeenten uit Gelderland zoals Hattem, Heerde en Oldebroek. Deventer is voor West-Overijssel een belangrijke brug richting gemeenten rondom Apeldoorn. Verder wordt ook nog veel wordt samengewerkt met Drenthe en (een aantal) gemeenten uit Flevoland.

Netwerk samenwerkingsverbanden decentrale overheden

Legenda

- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Utrecht
- Zeeland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Gelderland
- Flevoland
- Friesland
- Groningen
- Overijssel
- Drenthe

5. Netwerk van NL: Economie

5. Netwerk samenwerkingsverbanden, thema Economie

In dit economische netwerk zijn alleen samenwerkingsverbanden meegenomen met een economisch thema. In dit netwerk ontstaan net als in het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden clusters die voor een groot deel overeenkomen met provinciegrenzen. Een klein aantal hubs hebben een belangrijke rol in de verbinding tussen de verschillende clusters.

Net als in het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden kunnen we daarom spreken van een Small World Network. De impact van deze netwerkstructuur op kennisdeling tussen overheden wordt besproken in hoofdstuk 9.

Toch laat dit netwerk een ander beeld zien dan het netwerk van alle samenwerkingsverbanden in Nederland. Economische samenwerking is meer regionaal georganiseerd, waardoor provincies een nog duidelijkere verbindende positie krijgen. In een aantal grootstedelijke clusters wordt duidelijk meer samengewerkt dan in andere regio's. Er zijn duidelijke verschillen tussen provincies.

Voor alle provincies is een analyse gemaakt naar de interne samenwerkingsstructuren. Deze analyses zijn te vinden in de bijlage van deze rapportage. In deze analyse wordt eerst dieper ingegaan op de belangrijkste verschillen tussen de overkoepelende netwerkstructuren van het economische netwerk ten opzichte van het netwerk van alle samenwerkingsverbanden. Vervolgens wordt ingegaan op lokale verbindingen tussen twee of meer provincies.

Significante verschillen in samenwerking tussen provincies

Er zijn duidelijke verschillen tussen provincies. Sommige provincies behouden ongeveer dezelfde netwerkstructuur die zij hadden in het netwerk van alle samenwerkingsverbanden, zoals de gemeenten in Noord-Holland. De gemeenten in de provincie Utrecht en Friesland zijn daarentegen bijna niet meer terug te vinden zijn in het netwerk.

Gemeenten uit sommige provincies zijn onderdeel van zo weinig samenwerkingsverbanden met een economisch kenmerk dat ze helemaal niet zijn opgenomen in deze visualisatie. Voor die provincies wordt daar bij hun provinciale netwerken verder op in gegaan.

Economische samenwerking is regionaal

De clustering – de mate waarin decentrale overheden bij elkaar 'klitten' – neemt voor dit netwerk toe. Toch verliezen de meeste clusters veel interne relaties; ze worden 'dunner'. Een aantal stedelijke clusters vormen hierop een uitzondering, die worden later besproken.

Dat het economische netwerk toch sterker geclusterd is, komt doordat het netwerk relatief meer relaties verliest die clusters aan elkaar verbinden, dan dat het relaties verliest binnen clusters. Economische samenwerking krijgt daarmee een sterker regionaal karakter. Er zijn, naast verbindingen tussen provinciale overheden, relatief weinig relaties die een grotere geografische afstand overbruggen. De relaties die wel een grotere geografische afstand afleggen zijn hoofdzakelijk relaties tussen gemeenten die tot de G40 behoren.

Provincie als verbinder

Provinciale overheden spelen binnen economische samenwerking een verbindende rol. Hun verbindende rol is in het economische netwerk sterker dan in de andere netwerken. Op economisch gebied zorgen provincies dat het netwerk aan elkaar blijft 'plakken'. Waar gemeenten veelal hun relaties met gemeenten uit andere clusters verliezen behouden provincies hun onderlinge relaties. Wel verliezen provincies relaties met de gemeenten uit hun eigen provincie. Dit betekent dat er binnen een provincie ongelijkheid in de mate waarin de provinciale overheid informatie kan ontsluiten voor gemeenten uit die provincie.

Stedelijke clusters

Waar de meeste clusters interne relaties verliezen ten opzichte van het gehele netwerk – de clusters worden ‘dunner’ – is dat niet het geval voor de clusters die zich vormen rondom de grote steden. Rondom Amsterdam vormt zich een ‘dicht’ cluster van Noord-Hollandse gemeenten aangevuld door Almere en Lelystad. Hetzelfde geldt voor de gemeenten in de regio Rotterdam-Den Haag en de gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen. Utrecht en Eindhoven zijn hierop de uitzondering.

Het valt op dat de stedelijke clusters ten opzichte van het volledige netwerk relaties verliezen die deze clusters aan elkaar verbinden. Er is geen betekenisvolle economische samenwerking te vinden op Randstedelijk niveau.

Lokale/Regionale verbindingen

Hieronder worden provinciegrensoverschrijdende verbindingen beschreven. Er wordt hierbij vooral aandacht gegeven aan afwijkingen van het netwerk op economische thema's met de relaties die we zien in het netwerk van alle samenwerkingsverbanden. Niet alle verbindingen worden daarom besproken. Een uiteenzetting per provincie is te vinden in de bijlage van deze rapportage.

Flevoland uiteen

We zien dat Almere en Lelystad in een cluster met gemeenten uit Noord-Holland komen te staan. Zeewolde is door gebrek aan economische samenwerkingsverbanden niet opgenomen in deze visualisatie, terwijl Dronten, de Noordoostpolder en Urk terug te vinden zijn in een cluster met gemeenten uit Overijssel en een aantal uit Drenthe.

Noordelijke samenwerking

De gemeenten in Drenthe en Groningen vormen, net als in het netwerk van alle samenwerkingsverbanden, één cluster. In de netwerken van fysieke en sociale samenwerking is te zien dat de verbinding tussen Drenthe en Groningen daar sterk afneemt. Een groot deel van de samenwerkingsverbanden tussen gemeenten uit deze twee provincies zijn economisch van aard.

Zeeland en West-Brabant

De verbinding tussen Zeeland en West-Brabant is aanzienlijk minder dan in het gehele netwerk. Waar eerst veel gemeenten met elkaar verbonden waren, zien we nu dat de gemeente Tholen als een brug-gemeente beide clusters bij elkaar houdt. De sterke verbinding tussen gemeenten uit deze twee regio's in het netwerk van alle samenwerkingsverbanden is dus niet economisch van aard.

Mook en Middelaar

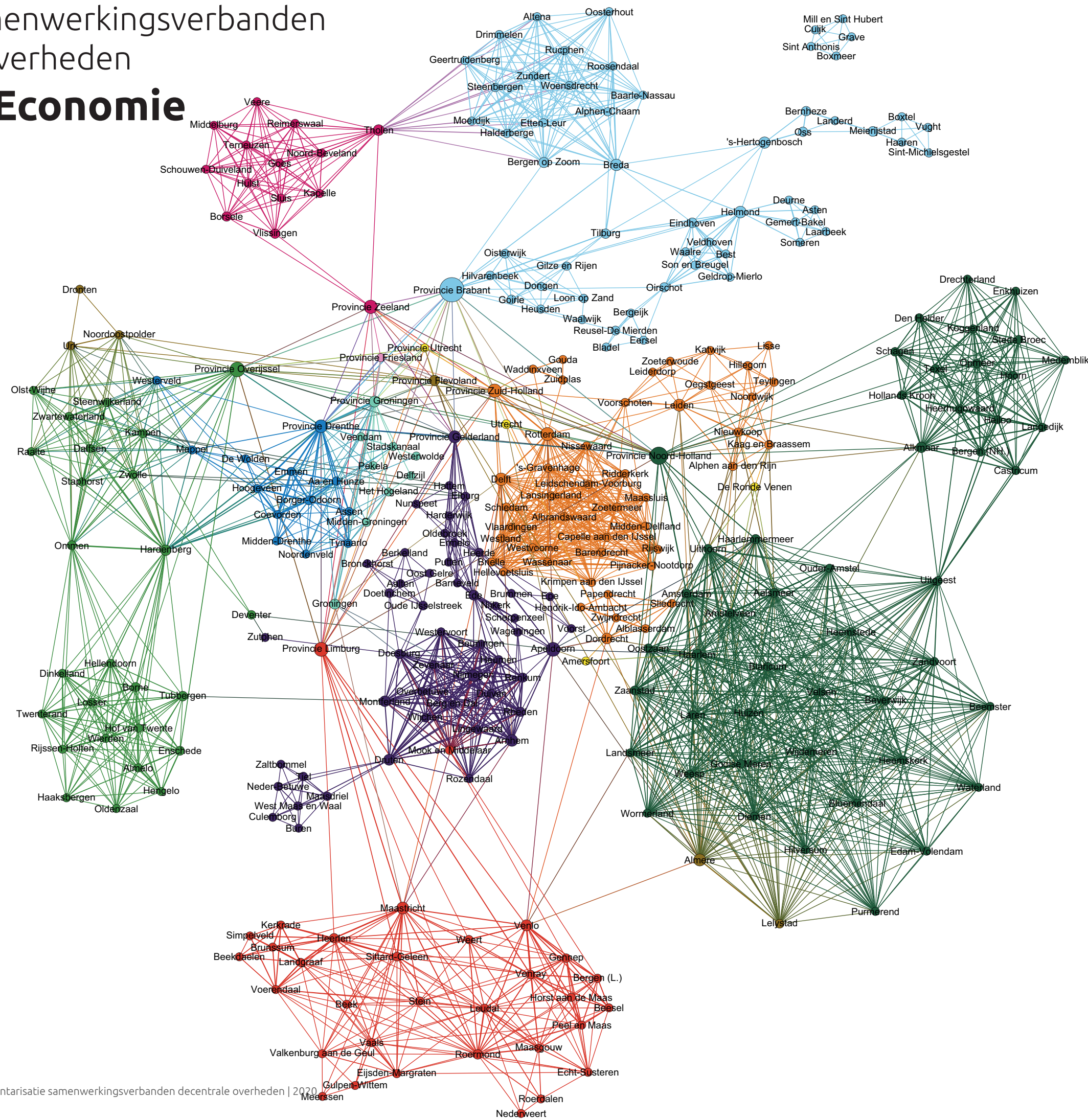
Opvallend is dat de Limburgse gemeente Mook en Middelaar is opgenomen in het cluster van gemeenten uit de regio Arnhem/Nijmegen. In het netwerk van alle samenwerkingsverbanden is Mook en Middelaar een brug-gemeente tussen Limburg en Gelderland. Maar op economisch gebied werkt Mook en Middelaar veel minder samen met andere Limburgse gemeenten.

Rivierenland en Brabant

De verbindingen die de gemeenten uit Rivierenland via vooral Maasdriel met de regio Noordoost-Brabant heeft in het netwerk van alle samenwerkingsverbanden, vallen hier volledig weg. Deze relaties in het hele netwerk zijn dus niet economisch.

Netwerk samenwerkingsverbanden decentrale overheden

beleidsveld: **Economie**

Legenda

- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Utrecht
- Zeeland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Gelderland
- Flevoland
- Friesland
- Groningen
- Overijssel
- Drenthe

6. Netwerk van NL: Fysiek

6. Netwerk samenwerkingsverbanden, thema Fysiek

In dit fysieke netwerk zijn alleen samenwerkingsverbanden meegenomen met een fysiek thema. Het netwerk toont veel gelijkenissen met zowel het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden en het economische netwerk. Er ontstaan clusters die voor een groot deel de provinciegrenzen volgen en een klein aantal hubs zorgt voornamelijk voor verbinding tussen de clusters.

Net als in het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden kunnen we daarom spreken van een Small World Network. De impact van deze netwerkstructuur op kennisdeling tussen overheden wordt besproken in hoofdstuk 9.

In het fysieke netwerk zijn ook de waterschappen toegevoegd. De waterschappen onderhouden hoofdzakelijk samenwerkingsverbanden met andere decentrale overheden binnen fysieke thema's en komen daarom, omwille van de leesbaarheid, alleen in dit netwerk voor.

In deze analyse wordt eerst gekeken hoe de overkoepelende netwerkstructuren afwijken van het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden. Vervolgens wordt ingegaan op lokale verbindingen tussen twee of meer provincies. Analyse van netwerkstructuren binnen provincies worden behandeld in de bijlage over provinciale netwerken.

Grote correlatie met het volledige netwerk van samenwerkingen

De netwerkstructuren in het netwerk van fysieke samenwerkingsverbanden wijken nauwelijks af van de structuren in het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden. Het aantal relaties neemt met een kwart af, maar deze relaties zijn evenredig over het netwerk verdeeld. De clusters die naar voren komen in het gehele netwerk komen ook in het fysieke netwerk ongewijzigd voor. Voor de verbindingen over de grenzen van clusters heen geldt hetzelfde. Het totaal aantal relaties neemt af maar dit verandert niets aan de overkoepelende netwerkstructuur. De uitzondering op deze regel is de sterke afname in onderlinge verbinding tussen de verschillende Noord-Brabantse clusters. Hier wordt later op in gegaan.

Fysieke thema's predictor voor andere samenwerking

Het netwerk van samenwerkingsverbanden waar decentrale overheden aan deelnemen wordt voor een significant deel voorspeld door hun samenwerkingen met een fysiek thema. Het fysieke netwerk heeft dan ook verreweg de meeste relaties vergeleken met de andere twee beleidsvelden. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor de sterke correlatie tussen de clusters en de geografische afstand tussen gemeenten die onderdeel zijn van hetzelfde cluster. Fysieke samenwerking heeft daarmee invloed op de kans dat decentrale overheden ook op andere gebieden samenwerking zoeken, ongeacht de voor- of nadelen van samenwerking binnen hetzelfde geografisch gebied.

Waterschappen

De waterschappen hebben geen eenduidige netwerkpositie. Wel zien we dat zij ongeveer dezelfde tendens volgen als de provincies. Wanneer de gemeenten in een provincie één cluster vormen dan zal het waterschap in die regio ook midden in het cluster staan, zoals bijvoorbeeld het geval is met Zeeland en het waterschap Scheldestromen. Wanneer de gemeenten binnen een provincie meerdere regionale clusters vormen dan zal het waterschap die clusters met elkaar verbinden, zoals bijvoorbeeld de drie clusters van Noord-Brabant en de waterschappen De Dommel, Brabantse en Aa en Maas.

Kortom, door de waterschappen toe te voegen aan het fysieke netwerk zien we dat bestaande structuren worden verstevigd. Waar al sterke clusters bestonden maakt het toevoegen van een waterschap een cluster nog sterker, waar al bruggen tussen clusters bestonden maakt het toevoegen van een waterschap de brug 'breder'.

Lokale/Regionale verbindingen

Hieronder worden lokale en regionale verbindingen beschreven met een fysiek thema. Deze beschrijvingen richten zich op verbindingen die provinciegrenzen overschrijden. Regionale verbindingen binnen de provinciegrenzen worden beschreven naast de provinciale netwerken aan het eind van dit document.

Noord-Brabant

Waarde (regionale) clusters in Noord-Brabant in het netwerk van alle samenwerkingsverbanden nog stevig verbonden waren zien we die verbinding voor samenwerkingen op fysiek gebied sterk dalen. Er zijn nog maar een handvol relaties over tussen de clusters. De provincie houdt deze clusters nog enigszins verbonden door de relaties die zij onderhoudt met gemeenten uit alle Noord-Brabantse clusters. Meer dan in andere provincies zijn gemeenten in Noord-Brabant geneigd fysieke samenwerking te beperken tot de eigen regio of het eigen cluster.

Zeeland

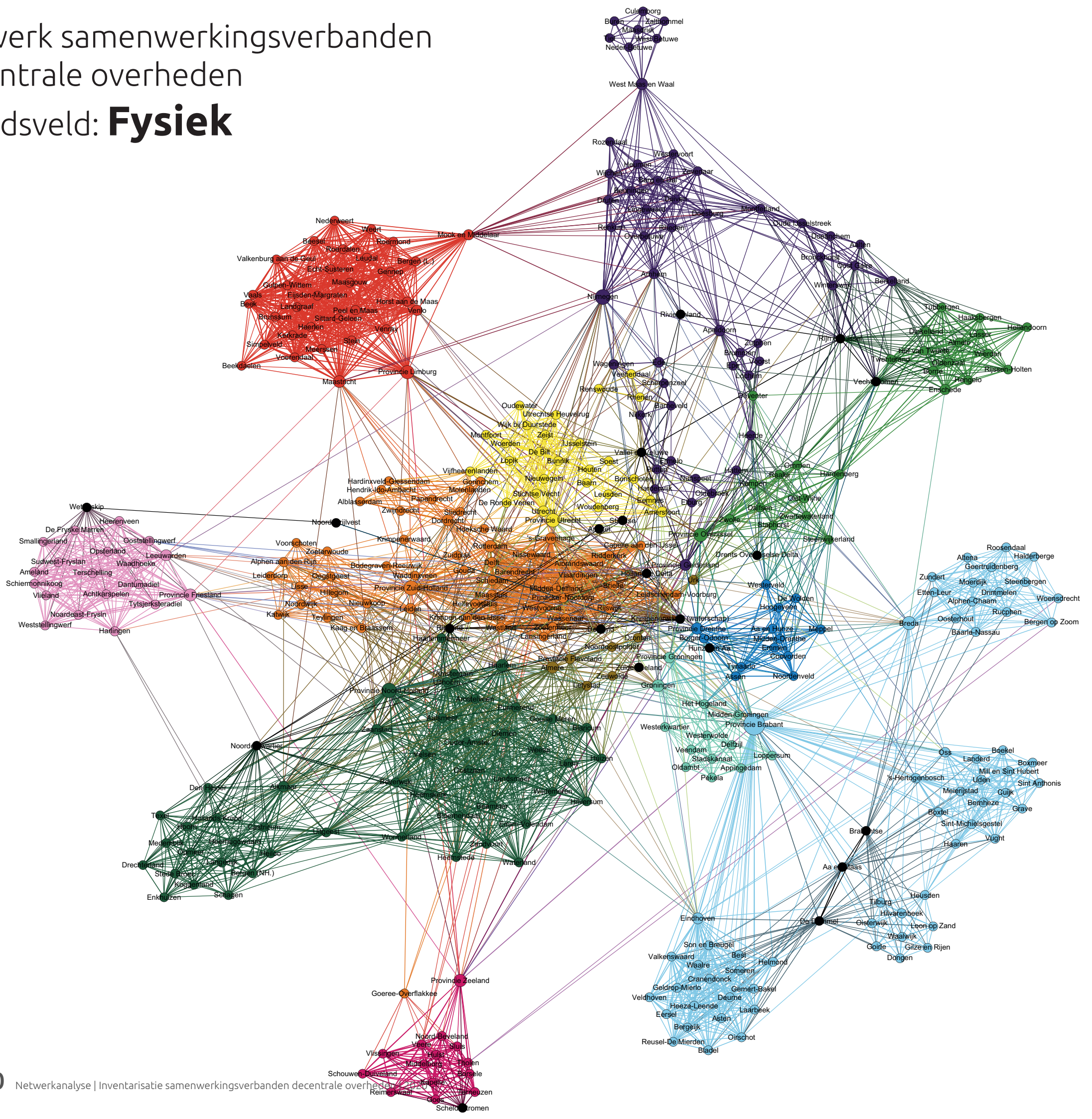
Gemeenten in Zeeland onderhouden veel samenwerkingen met gemeenten uit het westen van Noord-Brabant. Maar deze samenwerkingen vinden niet plaats op fysiek gebied. Op fysiek gebied zien we nog maar twee relaties tussen deze regio's.

Netwerk samenwerkingsverbanden decentrale overheden beleidsveld: **Fysiek**

Legenda

- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Utrecht
- Zeeland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Gelderland
- Flevoland
- Friesland
- Groningen
- Overijssel
- Drenthe

7. Netwerk van NL: Sociaal

7. Netwerk samenwerkingsverbanden, thema Sociaal

In dit netwerk zijn alleen samenwerkingsverbanden meegenomen met een sociaal thema. Rond sociale thema's werken gemeenten vrijwel zonder uitzondering lokaal samen. Samenwerking tussen provincies valt grotendeels weg, maar ook binnen provincies zoeken gemeenten hun samenwerking zeer lokaal. In tegenstelling tot de voorgaande netwerken, is dit netwerk niet te categoriseren als een Small World Network.

Het netwerk valt uiteen in veel verschillende kleine clusters die onderling niet meer verbonden zijn. Gemeenten in een geïsoleerd cluster kunnen gemeenten in andere clusters niet meer bereiken. Dat heeft gevolgen voor de mate waarin de gemeenten in dit netwerk in staat zijn om kennis en ervaring uit wisselen. Hier wordt dieper op ingegaan in hoofdstuk 9.

In deze analyse wordt eerst gekeken naar overkoepelende netwerkstructuren. Vervolgens wordt ingegaan op lokale verbindingen tussen twee of meer provincies. Analyse van netwerkstructuren binnen provincies worden behandeld in de bijlage over de provinciale netwerken.

Wegvallen van verbinding

Het eerste dat opvalt in het netwerk van sociale samenwerkingsverbanden is het wegvallen van bijna alle relaties die clusters met elkaar verbinden. Waar voor de andere netwerken nog sprake was van één netwerk waar elke decentrale overheid elke andere decentrale overheid via een aantal stappen kon bereiken, geldt dat voor het sociale netwerk niet.

Lokale focus

Voor de meeste van deze sub-netwerken geldt dat zij slechts een handvol gemeenten uit dezelfde provincie bevat. Utrecht vormt hierin de belangrijkste uitzondering. De verbindingen tussen de afzonderlijke clusters zijn in verreweg de meeste gevallen zeer lokaal georganiseerd. Het is zeldzaam dat samenwerking tussen decentrale overheden grote geografische afstanden overbrugt.

Provincie speelt kleine rol

Het sociale netwerk is het enige netwerk waar provinciaalidmaatschap niet meer de grote voorspeller van samenwerking tussen gemeenten is. We zien op veel plekken in het netwerk dat kleine clusters uit verschillende provincies met elkaar verbonden zijn door een bruggemeenten. Voor samenwerking binnen het sociale domein maakt het minder uit tot welke provincie de samenwerkingspartner behoort.

Provinciale overheden spelen dan ook nauwelijks een rol in dit netwerk. Alleen de provincies Overijssel en Zeeland onderhouden relaties in dit netwerk. Zeeland onderhoudt alleen relaties binnen de eigen provincie. Voor de provincie Overijssel geldt dat de provincie niet alleen samenwerkt met gemeenten uit de eigen provincie maar ook met meerdere gemeenten uit Drenthe en Gelderland.

Lokale/Regionale verbindingen

Hieronder worden lokale en regionale verbindingen rondom sociale thema's beschreven. Deze beschrijvingen richten zich op verbindingen die provinciegrenzen overschrijden. Regionale verbindingen binnen de provinciegrenzen worden beschreven in de bijlage.

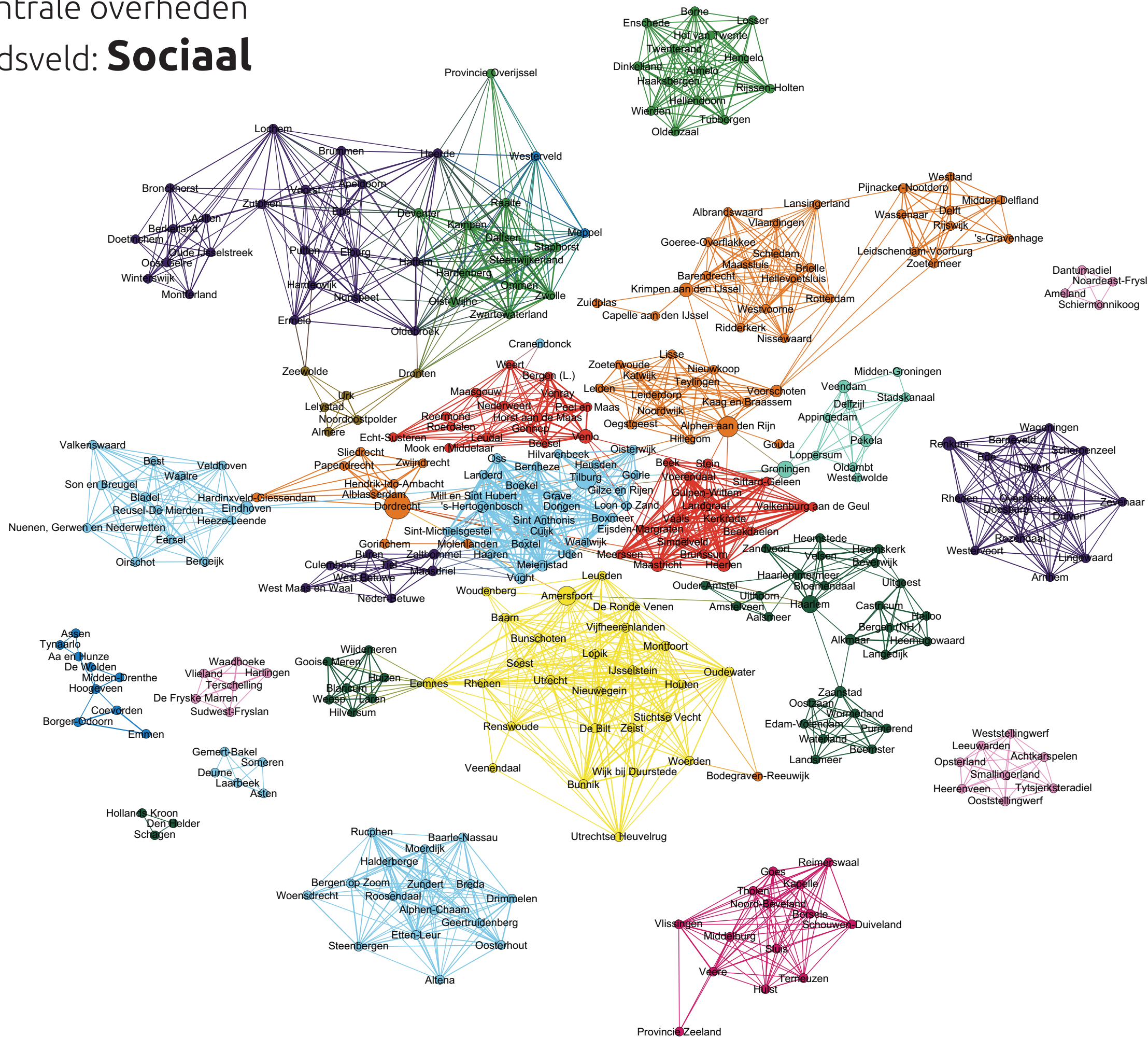
Interprovinciale samenwerking in Noordoost-Nederland

In het sociale netwerk ontstaat een cluster waarvan zowel gemeenten uit Overijssel, Gelderland en Drenthe onderdeel zijn. Het cluster bestrijkt Overijssel minus de regio Twente, Gelderland minus de regio Arnhem-Nijmegen en twee gemeenten uit Drenthe. De andere gemeenten uit Drenthe bevinden zich in een geïsoleerd cluster.

Cluster Flevoland

Flevoland vormt in het sociale netwerk een hechter cluster dan in de netwerken rondom andere thema's. Dit komt onder andere doordat de verbinding met Noord-Hollandse gemeenten volledig wegvalt. De gemeenten Almere en Lelystad werken alleen nog samen met de andere gemeenten uit Flevoland en staan via Zeewolde en Dronten nog in verbinding met gemeenten uit Gelderland en Overijssel.

Netwerk samenwerkingsverbanden decentrale overheden beleidsveld: **Sociaal**

Legenda

- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Utrecht
- Zeeland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Gelderland
- Flevoland
- Friesland
- Groningen
- Overijssel
- Drenthe

8. Netwerk van NL: Veiligheid & Gezondheid

8. Netwerk samenwerkingsverbanden, thema Veiligheid & Gezondheid

In dit Veiligheid en Gezondheid netwerk zijn alleen samenwerkingsverbanden opgenomen met een veiligheid en gezondheid thema. Dit netwerk vertoont een sterke clustering zoals in het sociale netwerk. Daarnaast zijn ook verbindende hubs te herkennen zoals we die zien in het economische en fysieke netwerk. Zij het in beperkte mate.

We kunnen voor dit netwerk niet meer spreken van een small world network. Daarvoor is de clustering te sterk en het aantal relaties dat clusters verbindt te klein. We zien regionale organisatie die overeen komt met het economische netwerk, waarbij samenwerking zelden buiten een bepaalde groep plaatsvindt. Binnen het thema veiligheid en gezondheid zijn decentrale overheden minder goed in staat kennis te delen met overheden buiten het eigen cluster dan in het economische netwerk.

Voor alle provincies is een analyse gemaakt naar de interne samenwerkingsstructuren. Deze analyses zijn te vinden in de bijlage van deze rapportage. In deze analyse wordt eerst dieper ingegaan op de belangrijkste verschillen tussen de overkoepelende netwerkstructuren van het veiligheid en gezondheid netwerk ten opzichte van het netwerk van alle samenwerkingsverbanden. Vervolgens wordt ingegaan op lokale verbindingen tussen twee of meer provincies.

G40 hubs, een apart netwerk?

De hubs, decentrale overheden die clusters verbinden, zijn hoofdzakelijk G40 gemeenten die elkaar opzoeken in samenwerkingsverbanden. De gemeenten Uitgeest, Coevorden en Eemnes vervullen daarnaast ook een brugfunctie. Deze gemeenten verbinden regio's uit verschillende provincies.

Deze 'smalle' verbindingen tussen clusters komen we overal in het netwerk tegen. Alleen gemeenten uit Gelderland en Overijssel worden verbonden door een 'bredere' brug. Hier wordt verder op ingegaan in de paragraaf 'lokale/regionale verbindingen'.

Een mogelijke verklaring voor de manier waarop G40 gemeenten als hubs met elkaar verbonden zijn, kan gevonden worden in overeenkomstige problematiek. Grootstedelijke gebieden kunnen te maken hebben met andere veiligheids- en gezondheidsproblematiek dan hun regionale buurgemeenten. Dat zou betekenen dat uitgewisselde kennis en expertise tussen G40 gemeenten niet of nauwelijks relevant is voor de regionale partners van de G40 gemeenten. In dat geval kunnen we spreken van twee soorten netwerken voor dit thema. Een regionaal geclusterd netwerk van samenwerkende gemeenten gericht op de eigen regio en een landelijk netwerk tussen grote stedelijke G40 gemeenten.

Lokale/regionale verbindingen

Hieronder worden provinciegrensoverschrijdende verbindingen beschreven. Er wordt hierbij vooral aandacht gegeven aan afwijkingen van het netwerk op veiligheid en gezondheid thema's met de relaties die we zien in het netwerk van alle samenwerkingsverbanden. Niet alle verbindingen worden daarom besproken. Een uiteenzetting per provincie is te vinden in de bijlage van deze rapportage.

Unieke structuren tussen Gelderland en Overijssel

Waar het veiligheid en gezondheid netwerk als geheel een structuur laat zien met sterke regionale clusters verbonden door G40 gemeenten is dat voor de clusters van decentrale overheden van Gelderland en Overijssel anders. Het cluster met Gelderse gemeenten rondom Aalten en Apeldoorn onderhoudt een 'brede brug' met de twee Overijsselse clusters.

Een brede brug is een netwerkstructuur waarbij meerdere decentrale overheden uit een cluster overlappende relaties hebben met meerdere decentrale overheden uit een ander cluster. Hier zien we dat deze brede brug in stand wordt gehouden door de gemeenten Twenterand, Hof

van Twente, Berkelland, Bronckhorst, Oost-Gelre, Aalten, Hengelo, Dinkelland, Tubbergen, Enschede en Hardenberg.

Netwerkonderzoek wijst uit dat structuren als deze het best in staat zijn onderlinge uitwisseling en invloed te faciliteren. Omdat betrokken actors niet alleen kennis uit een naburig cluster kunnen ontsluiten, ze kunnen deze kennis direct met leden van het eigen cluster gebruiken omdat die leden zelf ook kennis uit het andere cluster kunnen ontsluiten. Verder onderzoek moet uitwijzen of dit ook geldt voor de clusters van gemeenten in Gelderland en Overijssel.

Zeeland en Noord-Brabant

Zeeland en West-Brabant vormen samen één cluster in het thema netwerk veiligheid en gezondheid. Dat is ook zo in het gehele netwerk, maar niet in de andere thema netwerken waar er nauwelijks (fysiek en economie) of geen (sociaal) samenwerkingsverbanden zijn tussen gemeenten in Zeeland en de westelijke gemeenten van Noord-Brabant. Bijna alle samenwerking tussen Zeeland en Noord-Brabant in het gehele netwerk heeft daarom een veiligheids- en gezondheidsthema.

De meeste netwerkstructuren in elk netwerk correleren sterk met elkaar. Dat betekent dat de structuur van een bepaalde groep gemeenten in het ene thema netwerk duidelijk overeen komt met de structuur van dezelfde groep gemeenten in het andere thema netwerk. Dat is logisch omdat samenwerking op het ene thema obstakels wegneemt voor samenwerking op andere thema's. Gek genoeg is dat niet het geval voor samenwerking tussen Zeeland en West-Brabant op het thema veiligheid en gezondheid. Dat heeft niet of nauwelijks geleid tot samenwerking op andere thema's. De netwerkstructuren verschillen hierdoor sterk per thema.

Netwerk samenwerkingsverbanden decentrale overheden

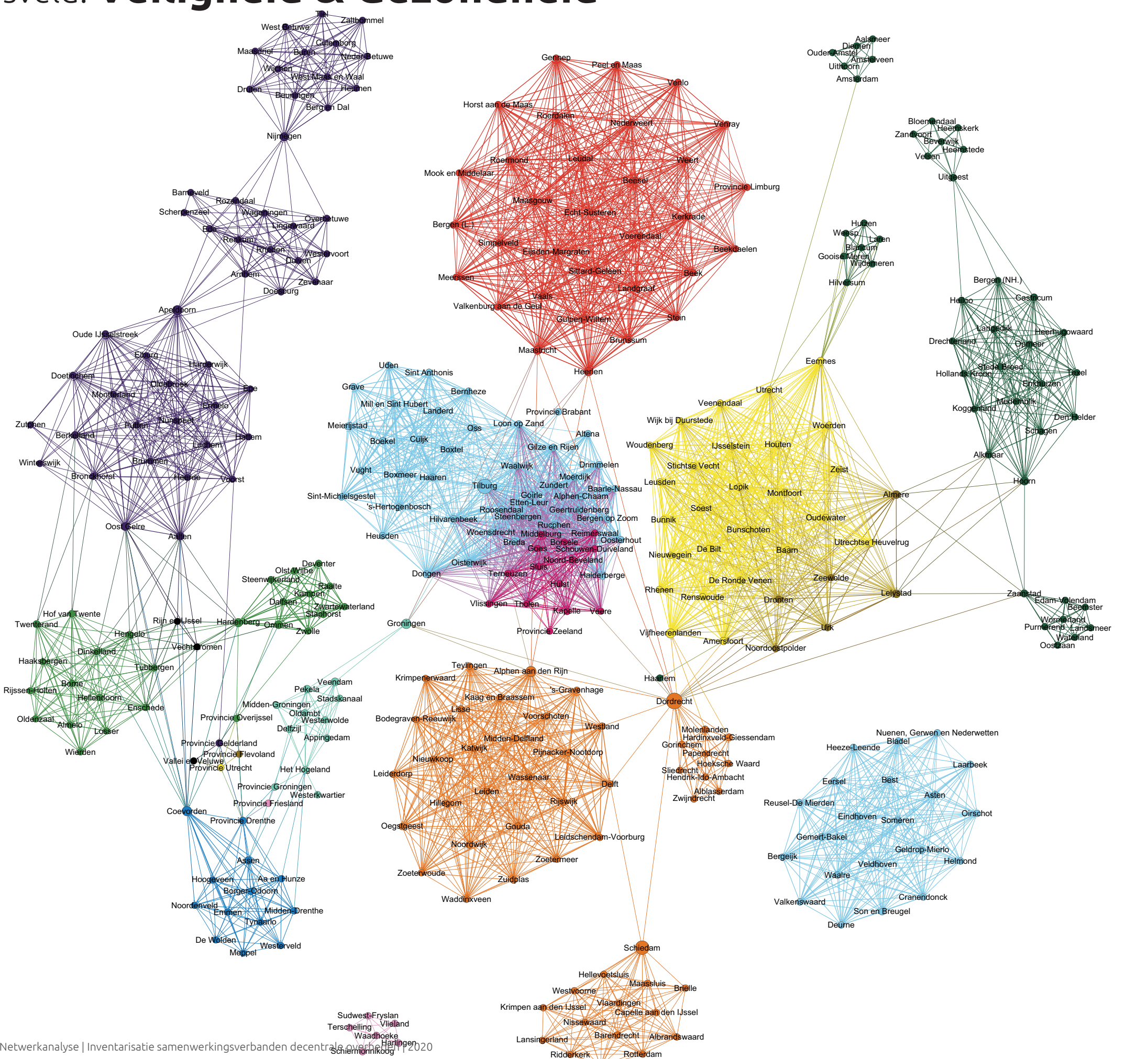
beleidsveld: **Veiligheid & Gezondheid**

De Fryske Marren
Opsterland
Ooststellingwerf

Legenda

- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Utrecht
- Zeeland
- Noord-Brabant
- Limburg
- Gelderland
- Flevoland
- Friesland
- Groningen
- Overijssel
- Drenthe

9. Duiding & Vervolg

9. Duiding & Vervolg

Dit rapport biedt een nieuwe kijk op samenwerking tussen decentrale overheden in Nederland. De netwerkstructuren die we in de netwerken terugzien, kunnen ons veel leren over de wijze waarop decentrale overheden hun samenwerkingspartners kiezen en de variatie die bestaat in onderlinge verbinding per regio en thema.

Door de netwerkstructuren verder te analyseren kunnen we voorzichtige conclusies trekken over de mate waarin netwerkstructuren bijdragen aan, of een obstakel vormen voor, bepaalde ontwikkelingen. Het opent een wereld van analyse waarbij het uitgangspunt is dat decentrale overheden elkaar kunnen beïnvloeden op beleidsthema's door de relaties die zij onderhouden met elkaar. Het biedt de potentie om deze netwerkstructuren te gebruiken om te sturen op waardevolle integrale samenwerking om zo gezamenlijk de opgaves van de toekomst aan te pakken.

De netwerkwetenschap biedt een kader om de impact van huidige samenwerkings-structuren op beleid te begrijpen. Verder dan een theoretische analyse kunnen we op dit moment niet gaan. We weten nog te weinig van het daadwerkelijke effect op het beleid die deze netwerkstructuren hebben op lokaal, regionaal en landelijk niveau en de uitkomsten die zij tot gevolg hebben. Hiervoor is vervolgonderzoek nodig.

Eerst bespreken we potentiële voor- en nadelen van huidige samenwerkingsstructuren met behulp van netwerktheorie. Vervolgens passen we het theoretisch kader als voorbeeld toe op een aantal regionale voorbeelden. Aan het eind van dit hoofdstuk geven we een aanzet voor vervolgonderzoek.

Netwerktheorie en Onderlinge Invloed

Zowel het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden als de netwerken op economische en fysieke thema's vertonen een hoge mate van clustering en worden bij elkaar gehouden door hubs die veel unieke relaties onderhouden. Netwerken met deze eigenschappen worden Small World Networks (SWN's) genoemd. De netwerken op sociale en veiligheid en gezondheid thema's hebben met hun losse clusters een heel andere structuur. De netwerkwetenschap heeft aangetoond dat SWN's voordelen hebben ten opzichte van andere soorten netwerken. Enerzijds maakt de hoge clustering lokale specialisatie mogelijk doordat actoren in die clusters snel van en met elkaar kunnen leren. Anderzijds wordt de afstand tussen clusters overbrugd door een klein aantal hubs die, door hun netwerkpositie, in staat zijn snel informatie tussen clusters uit te wisselen. Toch hebben SWN's ook potentiële nadelen.

In het sociale netwerk zien we eilandvorming en losse clusters. In netwerken die niet verbonden zijn is het niet mogelijk om informatie te delen tussen losse componenten. Dit maakt het lastig kennis te delen, maar maakt tegelijk dat losse componenten mogelijk wel meer innovatief vermogen ontwikkelen. De voor- en nadelen worden hierna uitgebreider toegelicht.

Hubs in SWN's: Kruisbestuiving en Bottlenecks

In de uitwisseling van informatie spelen hubs een belangrijke rol. Zo kunnen decentrale overheden met een klein lokaal geclusterd netwerk, via een hub, informatie ontsluiten uit het netwerk waar ze anders geen toegang toe hadden. Tegelijkertijd kunnen hubs ook informatie uit het hele netwerk doorgeven aan een lokaal cluster. Dit stelt het netwerk in staat om kruisbestuiving over grote afstanden te faciliteren.

Voor het kleine aantal hubs is het echter erg lastig, of misschien zelfs onmogelijk, om alle informatie door te sluisen naar de rest van het netwerk. Ze vormen als het ware een informatie-bottleneck. Bewust of onbewust maken ze keuzes over wat zij doorgeven. Op deze manier hebben hubs veel invloed op het netwerk om hen heen en de decentrale overheden kunnen sterk afhankelijk worden van de hubs die hen met de rest van het netwerk verbinden.

Lokale specialisatie en innovatie in clusters

De hoge (regionale) clustering van decentrale overheden in het netwerk doet vermoeden dat decentrale overheden geneigd zijn om vraagstukken gezamenlijk en regionaal op te lossen. Doordat decentrale overheden binnen clusters veel met elkaar samenwerken kunnen ze ook veel en snel van elkaar leren.

Binnen clusters is de adoptiegraad van een lokale innovatie vaak hoog. Doordat decentrale overheden binnen clusters vaak in meerdere overlappende samenwerkingsverbanden deelnemen kennen ze elkaar goed. De kans dat een lokale innovatie goed past bij alle leden van een cluster wordt groter waardoor innovatie zich binnen clusters snel kan verspreiden.

Het nadeel van deze geclusterde netwerkstructuur is dat de kans dat nieuwe ontwikkelingen die buiten het cluster zijn ontstaan worden overgenomen binnen het cluster kleiner is. Waar lokale innovaties goed passen bij de leden van dat lokale cluster, is de kans dat dezelfde innovatie past bij leden van een ander cluster veel kleiner. Bovendien is de kans dat decentrale overheden in een cluster op de hoogte zijn van innovatieve ontwikkelingen in andere clusters ook kleiner.

Sociale Samenwerking: gevolgen van eilandvorming

In het netwerk rondom sociale thema's zien we een heel andere structuur. Een netwerk dat bestaat uit meerdere componenten – groepen die op geen enkele manier met elkaar zijn verbonden – kan niet of nauwelijks kruisbestuiving faciliteren. De kans wordt dan ook groter dat elke nieuwe ontwikkeling een groot aantal verschillende reacties teweeg brengt in het netwerk. Elk cluster zal tot eigen inzichten moeten komen en de kans dat deze inzichten per cluster van elkaar zullen afwijken is groot. Bij gebrek aan een gedeeld kader is de kans groot dat deze onderlinge verschillen verder zullen groeien.

Een netwerk dat een scala aan (lokale) oplossingen voor een probleem kan formuleren is niet per sé nadelig. Op het eerste oog zal het innovatief vermogen op sociale thema's misschien groter zijn dan elders. De kans dat een succesvolle oplossing gemeengoed wordt, is echter een stuk kleiner door de vele geïsoleerde clusters. Tevens bestaat het risico dat sommige geïsoleerde clusters 'de boot missen' of achterop raken wanneer zij niet kunnen steunen op een uitgebreid netwerk van collega-overheden. Dit kan grote verschillen in kwaliteit tussen regio's tot gevolg hebben.

Mogelijke toepassingen netwerkinzichten

Met de kennis over Small World Networks en eilandvorming kunnen we gaan nadenken hoe wenselijk huidige netwerkstructuren zijn en waar mogelijkheden liggen tot verbetering. Als voorbeeld bespreken we voor elk van de vier netwerken een (regionaal) voorbeeld. Deze cases dienen slechts als voorbeeld om het netwerkkader te gebruiken om structuren te bespreken. Het valt niet binnen de scope van dit onderzoek om regionale structuren volledig te doorgronden of om advies te geven over deze structuren. Hiervoor is, naast vervolgonderzoek, vooral lokale en regionale expertise nodig.

Clusters in Noord-Brabant

In het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden valt op dat de provincie Noord-Brabant uit elkaar valt in drie afzonderlijke clusters. Omdat de gemeenten veel meer samenwerken met andere gemeenten uit hun eigen cluster is de kans aanwezig dat ze gezamenlijk tot andere uitkomsten komen dan gemeenten elders in het netwerk.

Verschillen in beleid kunnen lastig zijn aangezien burgers en andere organisaties de provincie Noord-Brabant voornamelijk als één provincie zien. De provincie speelt de belangrijkste verbindende rol. Maar voor de provincie als hub alleen is het lastig om alle informatie door te spelen en te zorgen dat gemeenten in afzonderlijke clusters dezelfde werkwijzen adopteren en tot hetzelfde beleid komen. Wil je in de provincie als geheel tot meer eenduidig beleid komen, dan zul je meer moeten investeren in verbindingen tussen afzonderlijke clusters.

Afstand tussen Economische Regio's

In het economische netwerk valt de samenwerking in een aantal stedelijke regio's op. Zo zijn er sterke clusters in de regio Amsterdam, de regio Rotterdam/Den Haag en de regio Arnhem/Nijmegen. Deze structuur doet vermoeden dat de gemeenten binnen de regio's regionaal beleid goed op elkaar afstemmen.

Tegelijk is ook duidelijk dat er slecht heel beperkt verbindingen zijn tussen deze stedelijke regio's. Als grootstedelijke regio's kun je tot op zekere hoogte dezelfde problematiek en uitdagingen verwachten. Doordat er weinig verbindingen onderling zijn, is het potentiële vermogen om snel van elkaar te leren beperkt.

Daarbij is de vraag of de gemeenten die wel die verbinding leggen, op de hoogte zijn van hun unieke informatiepositie. Weten Apeldoorn en Haarlem dat ze een unieke verbinding leggen tussen de stedelijke regio's Arnhem/Nijmegen en Amsterdam? En als ze daarvan op de hoogte zijn; in welke mate kunnen ze als hubs daadwerkelijk zorgen dat hun partners bepaalde innovaties op waarde schatten?

Kansen om te leren van de burens?

Gemeenten uit Friesland en Groningen werken nauwelijks samen, hoewel je kunt verwachten dat beide provincies, met hetzelfde landelijke karakter, gelijksoortige uitdagingen rondom fysieke thema's herkennen. Het zou kunnen zijn dat er in Groningen succesvol beleid wordt uitgerold, terwijl er 10 kilometer verderop een buurgemeente met dezelfde problematiek geen toegang heeft tot die kennis. Enkele dwarsverbanden kunnen het beleid in deze regio's positief beïnvloeden.

Samenwerking op sociale thema's

Samenwerking op sociale thema's is sterk geclusterd. Is het wenselijk om uiteenlopende ontwikkeling op verschillende plekken in het netwerk te hebben? En, als er ergens in het netwerk een waardevolle oplossing wordt ontwikkeld, hoe kunnen we de verspreiding van deze kennis en ervaring vervolgens bevorderen?

Als de clusters via enkele hubs worden verbonden ontstaat er een Small World Network. Een structuur die méér mogelijkheden biedt tot het delen van innovaties, maar tegelijk nog steeds gekenmerkt is door een focus op innovatie binnen afzonderlijke clusters.

Vervolg

Dit onderzoek laat zien welke samenwerkingsstructuren decentrale overheden onderhouden. We kunnen veel zeggen over variatie in samenwerking tussen regio's en verschillende thema's. We hebben ook een aanzet gegeven om in gesprek te gaan over de wenselijkheid van verschillende structuren.

We weten echter nu nog te weinig van de invloed van deze structuren op het beleid van decentrale overheden om een waardeoordeel te geven over deze structuren. Hiervoor is meer onderzoek nodig. De belangrijkste vragen die vervolgonderzoek zou moeten beantwoorden zijn:

- In welke mate kan het deelnemen in (veel van) dezelfde samenwerkingsverbanden overeenkomsten in beleid (uitkomsten) voorspellen?
- In welke mate kan de netwerkpositie (ingebed in een cluster of hub) van een decentrale overheid voorspellen welke samenwerkingen zij aangaat?
- Bestaan er tussen de verschillende thema's verschillen in de wijze waarop decentrale overheden elkaars beleid beïnvloeden?
- Verschilt het beleid dat decentrale overheden met met een brugfunctie van dat van decentrale overheden die sterker zijn ingebed in hun clusters?

Zulk vervolgonderzoek zou vragen kunnen beantwoorden over de invloed van regio-indelingen op beleid. Het doel moet dan ook zijn om een kader te ontwikkelen waar beleidsmiddelen als regio-indelingen in kunnen worden gezet om de ontwikkeling van samenwerkingsstructuren regionaal en landelijk te faciliteren. Dat begint met het begrijpen van de invloed die de huidige structuren hebben op het beleid van decentrale overheden.

Vervolgonderzoek zou zich in eerste instantie moeten richten op het verbinden van de netwerkdata met data over beleidsuitkomsten over meerdere jaren. Bijvoorbeeld het CBS heeft veel data beschikbaar over (afgeleiden van) beleid. Deze data zou als indicator van beleidsuitkomsten dienen waarmee een eerste stap kan worden gezet in het begrijpen van onderlinge invloed op beleid binnen netwerkstructuren.

10. Begrippenlijst

10. Begrippenlijst

Samenwerkingsverband

Iets is een samenwerkingsverband als:

- ten minste twee Nederlandse overheden samenwerken waarvan ten minste één decentrale overheid,
- en ten minste intern is vastgelegd dat het om een samenwerking gaat.

Netwerk

Een groep decentrale overheden die middels relaties aan elkaar verbonden zijn.

Relatie

We spreken van een relatie tussen twee decentrale overheden wanneer zij deelnemen in één of meer dezelfde samenwerkingsverbanden. Een relatie wordt in de netwerkvisualisaties aangegeven met een lijn tussen twee decentrale overheden.

Decentrale overheid

Een gemeente, provincie of waterschap. Decentrale overheden worden in de netwerkvisualisaties aangegeven met een bol of cirkel.

Cluster

Een netwerkstructuur van een groep/set decentrale overheden met een sterk verbonden interne structuur (veel overlappende onderlinge relaties) en zeer licht verbonden externe structuur (relatief weinig relaties die het cluster met de rest van het netwerk verbindt). Clusters zijn een indicatie van een duidelijke voorkeur van decentrale overheden om met een selecte groep samen te werken.

Brug(-gemeenten)

Een decentrale overheid die een belangrijke rol speelt in het verbinden van twee of meer delen van het netwerk. Een zuivere brug(-gemeente) is een decentrale overheid die de enige verbinding vormt tussen twee clusters. Bruggen zijn vaak de snelste manier om informatie te verspreiden in een netwerk.

Netwerkstructuur

Een verzameling van relaties tussen decentrale overheden die iets zegt over de lokale omstandigheden in dat deel van het netwerk. Een cluster is een voorbeeld van een netwerkstructuur, maar ook een decentrale overheid die de brug vormt tussen twee delen van het netwerk.

Netwerkanalisten kijken vaak niet naar de individuele actoren in een netwerk maar naar de structuren die zij samen onderhouden.

(Gemiddelde) Padafstand

De gemiddelde afstand die een willekeurige decentrale overheid moet afleggen om een andere willekeurige decentrale overheid te bereiken. Padafstand is een indicator voor het vermogen van decentrale overheden om informatie te ontsluiten in een netwerk. Hoe lager de gemiddelde padafstand hoe groter de kans dat gemeenten snel de informatie kunnen ontsluiten die zij nodig hebben.

Netwerkanalyse

Netwerken van
provincies per
thema

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

Noord-Holland	6
NH: Interprovinciaal	8
NH: Economie	10
NH: Fysiek	12
NH: Sociaal	14
NH: Veiligheid & Gezondheid	16
Zuid-Holland	18
ZH: Interprovinciaal	20
ZH: Economie	22
ZH: Fysiek	24
ZH: Sociaal	26
ZH: Veiligheid & Gezondheid	28
Utrecht	30
UT: Interprovinciaal	32
UT: Economie	34
UT: Fysiek	36
UT: Sociaal	38
UT: Veiligheid & Gezondheid	40
Friesland	42
FR: Interprovinciaal	44
FR: Economie	46
FR: Fysiek	48
FR: Sociaal	50
FR: Veiligheid & Gezondheid	52
Groningen	54
GR: Interprovinciaal	56
GR: Economie	58
GR: Fysiek	60
GR: Sociaal	62
GR: Veiligheid & Gezondheid	64
Overijssel	66
OV: Interprovinciaal	68
OV: Economie	70
OV: Fysiek	72
OV: Sociaal	74
OV: Veiligheid & Gezondheid	76
Drenthe	78
DR: Interprovinciaal	80
DR: Economie	82
DR: Fysiek	84
DR: Sociaal	86
DR: Veiligheid & Gezondheid	88
Flevoland	90
FL: Interprovinciaal	92
FL: Economie	94
FL: Fysiek	96
FL: Sociaal	98
FL: Veiligheid & Gezondheid	100
Gelderland	102
GL: Interprovinciaal	104
GL: Economie	106
GL: Fysiek	108
GL: Sociaal	110
GL: Veiligheid & Gezondheid	112
Limburg	114
LB: Interprovinciaal	116
LB: Economie	118
LB: Fysiek	120
LB: Sociaal	122
LB: Veiligheid & Gezondheid	124
Noord-Brabant	126
NB: Interprovinciaal	128
NB: Economie	130
NB: Fysiek	132
NB: Sociaal	134
NB: Veiligheid & Gezondheid	136
Zeeland	138
ZL: Interprovinciaal	140
ZL: Economie	142
ZL: Fysiek	144
ZL: Sociaal	146
ZL: Veiligheid & Gezondheid	148

Provinciale netwerken

Provinciale netwerken

Voor elk van de provincies zijn de interne netwerken in beeld gebracht. Er is een netwerk per provincie gemaakt op basis van alle samenwerkingsverbanden. Daarnaast zijn drie thema-netwerken in beeld gebracht: Economisch, Fysiek en Sociaal. Voor elke provincie zijn vier netwerken gemaakt.

In de analyses zijn alleen de interne relaties meegenomen. De positionering in de netwerkvisualisaties is bepaald op deze interne relaties. Relaties die decentrale overheden onderhouden met decentrale overheden uit andere provincies spelen daarin geen rol. Wel wordt de positionering van de decentrale overheden in elke provincie ten opzichte van andere provincies besproken. Dit wordt gedaan op basis van de netwerkvisualisaties van heel Nederland.

De data achter deze netwerken is op dezelfde manier gefilterd als de data onder de netwerken van heel Nederland. Dit betekent dat voor het netwerk op basis van alle samenwerkingsverbanden een relatie pas wordt meegenomen als de twee decentrale overheden ten minste drie samenwerkingsverbanden delen. In de thema-netwerken wordt een relatie meegenomen als decentrale overheden ten minste twee samenwerkingsverbanden delen. Voor de afwegingen die ten grondslag liggen aan deze filtering wordt verwezen naar hoofdstuk 3. (Verantwoording).

De economische netwerken van Friesland en Utrecht vormen hierop een uitzondering. In deze netwerken vallen vrijwel alle relaties weg als de filtering wordt toegepast. Bij deze twee netwerken zijn daarom alle relaties weergegeven.

Voor de netwerken zijn alleen de structuren beschreven. Verdere verklaring en interpretatie van de structuren wordt aan de lezer gelaten.

Noord-Holland

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	48
Aantal relaties tussen decentrale overheden	640
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	27
Gem. padafstand	1.4
Aantal clusters	2

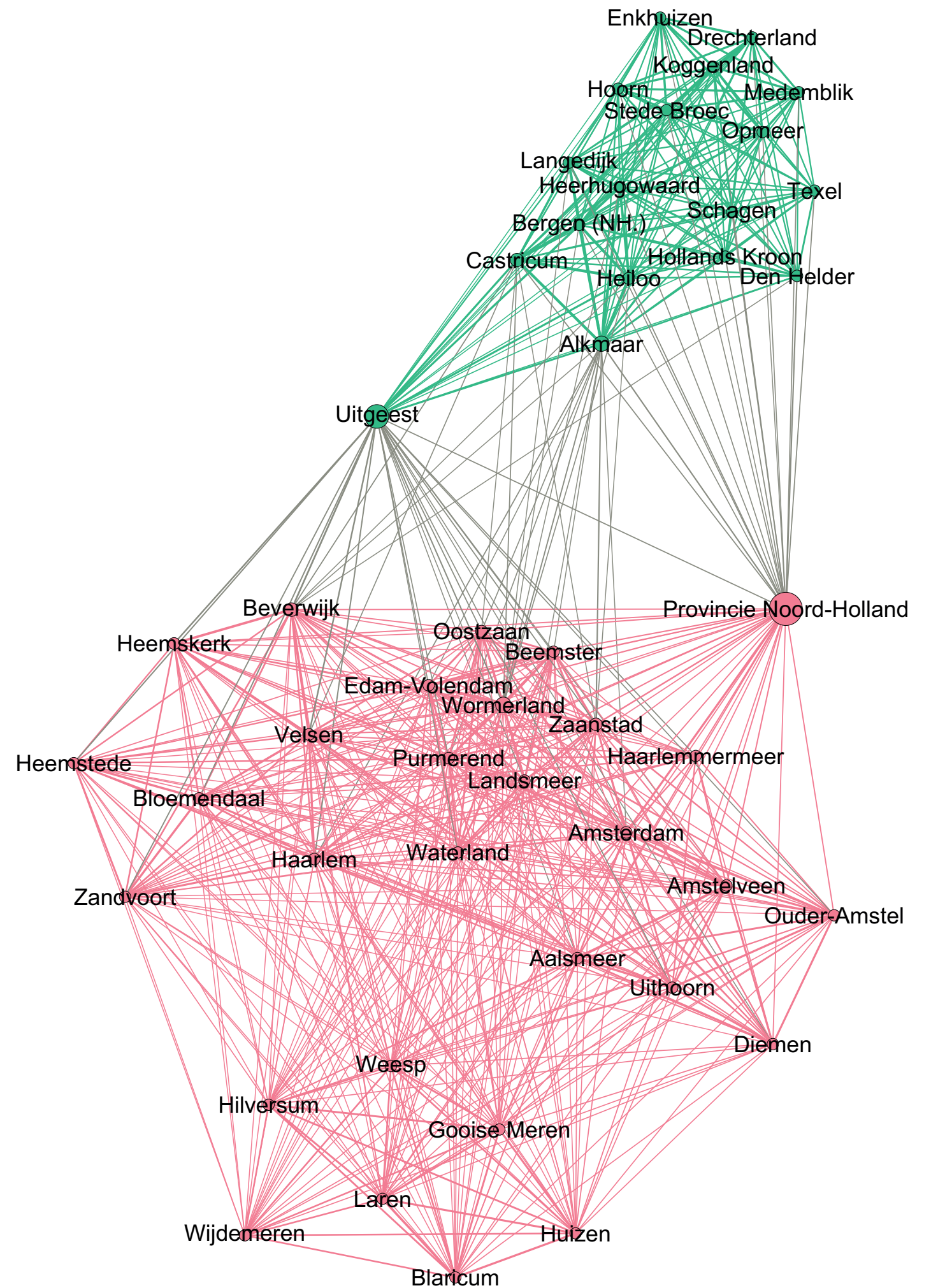
De provincie Noord-Holland bestaat uit 47 gemeenten. Deze gemeenten zijn duidelijk in twee grote clusters opgedeeld. Aan de ene kant vormt zich een grote groep gemeenten rondom Amsterdam en aan de andere kant ontstaat een hecht cluster met onder andere de gemeentes Alkmaar en Hoorn. Hierin zijn respectievelijk de metropoolregio Amsterdam en het geografisch gebied Noord-Holland Noord te herkennen.

Binnen het cluster rondom Amsterdam zijn nog net verschillende regionale groeperingen te herkennen, die elkaar iets meer opzoeken dan gemeenten in de rest van het cluster. Zo is rondom Weesp een groep met gemeenten uit de Gooi en Vechtstreek te zien en staan links gemeenten uit Haarlem-IJmond. Ook in het cluster van gemeenten uit Noord-Holland Noord is met veel aandacht nog een verdere opdeling te zien, zoals West-Friesland en de regio Alkmaar. De gemeenten zoeken elkaar binnen het cluster regionaal dus nog iets meer op, maar deze voorkeur heeft nauwelijks effect op de gehele structuur.

Brug-gemeenten

De gemeente Uitgeest springt direct in het oog als verbindende schakel tussen de twee belangrijkste clusters. Uitgeest heeft veel verbindingen met gemeenten uit Noord-Holland Noord én in de metropoolregio Amsterdam. De gemeente Wormerland is wat minder opvallend in de visualisatie, maar heeft ook een relatief hoge verbindende score. Dit komt door de relaties die het onderhoudt in zowel de regio Amsterdam als gemeenten rondom Heerhugowaard. Tot slot kunnen we Alkmaar en Zaanstad ook aanmerken als gemeenten met een verbindende functie.

Ook de provincie heeft een duidelijke brugfunctie tussen de beide clusters.

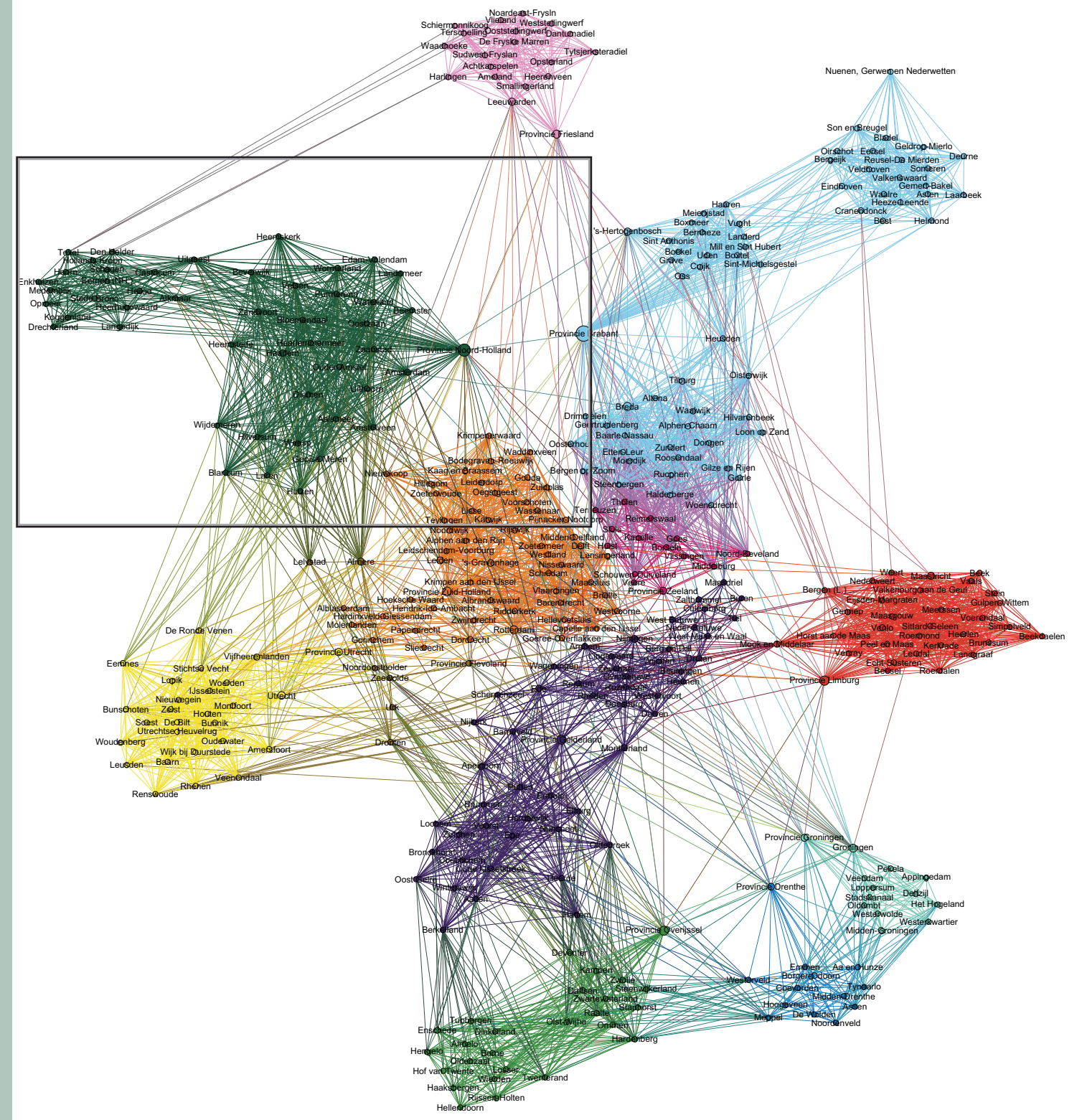

NH: Interprovinciaal

De gemeenten van Noord-Holland zijn het meest verbonden met de rest van het netwerk via het cluster rond Amsterdam. Ze hebben daarbij de meeste relaties met Lelystad en Almere. De Gooi en Vechtstreek richt zich meer op een aantal gemeenten uit Utrecht en de meest zuidelijke gemeenten van Noord-Holland zijn met de meeste noordelijke gemeenten uit Zuid-Holland verbonden.

De gemeenten in het cluster in Noord-Holland Noord hebben alleen via Texel en Den Helder een aantal verbindingen met de Friese Waddeneilanden en Harlingen.

NH: Economie

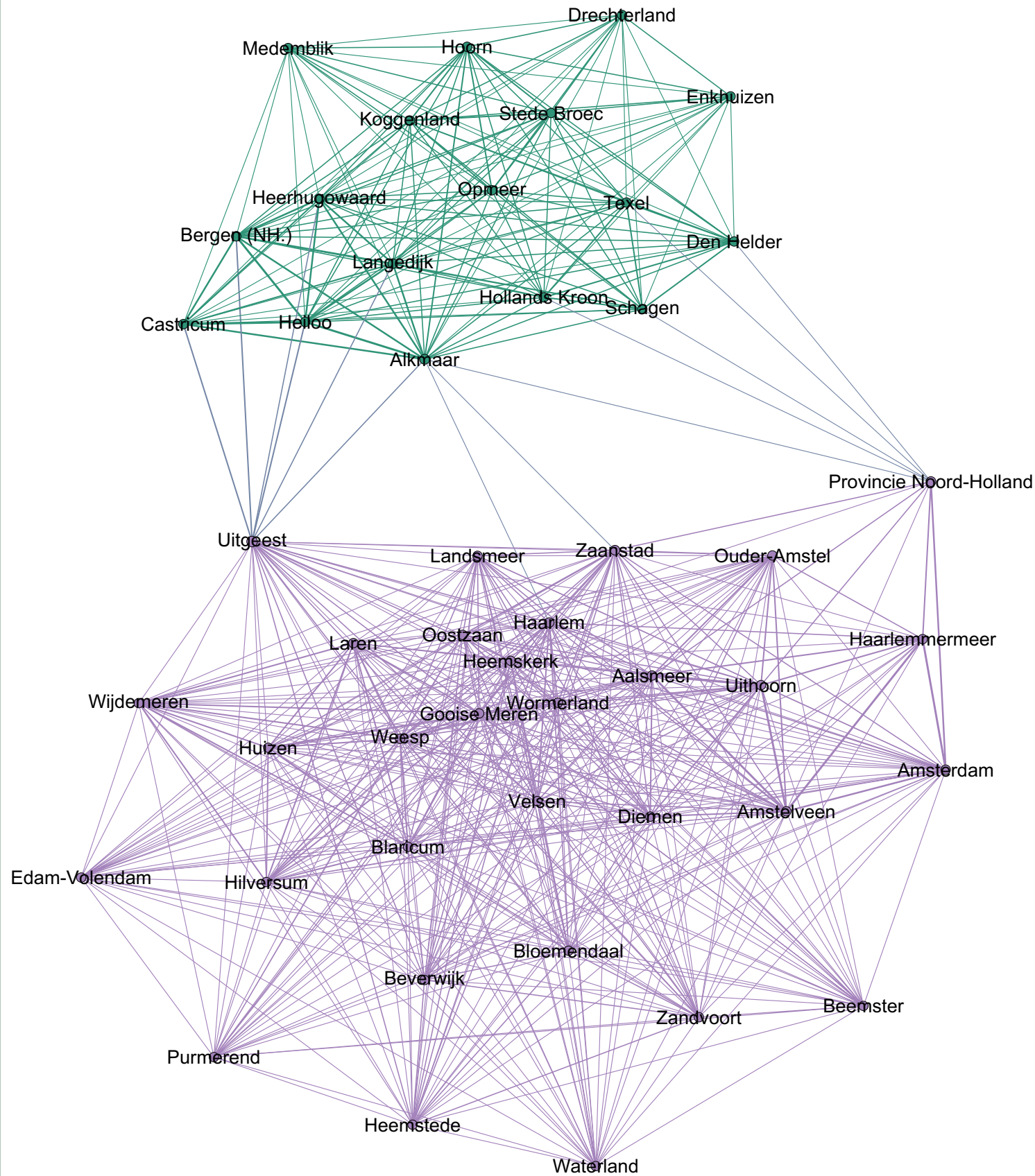
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	48
Aantal relaties tussen decentrale overheden	575
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	24
Gem. padafstand	1.7
Aantal Clusters	2

In het economische netwerk is weer duidelijke de opdeling te zien tussen Noord-Holland Noord en het cluster rond Amsterdam. Wat hier opvalt is dat de verschillende regio's binnen de clusters die in het gehele netwerk nog wel zijn te herkennen hier bijna volledig wegvallen. Op economisch gebied zijn de gemeenten minder lokaal georiënteerd.

Ook valt op dat er minder verbinding is tussen de afzonderlijke clusters dan in het gehele netwerk.

Interprovinciaal

Noord-Hollandse gemeenten onderhouden veel samenwerking op economisch vlak ten opzichte van andere gemeenten in Nederland. Hierbij valt op dat Lelystad en Almere onderdeel worden van het cluster van gemeenten rond Amsterdam. Ook staat de Utrechtse gemeente De Ronde Venen dicht bij het cluster door relaties met Aalsmeer en Amstelveen. Verder onderhouden de zuidelijke gemeenten van Noord-Holland relaties met de noordelijke gemeenten van Zuid-Holland.

NH: Fysiek

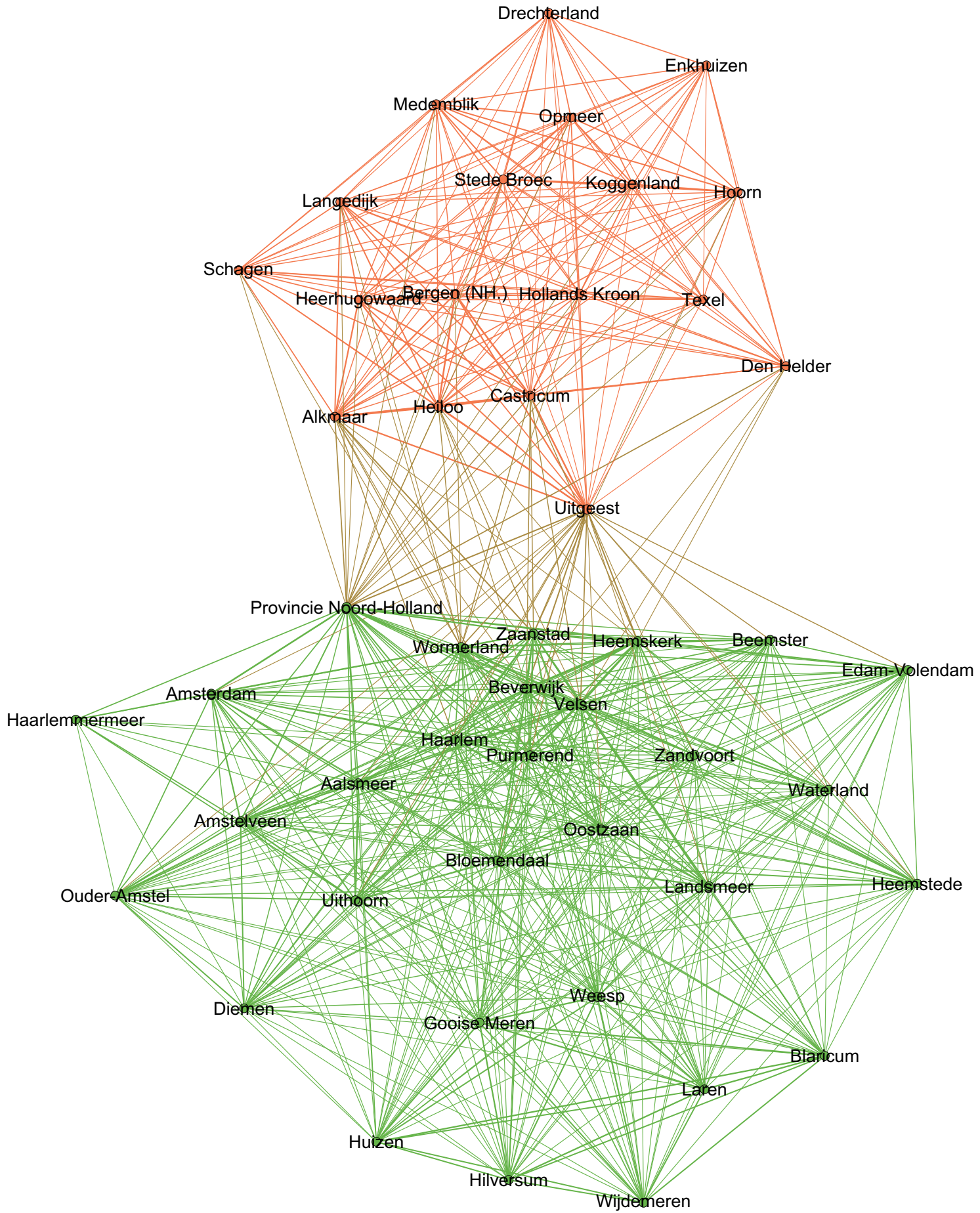
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	48
Aantal relaties tussen decentrale overheden	632
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	26
Gem. padafstand	1.5
Aantal clusters	2

In het fysieke netwerk komen weer duidelijk twee clusters naar voren. Er zijn meer verbindingen tussen de twee afzonderlijke clusters dan in het gehele of het economische netwerk. Binnen de clusters zijn slechts in beperkte mate regio's herkennen. Gemeenten zoeken gemeenten uit hun eigen regio dus nauwelijks meer op dan gemeenten uit andere regio's.

Interprovinciaal

De meeste verbindingen tussen gemeenten van Noord-Holland en de rest van Nederland lopen via het cluster rond Amsterdam. Er zijn verbindingen tussen de zuidelijke gemeenten en de noordelijke gemeenten van Zuid-Holland. Verder zijn er, op Urk na, verbindingen met alle gemeenten uit Flevoland.

De gemeenten uit Noord-Holland Noord onderhouden verbindingen met Friesland via Alkmaar, Den Helder en Hollands Kroon.

NH: Sociaal

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	37
Aantal relaties tussen decentrale overheden	117
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	6
Gem. padafstand	2.3
Aantal clusters	6

Het sociale netwerk laat een totaal andere structuur zien. De samenwerking op sociale thema's is duidelijk minder intensief en meer lokaal georiënteerd. Het cluster rond Amsterdam en de regio Noord-Holland Noord zijn helemaal niet meer te herkennen. Sterker nog, een heel aantal gemeenten is niet terug te zien in het netwerk. Dit komt omdat ze niet of slechts via één samenwerkingsverband op sociale thema's samenwerken, of hun samenwerking niet als dusdanig aanmerken.

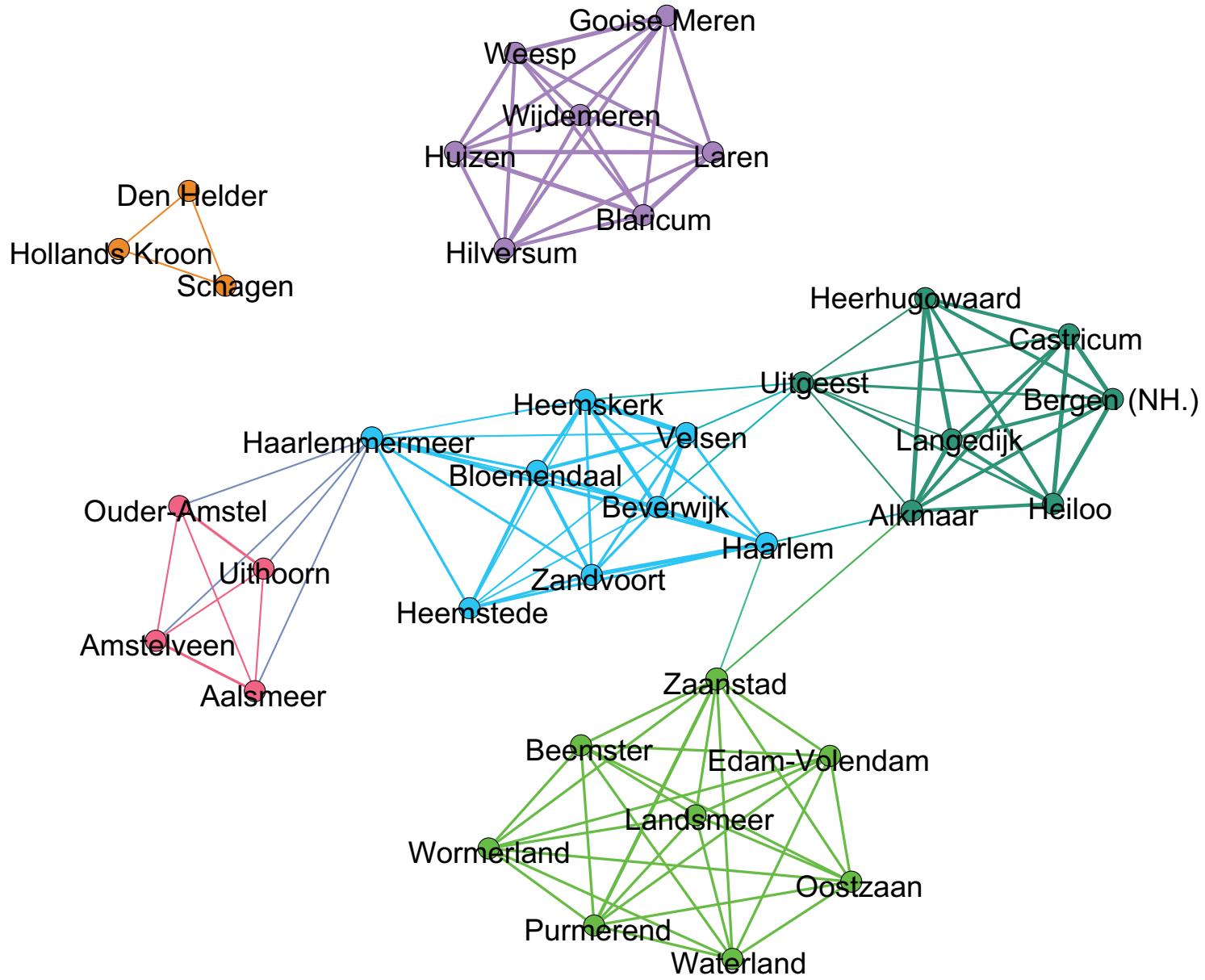
Er komen duidelijk verschillende regio's van de provincie naar voren in het netwerk. Zo hebben de gemeenten uit de Kop van Noord-Holland en de regio Gooi en Vechtstreek clusters gevormd die niet zijn verbonden met de rest van het netwerk. De andere clusters met onder andere de regio Alkmaar en Zaanstreek-Waterland zijn wel nog via enkele relaties met elkaar verbonden.

Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Noord-Holland geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

De Noord-Hollandse gemeenten zijn maar zeer beperkt verbonden met gemeenten uit andere provincies rondom sociale thema's. Er is geen verbinding met Almere en Flevoland, die op andere thema's toch sterk verbonden zijn met Noord-Holland.

De Gooi en Vechtstreek is via Eemnes met Utrecht verbonden. Daarnaast heeft alleen Haarlem nog relaties met de G40 gemeenten Amersfoort en Dordrecht.

NH: Veiligheid & Gezondheid

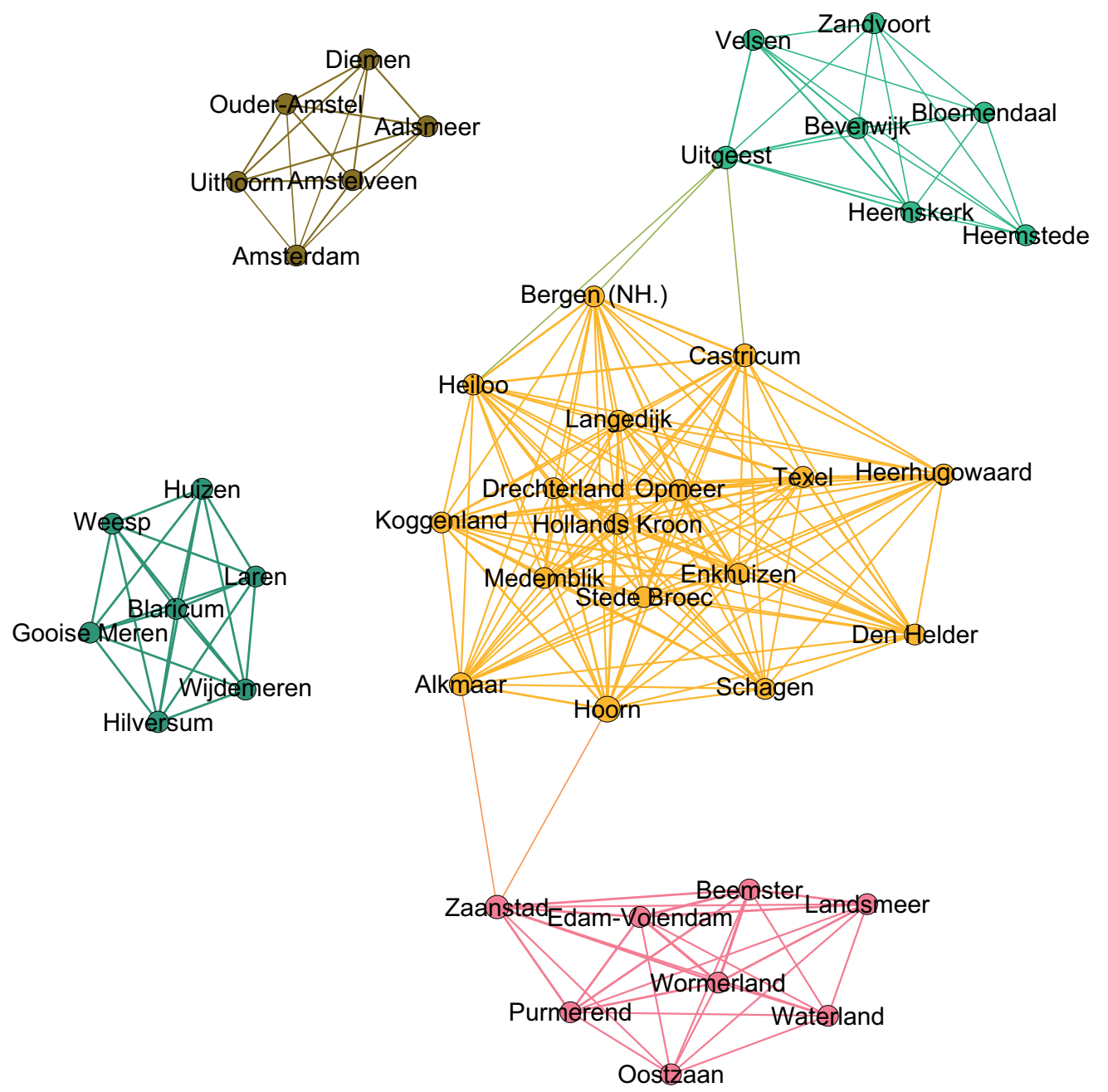

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	46
Aantal relaties tussen decentrale overheden	226
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	10
Gem. padafstand	2.2
Aantal clusters	5

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden vijf clusters gevormd. Het grootste cluster wordt gevormd door gemeenten uit Noord-Holland Noord. Verder zijn in de clusters respectievelijk de regio's Zaanstreek-Waterland, Gooi- en Vechtstreek, Amstelland-Meerlanden en Kennermerland te herkennen.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Noord-Holland onderhouden enkele relaties met gemeenten uit Flevoland en Utrecht en de G40 gemeenten uit Noord-Holland zijn verbonden met een aantal G40 gemeenten uit de andere provincies.

Zuid-Holland

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	53
Aantal relaties tussen decentrale overheden	641
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	24
Gem. padafstand	1.6
Aantal clusters	4

De provincie Zuid-Holland bestaat uit 52 gemeenten. Ze hebben zich in vier clusters verenigd. In het blauw heeft zich een cluster rondom Dordrecht gevormd met onder andere een aantal Drechtsteden. Het groene cluster bestaat uit gemeenten rond Rotterdam. In het midden staat een cluster met gemeenten rondom Den Haag en Delft. Aan de rechterzijde in het paars ligt een groot open cluster met gemeenten rondom Leiden en Gouda.

Binnen het paarse cluster is er nog een lichte regionale voorkeur te herkennen. De gemeenten rondom Leiden werken iets meer met elkaar samen, dan met de gemeenten die bij Gouda staan.

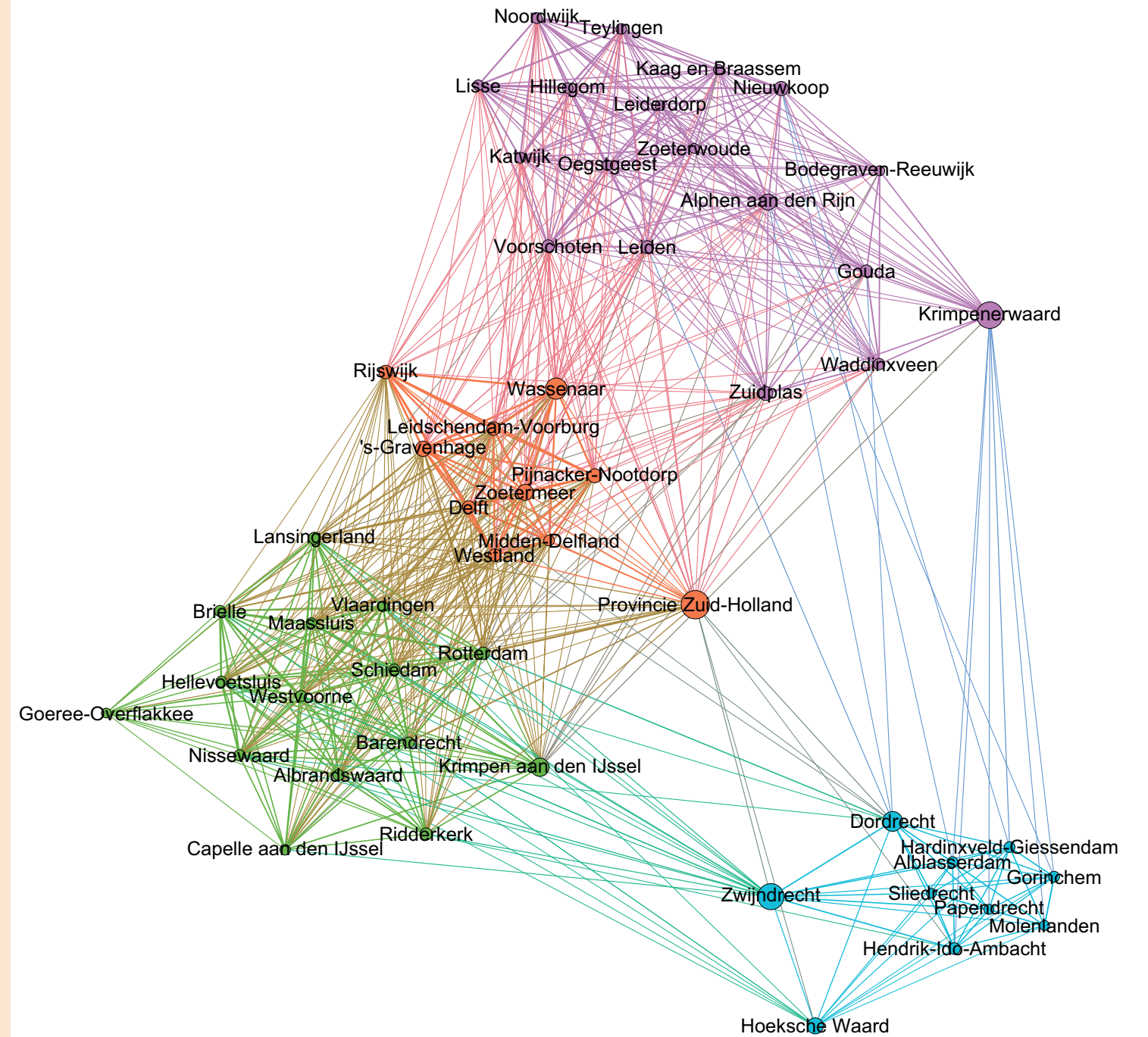
De clusters rondom Rotterdam en Den Haag zijn sterk verbonden. Veel gemeenten werken samen met gemeenten uit het andere cluster. Ook gemeenten uit het oranje cluster rond Den Haag en het paarse cluster rond Leiden werken veel met elkaar samen.

Brug-gemeenten

De overige clusters staan verder van elkaar af. Voor de verbinding tussen deze clusters zijn een aantal brug-gemeenten erg belangrijk. Zo zien we dat de gemeente Krimpenerwaard belangrijk is voor de verbinding tussen de clusters rondom Gouda en Dordrecht. Voor het cluster rondom Dordrecht is de gemeente Zwijndrecht belangrijk voor de verbinding naar het cluster rondom Rotterdam. Hierbij spelen ook Dordrecht zelf en Hoeksche Waard een rol.

Iets minder zichtbaar is de verbindende rol die Krimpen aan den IJssel speelt in de verbinding van het cluster Rotterdam naar het paarse cluster en dan specifiek de regio rond Gouda. Verder heeft Wassenaar een sterke brugfunctie naar zowel het gehele paarse cluster als het groene cluster rond Rotterdam.

Ook de provincie heeft in het netwerk een belangrijkste brugfunctie met veel relaties naar gemeenten in alle clusters.

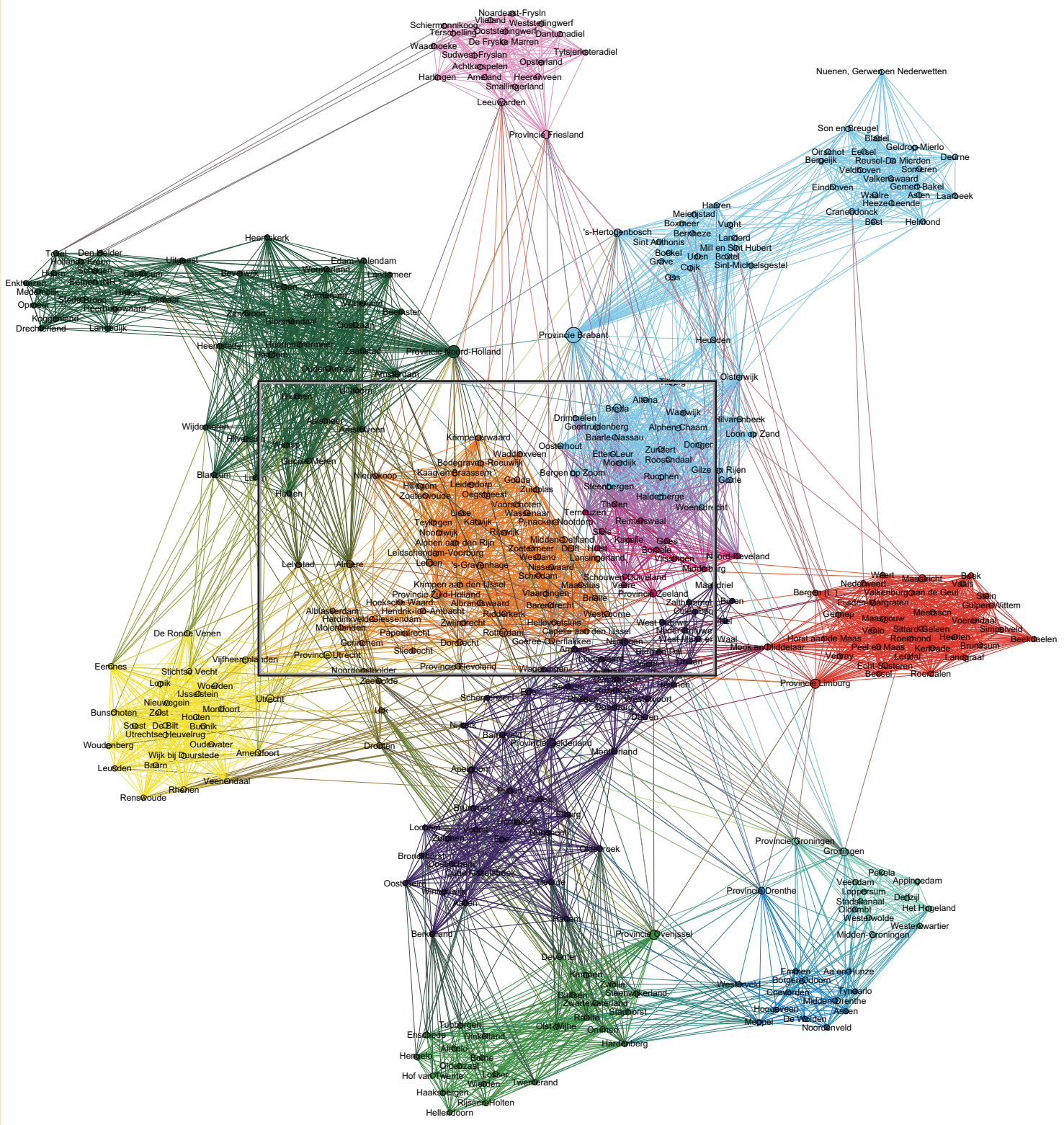
ZH: Interprovinciaal

De gemeenten uit Zuid-Holland werken relatief weinig over hun eigen provinciegrenzen heen. De meeste verbinding bestaat tussen de gemeenten in het groepje rondom Leiden die gemeenten in Noord-Holland opzoeken. Goeree-Overflakkee zorgt aan de andere kant voor de verbinding met Zeeland.

Wat verder opvalt is dat het groepje gemeenten rondom Papendrecht veel relaties onderhoudt met de Utrechtse gemeente Vijfheerenlanden.

Verder zorgen de G40 gemeenten voor een aantal verbindingen naar andere G40 gemeenten in veel verschillende provincies.

ZH: Economie

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	46
Aantal relaties tussen decentrale overheden	340
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	15
Gem. padafstand	2.2
Aantal clusters	4

Het economische netwerk verschilt duidelijk van het gehele netwerk. Ten eerste zien we dat de clusters rondom Rotterdam en Den Haag nu gezamenlijk één groot cluster vormen. Op economisch gebied werken deze gemeenten veel samen, en dat doen ze in een grotere regio.

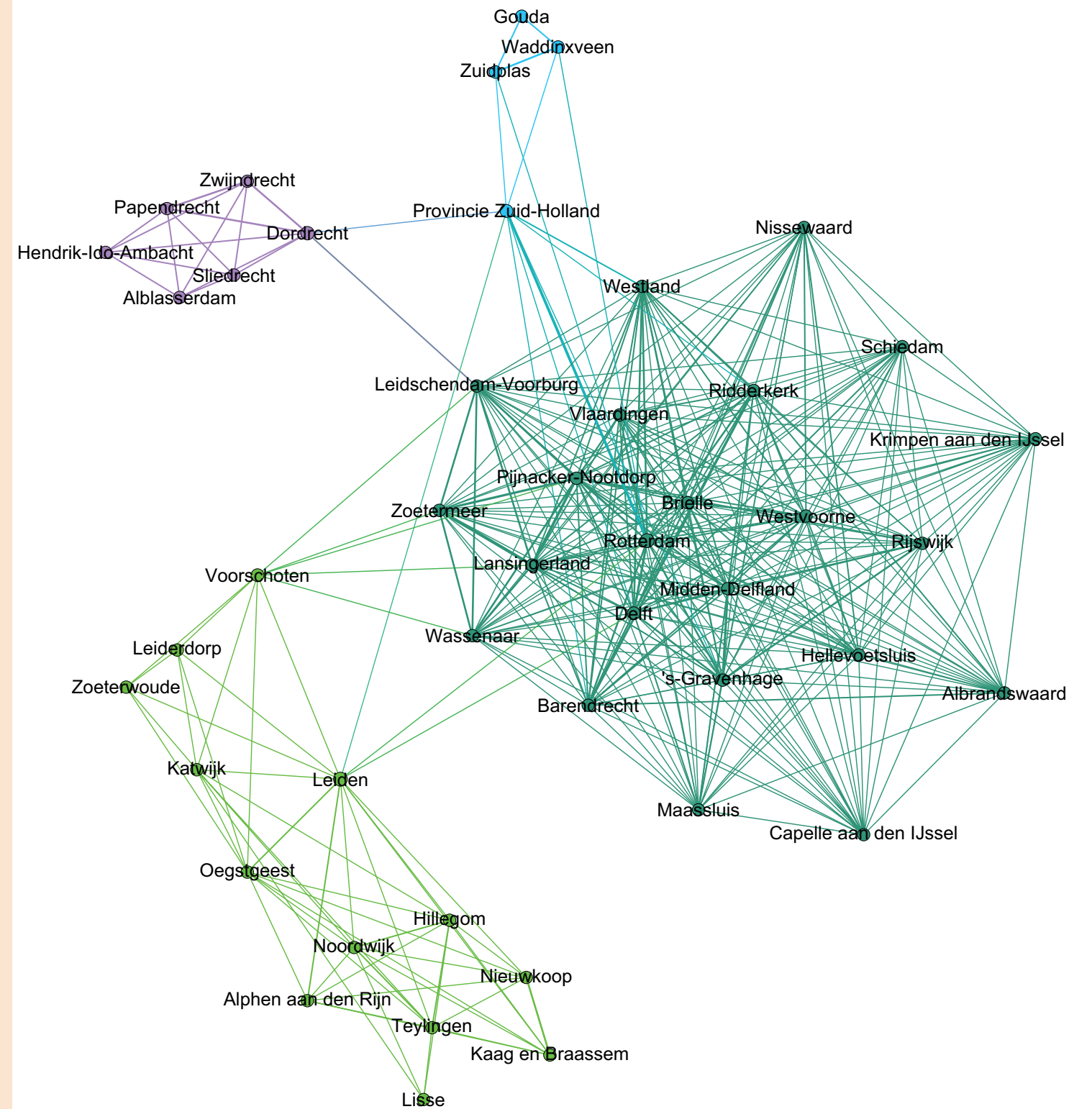
In de rest van het netwerk wordt duidelijk minder samengewerkt. Een aantal gemeenten is niet in de visualisatie opgenomen omdat ze niet minimaal twee samenwerkingsverbanden delen met een andere gemeente. Hierdoor is de intensiteit van samenwerking binnen de clusters sterk afgenomen en zijn er tussen de clusters ook duidelijk minder verbindingen.

Het cluster rondom Dordrecht is bijvoorbeeld kleiner en heeft minder interne relaties. Het grote cluster rondom Leiden en Gouda is uiteengevallen in een cluster rondom Leiden en een cluster rondom Gouda.

De provincie heeft op economisch gebied een minder duidelijke rol dan we in het gehele netwerk zagen.

Interprovinciaal

Gemeenten uit andere provincies worden bijna niet opgezocht rond economische thema's. De gemeenten uit de regio Leiden hebben nog steeds verbindingen met de zuidelijke gemeenten van Noord-Holland, maar verder zijn er alleen een aantal verbindingen tussen G40 gemeenten over de provinciegrenzen heen.

ZH: Fysiek

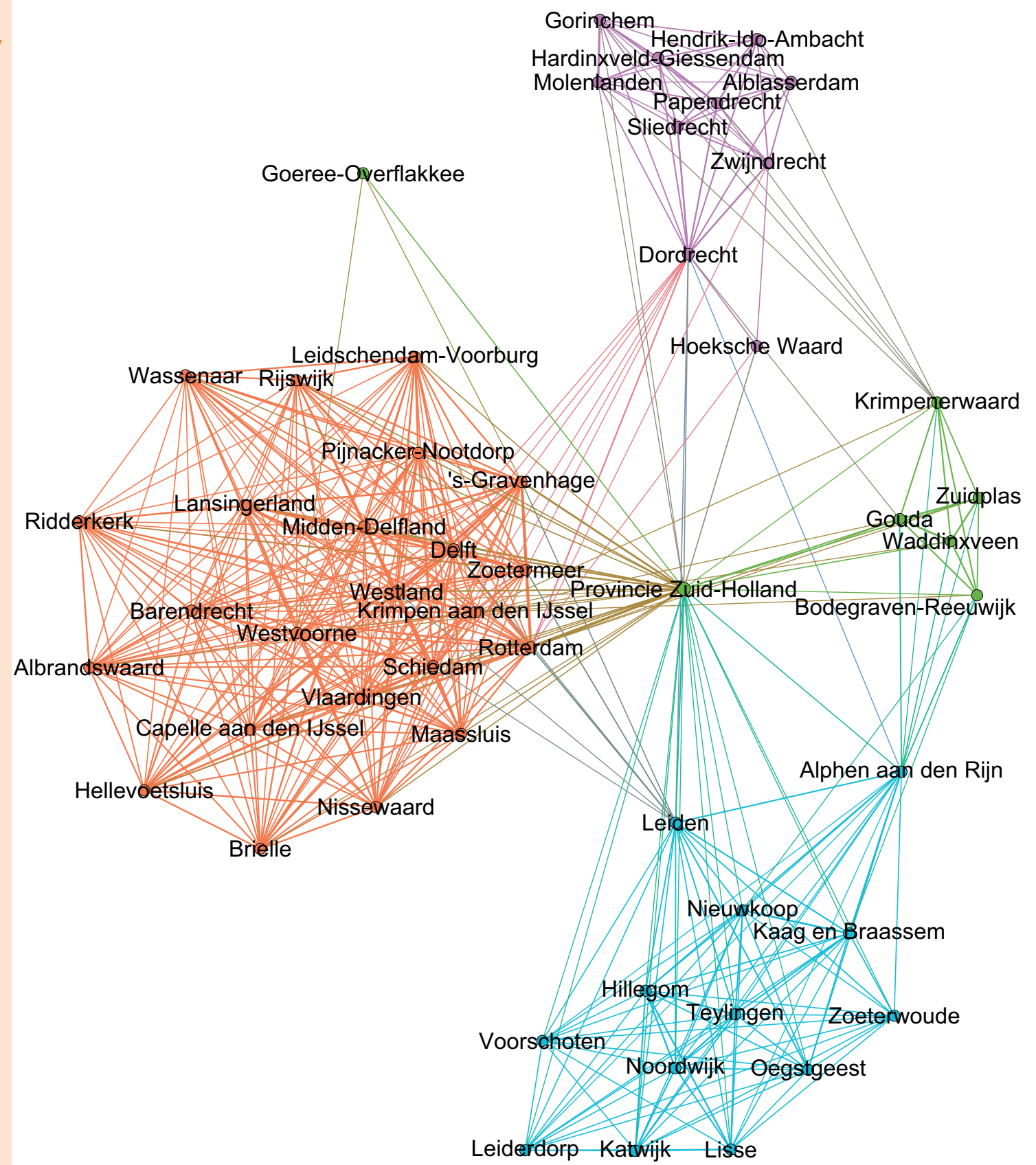
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	53
Aantal relaties tussen decentrale overheden	463
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	17
Gem. padafstand	1.8
Aantal clusters	4

In het fysieke netwerk is net als in het economische netwerk een groot cluster gevormd rond Rotterdam en Den Haag. Verder zijn er afzonderlijke clusters met gemeenten rond Dordrecht, Gouda en Leiden.

In het fysieke netwerk komen veel dezelfde brug-gemeenten naar voren als in het gehele netwerk, maar ook Leiden en Alphen aan den Rijn spelen hier een duidelijke verbindende rol. Ook de provincie heeft een duidelijke brugfunctie in het fysieke netwerk.

Interprovinciaal

Zuid-Holland is sterk verbonden met gemeenten uit Noord-Holland en Flevoland. Het cluster rond Dordrecht werkt vooral veel samen met gemeenten uit Utrecht. Hier is de Utrechtse fusiegemeente Vijfheerenlanden een duidelijke schakel. Verder valt op dat Goeree-Overflakkee meer samenwerking zoekt met Zeeuwse gemeenten dan met andere gemeenten uit Zuid-Holland.

ZH: Sociaal

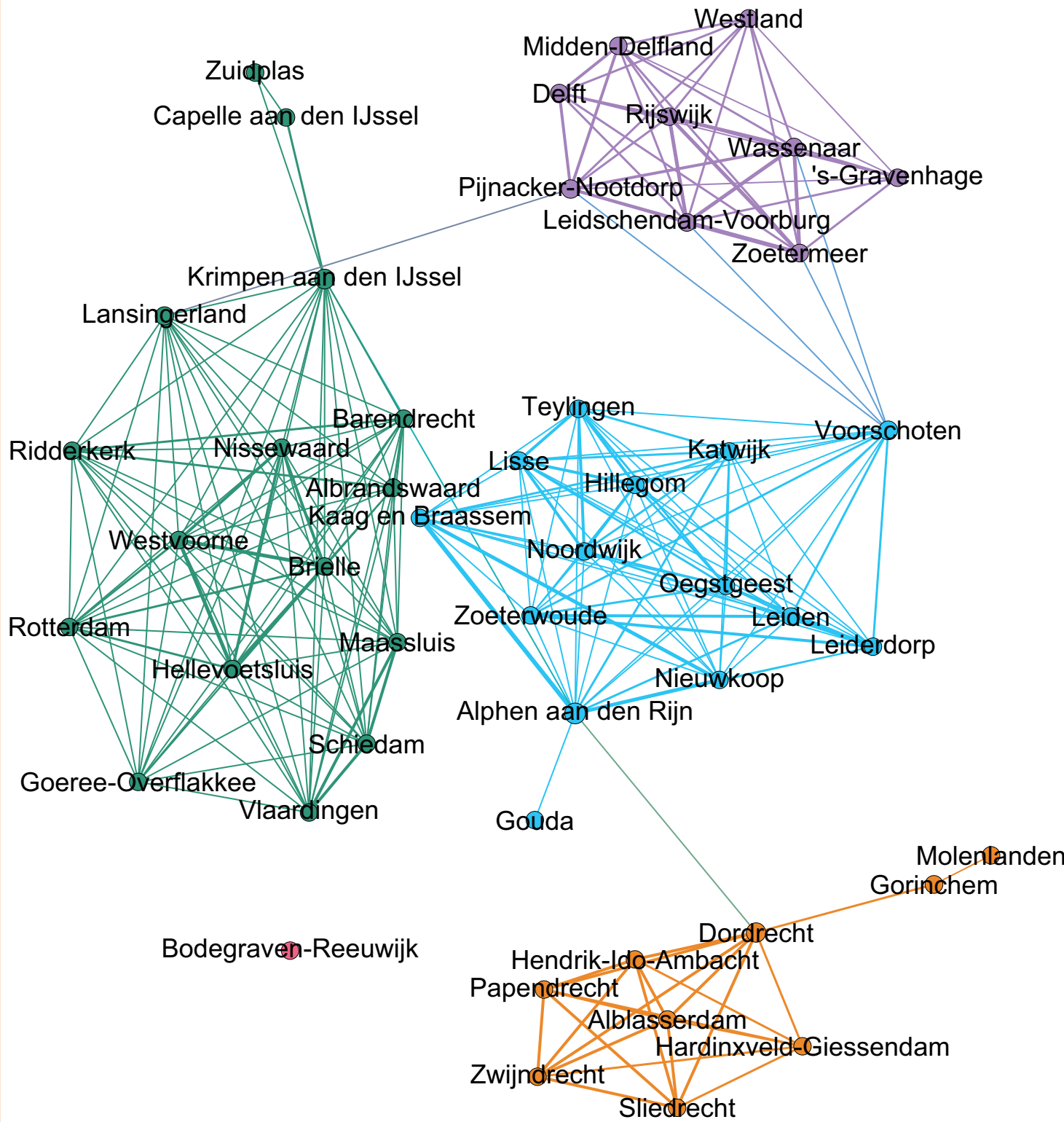
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	49
Aantal relaties tussen decentrale overheden	239
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	10
Gem. padafstand	2.7
Aantal clusters	5

Het sociale netwerk is meer regionaal verdeeld. Er zijn vijf losse cluster te herkennen. De sterke verbinding tussen de regio's Den Haag en Rotterdam valt hier bijna volledig weg. Ook de relaties tussen de andere clusters zijn nog slechts beperkt aanwezig.

Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Zuid-Holland geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

Bodegraven-Reeuwijk staat los in het netwerk. Dat komt omdat deze gemeente rond sociale thema's samenwerkt met Utrechtse gemeenten. Verder zijn er op een enkele externe verbinding van G40 gemeenten Dordrecht en Alphen aan de Rijn geen relaties naar de rest van het netwerk.

ZH: Veiligheid & Gezondheid

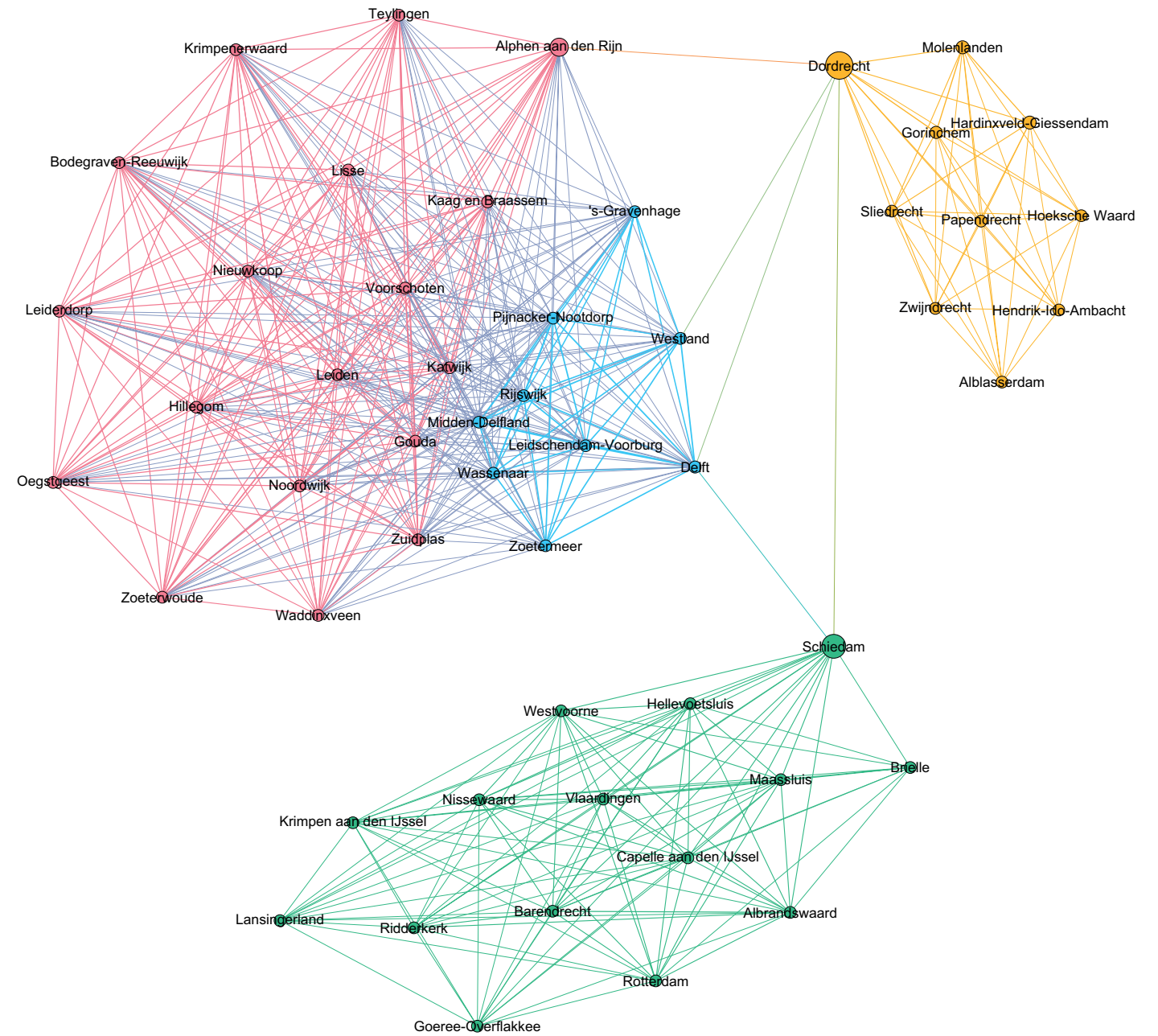

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	52
Aantal relaties tussen decentrale overheden	502
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	19
Gem. padafstand	2.2
Aantal clusters	4

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden vier clusters gevormd. Het blauwe clusters met gemeenten rond Den Haag is sterk verbonden met gemeenten uit het rode cluster met gemeenten in de regio Leiden. Het groene cluster met gemeenten rondom Rotterdam en het gele cluster met gemeenten rondom Dordrecht zijn alleen via enkele relaties van Schiedam en Dordrecht met de rest van het netwerk verbonden.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Zuid-Holland onderhouden nauwelijks relaties met gemeenten uit andere provincies. De gemeente Dordrecht en Alphen aan den Rijn onderhouden een aantal relaties met G40 gemeenten. Verder heeft het alleen een aantal relaties met de gemeente Vijfheerenlanden.

Utrecht

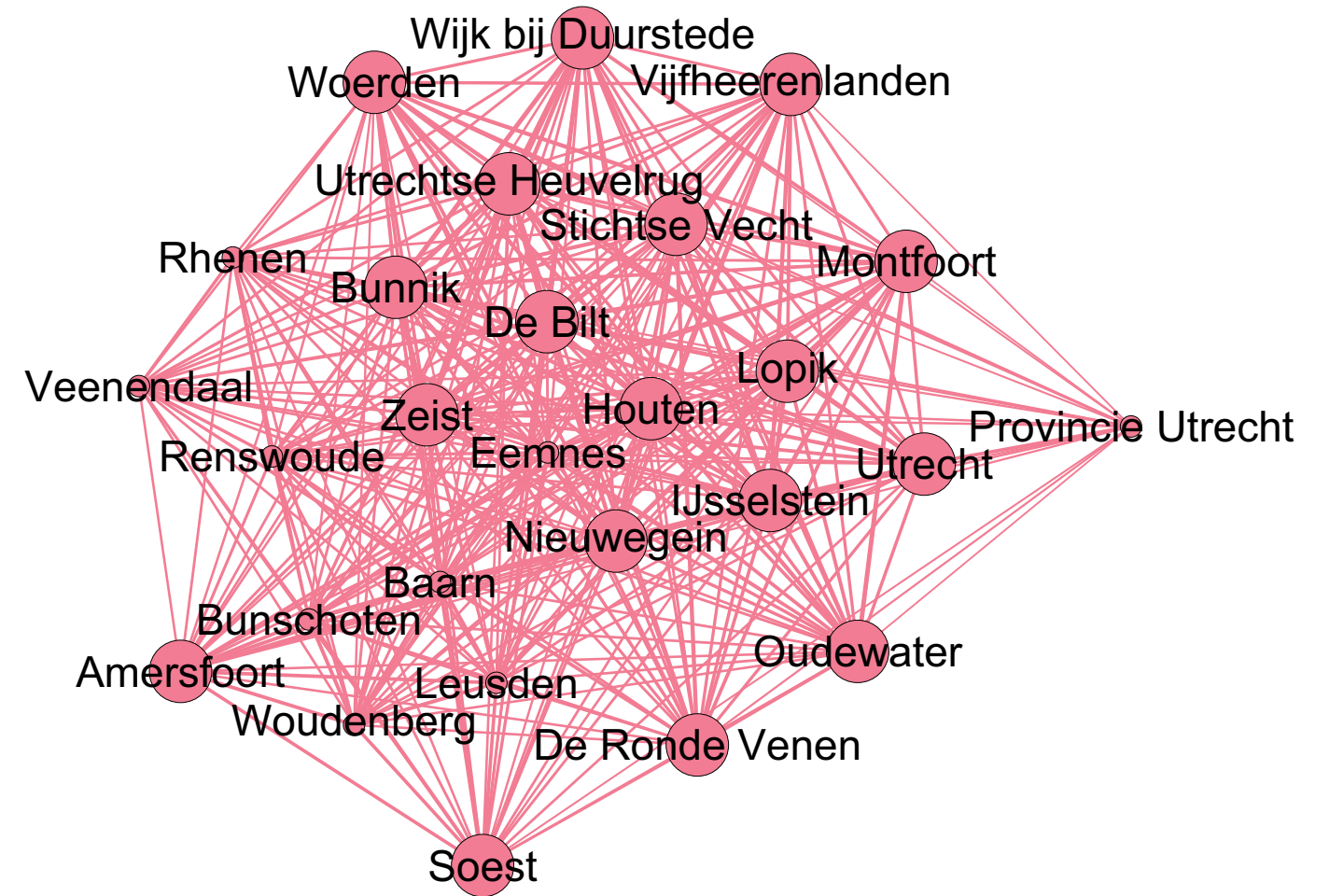

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	27
Aantal relaties tussen decentrale overheden	343
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	25
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

De provincie Utrecht bestaat uit 26 gemeenten. De gemeenten vormen gezamenlijk één groot cluster. Ze werken dus vrijwel evenveel samen met alle andere gemeenten in de provincie en hebben geen specifieke regionale voorkeur.

Brug-gemeenten

Omdat de gemeenten niet in meerdere clusters zijn georganiseerd, zijn er ook geen brug-gemeenten.

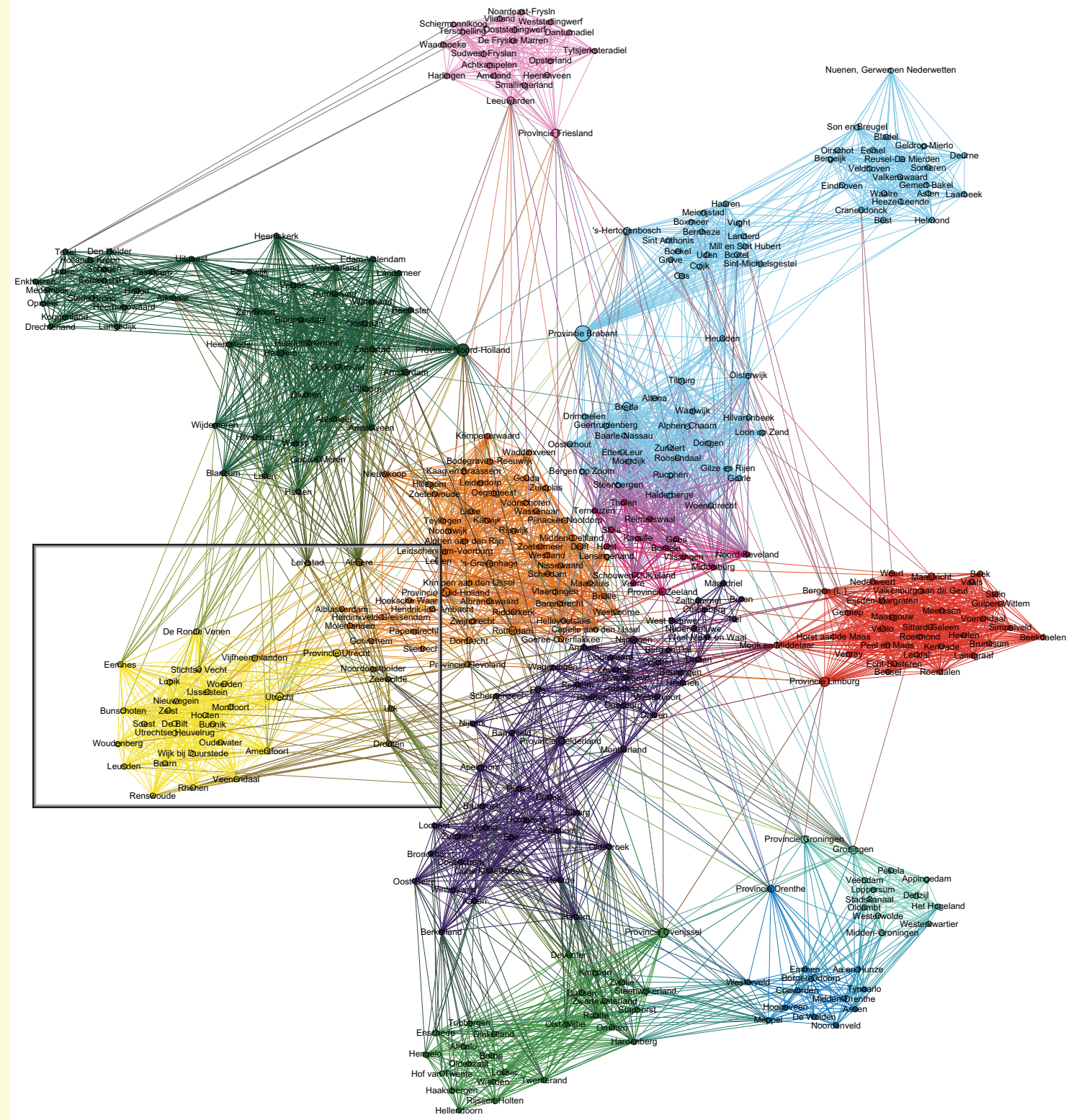
UT: Interprovinciaal

De gemeenten uit Utrecht onderhouden relaties met gemeenten uit meerdere andere provincies. De gemeente Eemnes en De Ronde Venen onderhouden de meeste verbindingen met gemeenten uit Noord-Holland, en dan specifiek in de Gooi en Vechtstreek.

Er zijn daarnaast veel verbindingen met Zuid-Holland en dan vooral met een groepje gemeenten rond Gorinchem. Hier speelt de gemeente Vijfheerenlanden een duidelijke verbindende rol. Ook zijn er verbindingen met alle gemeenten uit Flevoland. De gemeenten Renswoude, Rhenen en Veenendaal hebben veel relaties met gemeenten uit Gelderland.

De G40 gemeenten Utrecht en Amersfoort zoeken daarnaast duidelijk veel samenwerking op met andere G40 gemeenten.

UT: Economie*

In één oogopslag	
Aantal Gemeenten	16
Aantal Relaties tussen Gemeenten	51
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	6
Gem. padafstand	1.4
Aantal clusters	2

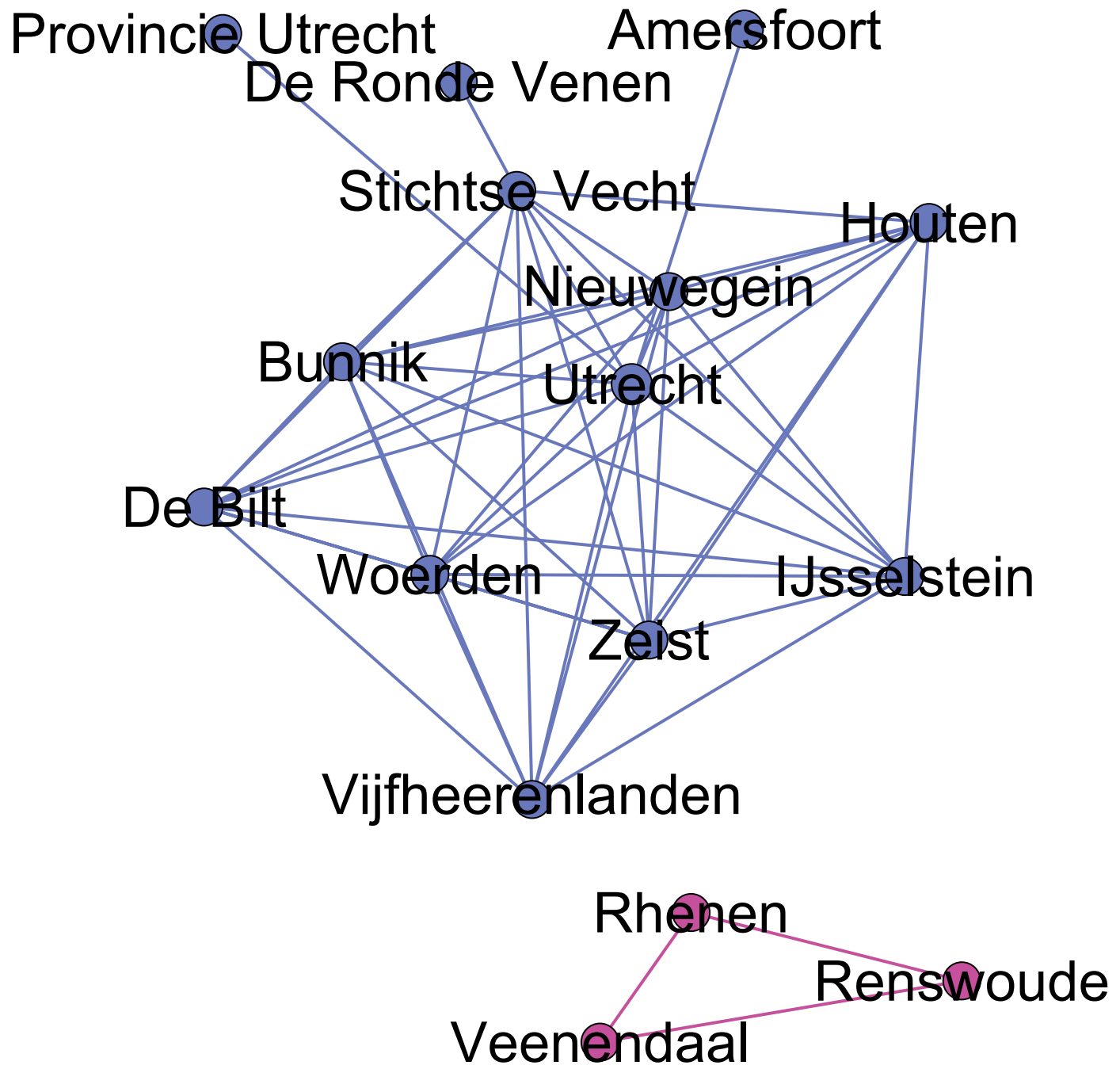
* De gemeenten werken onderling weinig samen op economische thema's of kenmerken hun samenwerking niet als economisch. We hebben in dit netwerk daarom geen filtering toegepast voor de visualisatie. In de andere economische netwerken laten we voor de leesbaarheid een relatie pas zien als gemeenten minimaal twee samenwerkingsverbanden delen. Dit netwerk laat alle relaties zien.

Er zijn twee clusters gevormd: Een driehoek tussen Rhenen, Veenendaal en Renswoude en een groter cluster rond Utrecht en Nieuwegein. Daarbij zijn er ook nog veel gemeenten die helemaal niet samenwerken op economische thema's.

Interprovinciaal

Omdat de Utrechtse gemeenten weinig samenwerken op economische thema's, zijn veel van de gemeenten niet opgenomen in het gehele netwerk. We zien drie gemeenten terugkomen: De Ronde Venen, Amersfoort en Utrecht.

De Ronde Venen is verbonden met gemeenten uit zowel Noord als Zuid-Holland. Amersfoort en Utrecht onderhouden relaties met een aantal G40 gemeenten met onder andere Dordrecht en Rotterdam.

UT: Fysiek

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	27
Aantal relaties tussen decentrale overheden	182
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	13
Gem. padafstand	1.3
Aantal clusters	3

In het fysieke domein zijn drie clusters te herkennen. We zien een cluster ontstaan rondom de gemeente Amersfoort dat verbonden is met het paarse cluster rond de gemeente Utrecht. De driehoek Rhenen, Veenendaal en Renswoude staat afgezonderd.

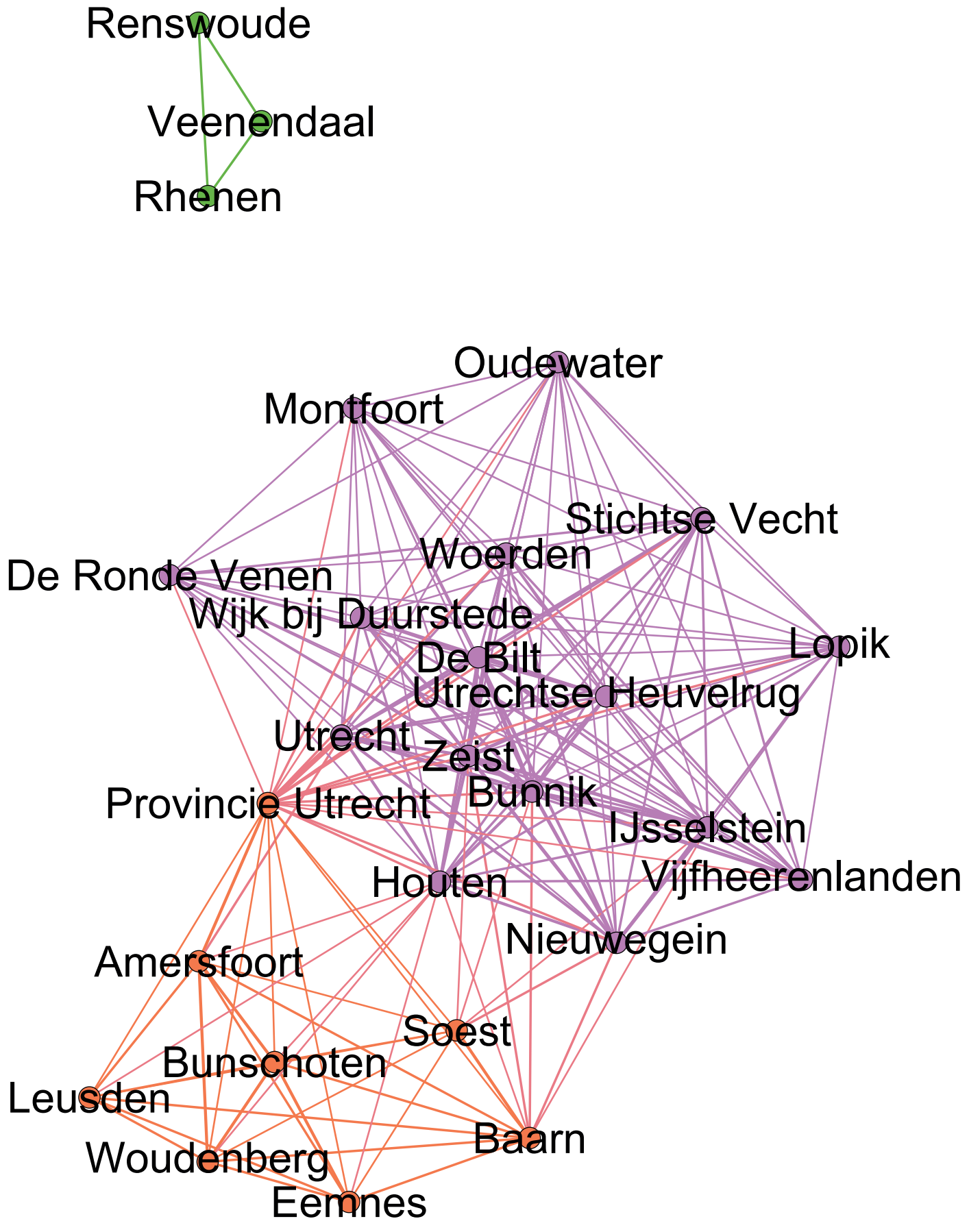
Interprovinciaal

De Utrechtse gemeenten werken met gemeenten uit meerdere andere provincies samen. Het gaat vooral om Gelderland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Overijssel.

Er zijn meerdere gemeenten betrokken bij verschillende verbindingen naar Gelderland. De driehoek Rhenen, Veenendaal en Renswoude werkt veel samen met een aantal Gelderse gemeenten, waaronder Ede en Wageningen. Eemnes en Bunschoten werken samen met andere de Gelderse gemeenten, waaronder Ermelo en Putten.

Bunschoten heeft ook relaties met Kampen uit Overijssel. De verbinding naar Zuid-Holland wordt vooral gelegd door Vijfheerenlanden en De Ronde Venen. Zowel Eemnes als de Ronde Venen zoeken bovendien verbinding met gemeenten uit Noord-Holland.

Verder leggen de G40 gemeenten Utrecht en Amersfoort verbinding met een aantal andere G40 gemeenten.

UT: Sociaal

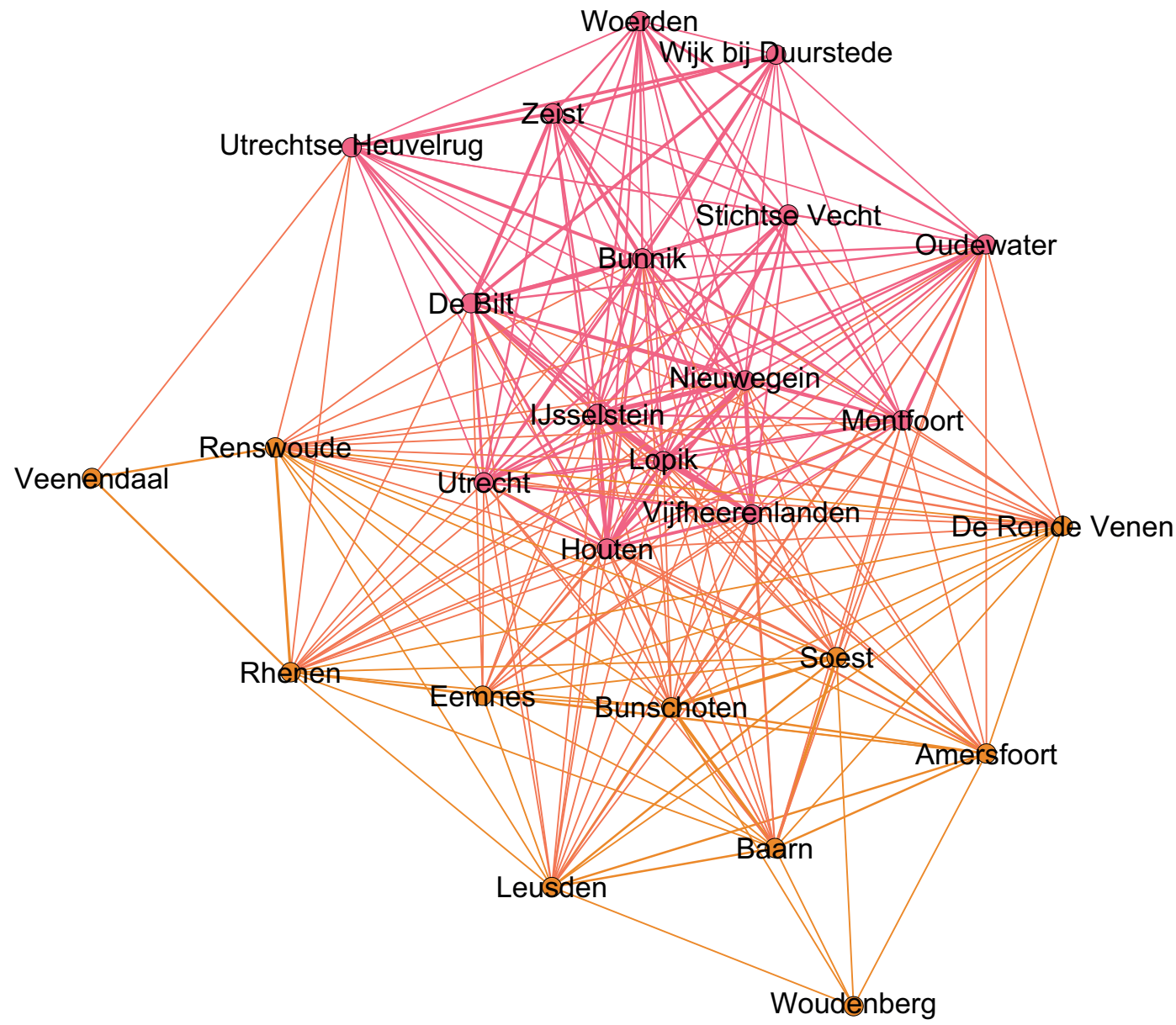
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	27
Aantal relaties tussen decentrale overheden	240
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	18
Gem. padafstand	1.3
Aantal clusters	2

De Utrechtse gemeenten werken relatief veel met elkaar samen op sociale thema's. Gemeenten van andere provincies zijn intern vaak minder verbonden. Er zijn twee clusters te herkennen, die onderling nog wel goed verbonden zijn. Het oranje cluster is gevormd rond onder andere Baarn en Rhenen. Het roze cluster bestaat uit gemeenten rond De Bilt en Utrecht.

Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Utrecht geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

De Utrechtse gemeenten werken weinig samen met gemeenten van andere provincies. De gemeente Eemnes onderhoudt wel veel relaties in de Gooi en Vechtstreek en verder zien we dat Montfort, Oudewater en Woerden verbonden zijn met Bodegraven-Reeuwijk. Verder is Amersfoort als G40 gemeente nog verbonden met Dordrecht en Haarlem.

UT: veiligheid & Gezondheid

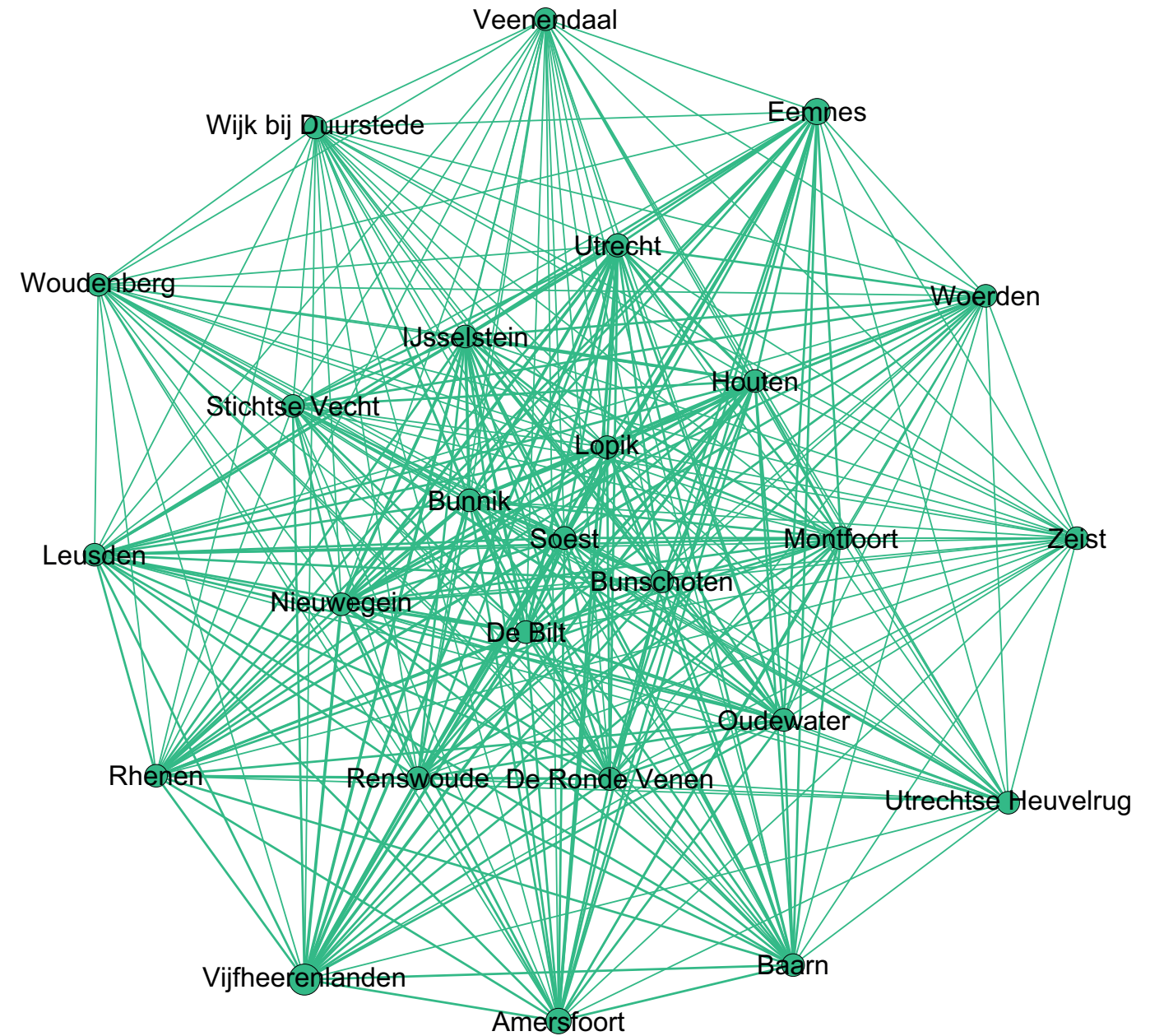

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	29
Aantal relaties tussen decentrale overheden	325
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	25
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk zijn alle gemeenten in de provincie Utrecht in één cluster verbonden.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Utrecht werken vooral samen met gemeenten uit Flevoland. Verder zijn er nog relaties met Zuid-Holland en Noord-Holland.

Friesland

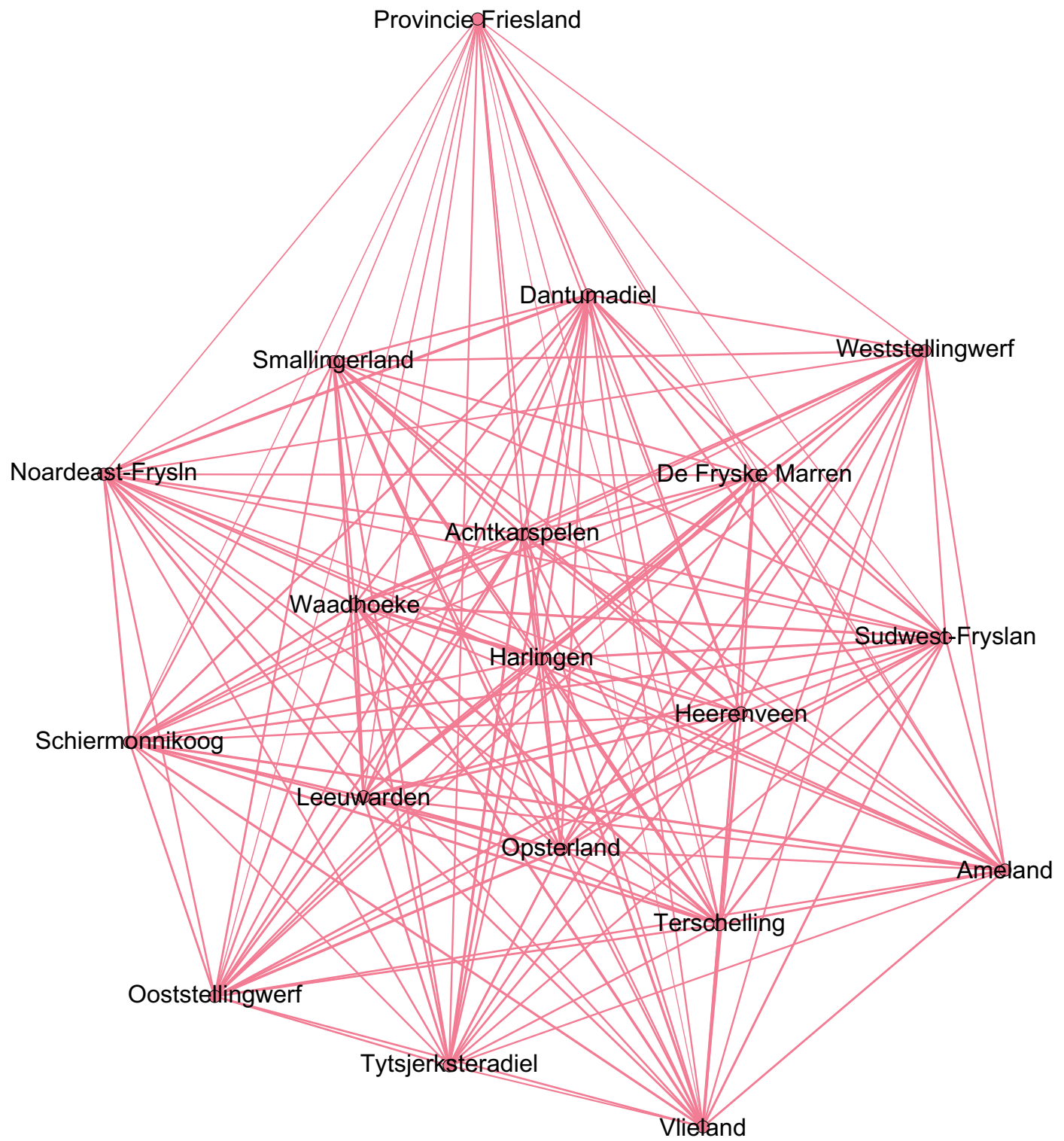
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	19
Aantal relaties tussen decentrale overheden	171
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	18
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

De provincie Friesland bestaat uit 18 gemeenten. De gemeenten vormen samen één hecht cluster. Alle gemeenten werken met elkaar samen en ze hebben geen specifieke voorkeur voor gemeenten uit hun eigen regio.

De verbondenheid in dit netwerk komt vooral vanuit samenwerking op fysieke thema's.

Brug-gemeenten

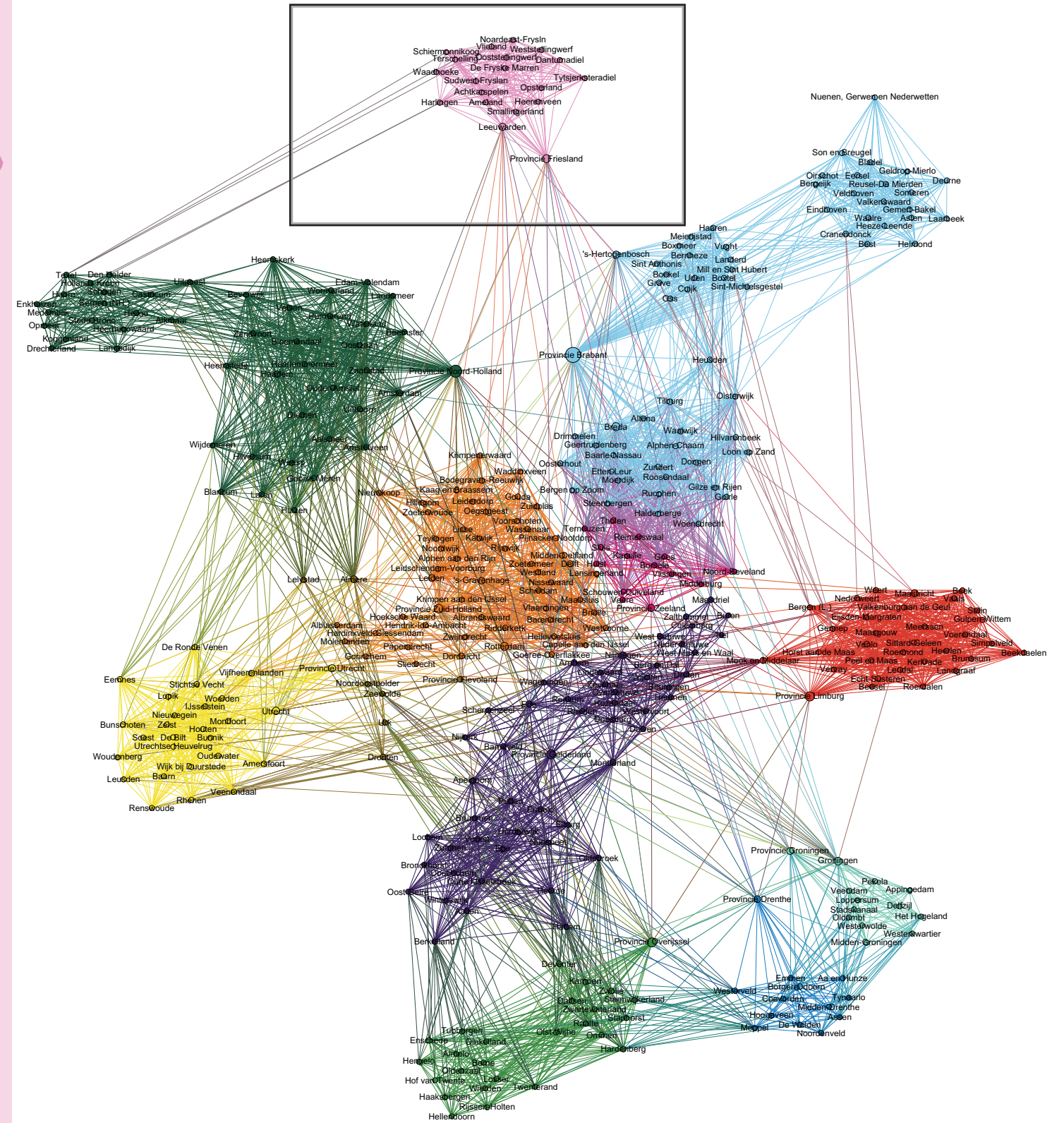
Omdat de gemeenten niet in meerdere clusters zijn georganiseerd, zijn er ook geen brug-gemeenten.

FR: Interprovinciaal

De Friese gemeenten hebben een duidelijke interne blik. Er wordt nauwelijks samengewerkt met gemeenten uit andere provincies. De Friese Waddeneilanden werken nog samen met Texel en Harlingen heeft relaties met Den Helder en Hollands Kroon. Verder heeft vooral Leeuwarden nog relaties met andere grote gemeenten door heel Nederland en zorgt ook de provincie voor verbinding met andere delen van het netwerk.

FR: Economie*

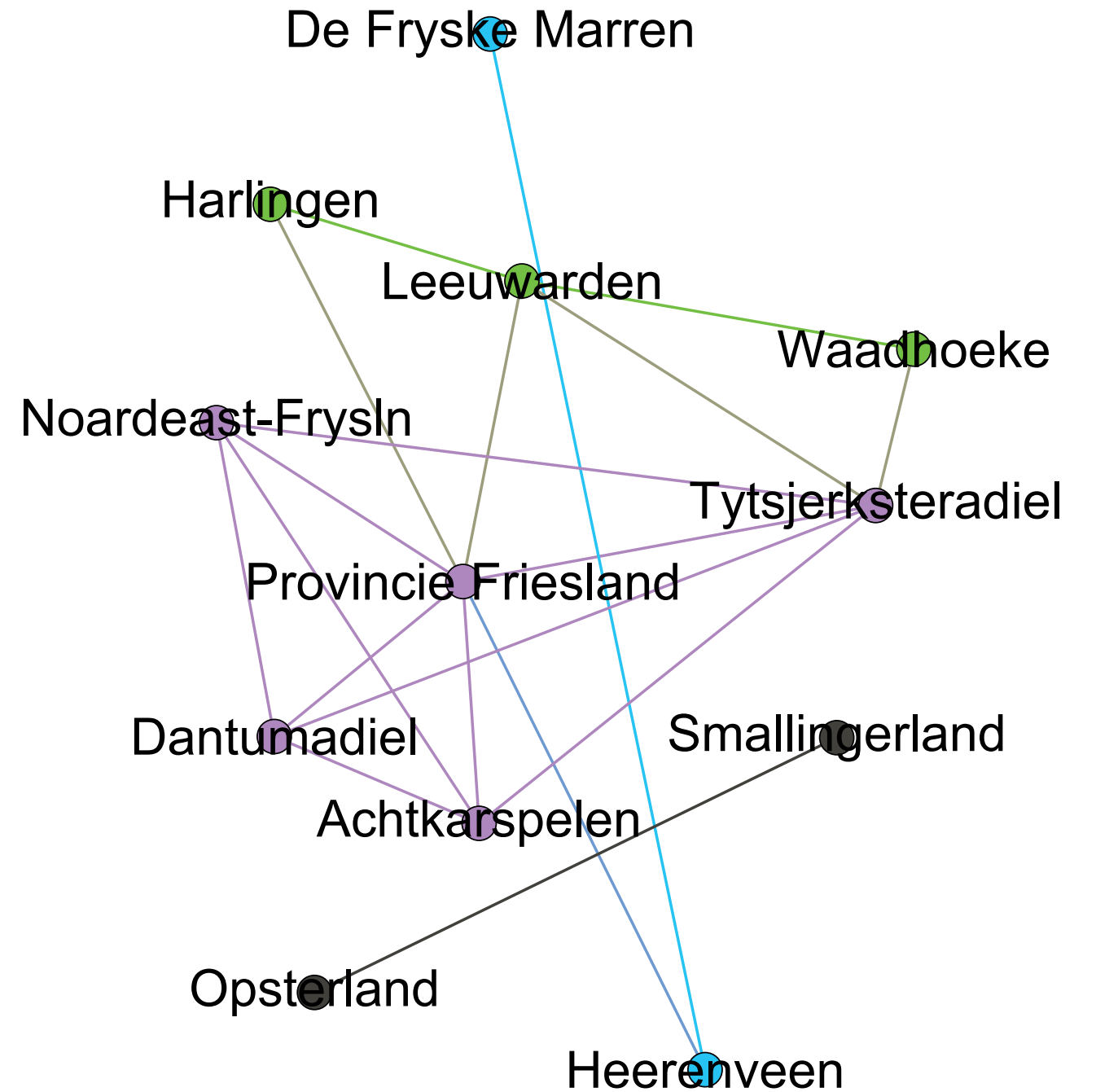
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	12
Aantal relaties tussen decentrale overheden	19
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	3.2
Gem. padafstand	1.8
Aantal clusters	3

* Het economische netwerk laat in tegenstelling tot het gehele netwerk een sterk gefragmenteerd beeld zien. De gemeenten werken onderling weinig samen op economische thema's. We hebben in dit netwerk daarom geen filtering toegepast voor de visualisatie. In de andere economische netwerken laten we voor de leesbaarheid een relatie pas zien als gemeenten minimaal twee samenwerkingsverbanden delen. Dit netwerk laat alle relaties zien.

We zien dat veel gemeenten, waaronder de Waddeneilanden, geen relaties met economisch kenmerk onderhouden. Alleen gemeenten rondom Leeuwarden en Heerenveen werken met elkaar samen. Daarnaast zien we Smallingerland en Opsterland elkaar opzoeken.

Interprovinciaal

In het gehele netwerk zijn de Friese gemeenten niet terug te zien. Dit komt omdat hun economische relaties gebaseerd zijn op steeds één gedeeld samenwerkingsverband. We zien alleen dat de provincie relaties onderhoudt met voornamelijk andere provincies.

FR: Fysiek

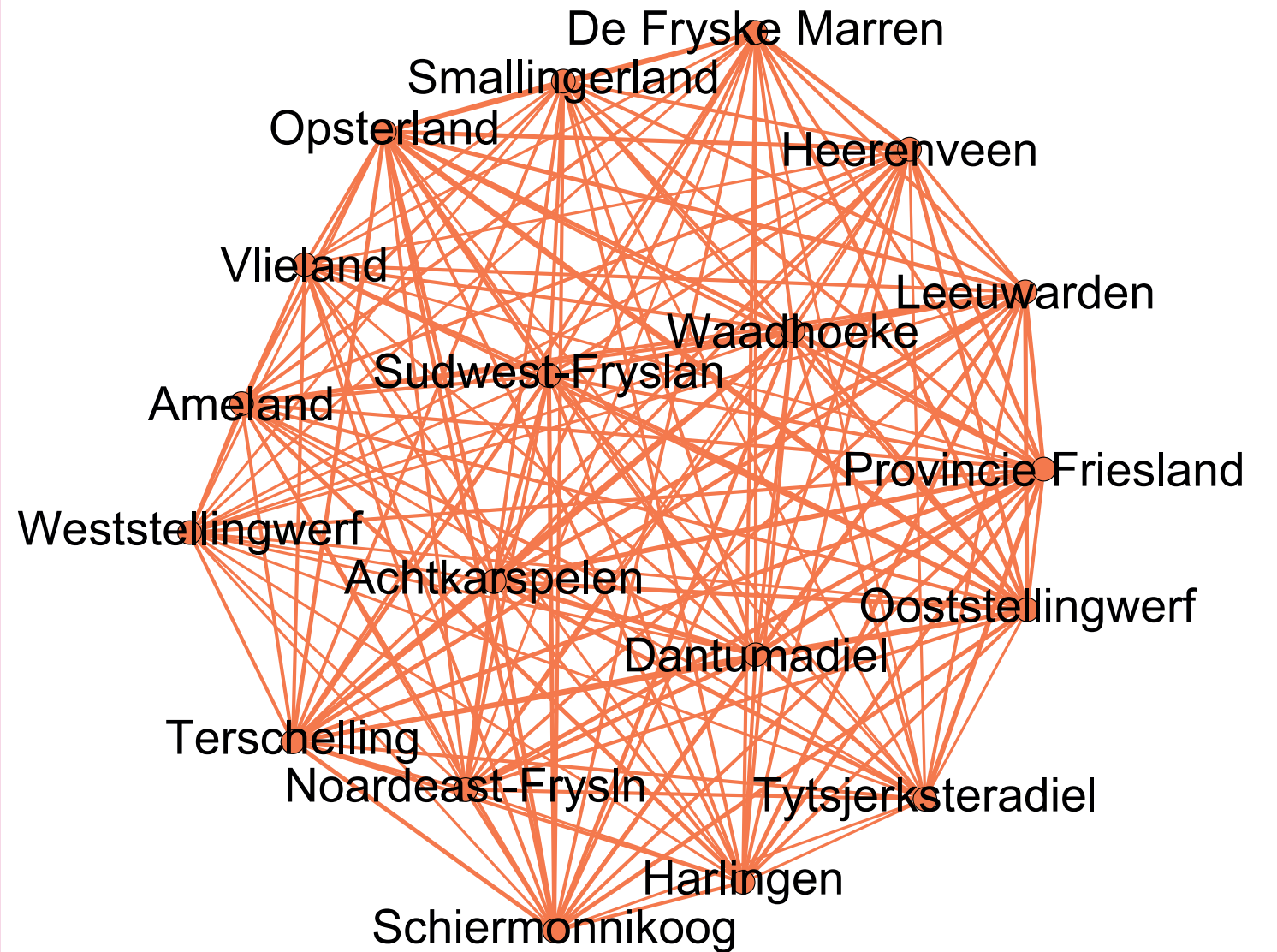

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	19
Aantal relaties tussen decentrale overheden	171
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	18
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

De gemeenten zoeken elkaar veel meer op in het fysieke netwerk, dan rondom economische of sociale thema's. Ze werken allemaal met elkaar samen en vormen zo één cluster.

Interprovinciaal

We zien dezelfde externe verbindingen als in het gehele netwerk. Sterker nog, we zien hier ook verbindingen vanuit Ooststellingwerf naar gemeenten uit Drenthe. Deze relaties zijn hier wel zichtbaar en in het gehele netwerk niet, omdat de filtering hier soepeler is.

FR: Sociaal

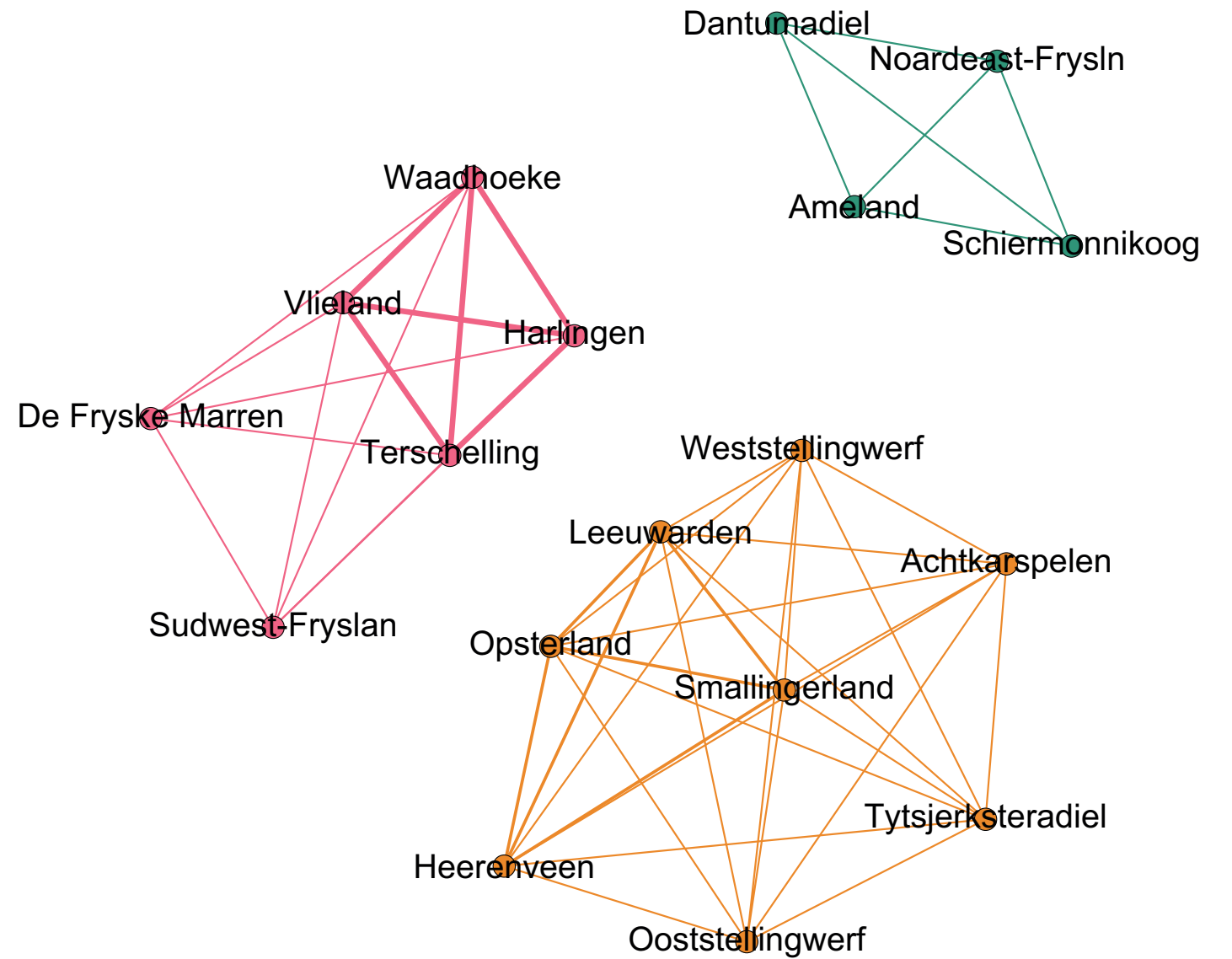
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	18
Aantal relaties tussen decentrale overheden	49
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	5
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	3

Op sociale thema's hebben de gemeenten zich in drie afzonderlijke clusters georganiseerd. Zo is er een cluster van westelijke Friese gemeenten, een groot cluster van gemeente uit het midden van Friesland en nog een klein cluster met gemeenten uit Noordoost-Friesland.

Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Friesland geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

De gemeenten onderhouden rondom sociale thema's geen relaties over de provinciegrenzen heen.

FR: veiligheid & Gezondheid

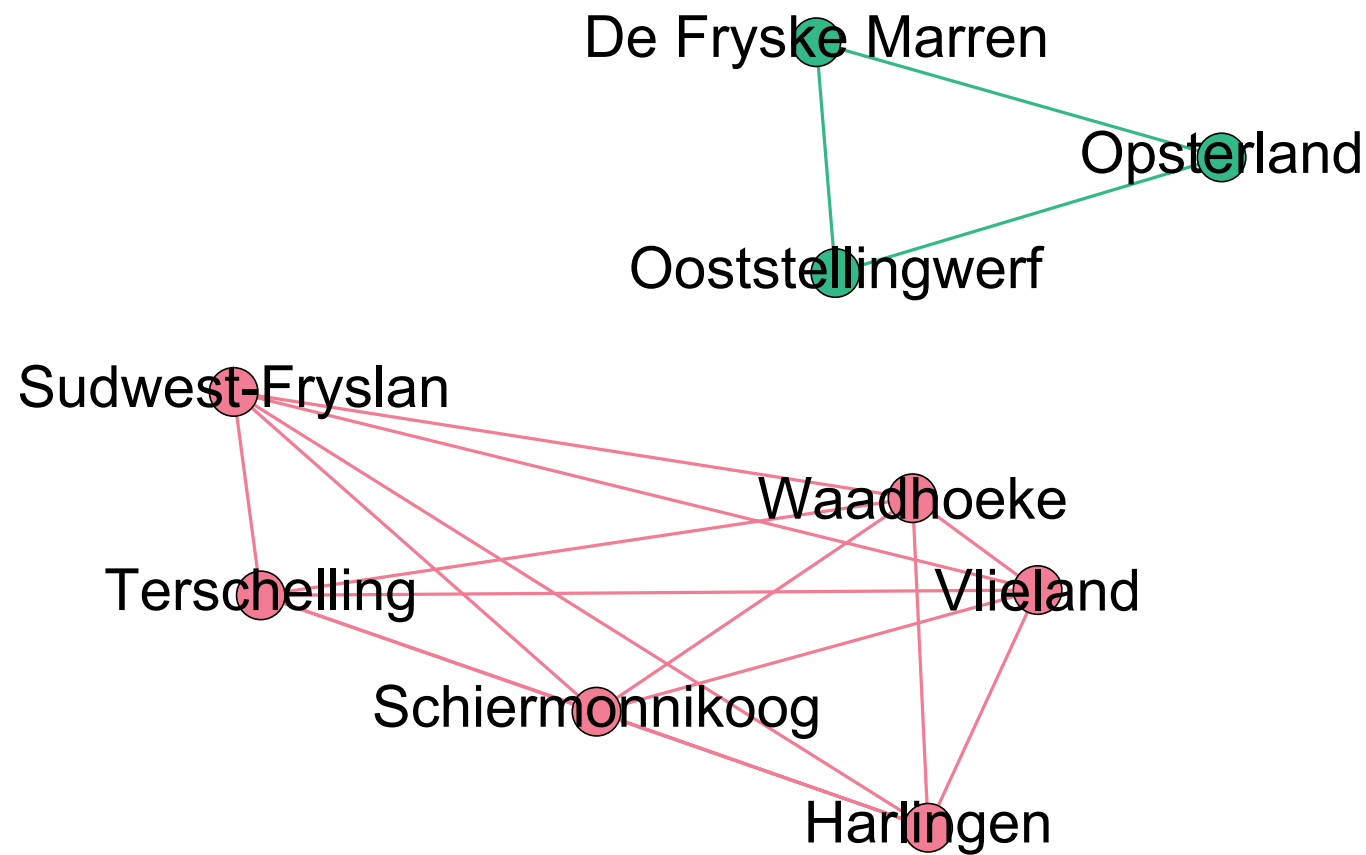

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	9
Aantal relaties tussen decentrale overheden	18
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	4
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	2

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden twee clusters gevormd. Het groene en het rode clusters zijn niet met elkaar verbonden.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Friesland onderhouden geen relaties met gemeenten uit andere provincies. Wel is de provinciale overheid verbonden met de provinciale overheden Groningen en Drenthe.

Groningen

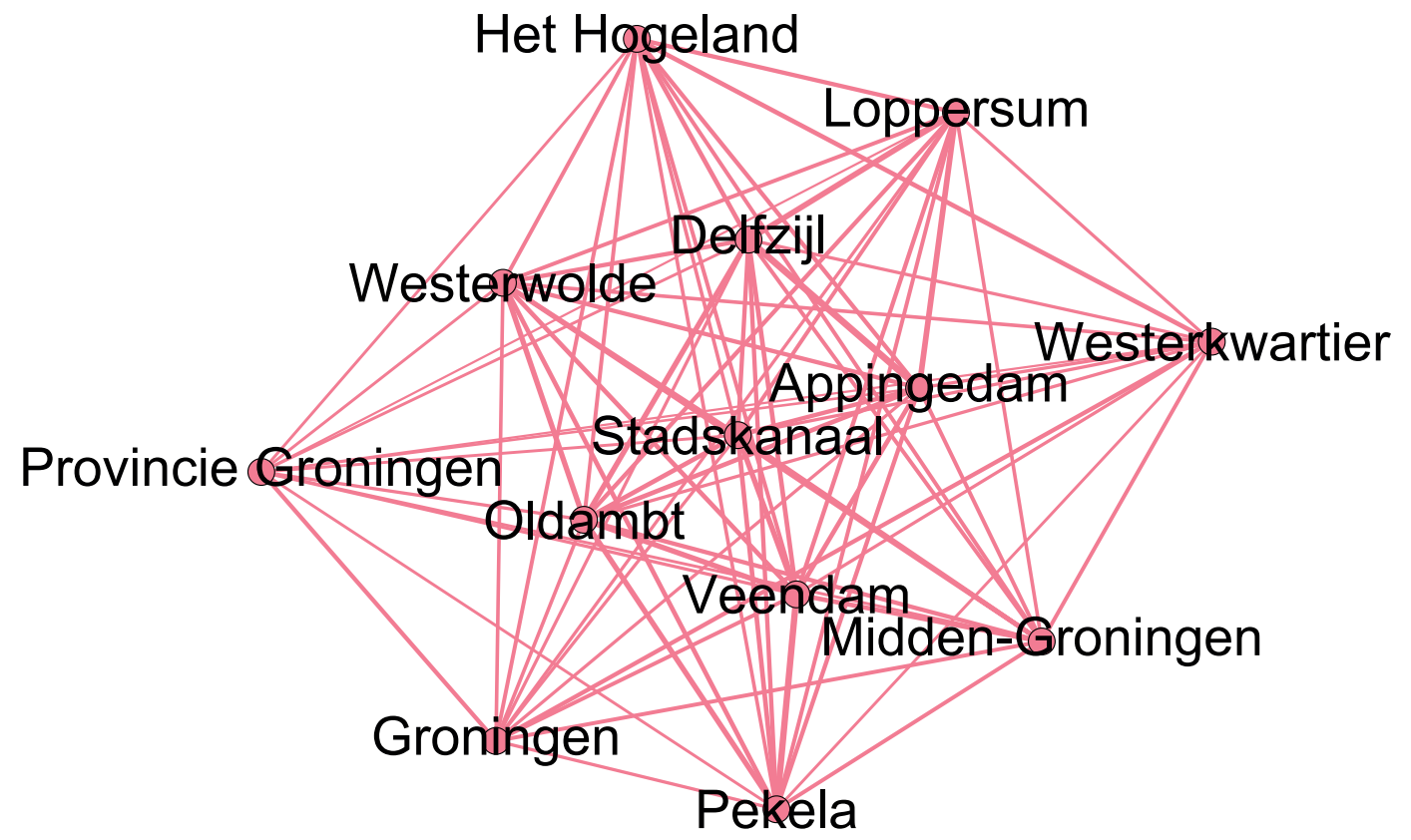

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	13
Aantal relaties tussen decentrale overheden	78
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

De provincie Groningen bestaat uit 12 gemeenten. Alle gemeenten vormen gezamenlijk één cluster. De meeste samenwerking vindt plaats rondom fysieke thema's.

Brug-gemeenten

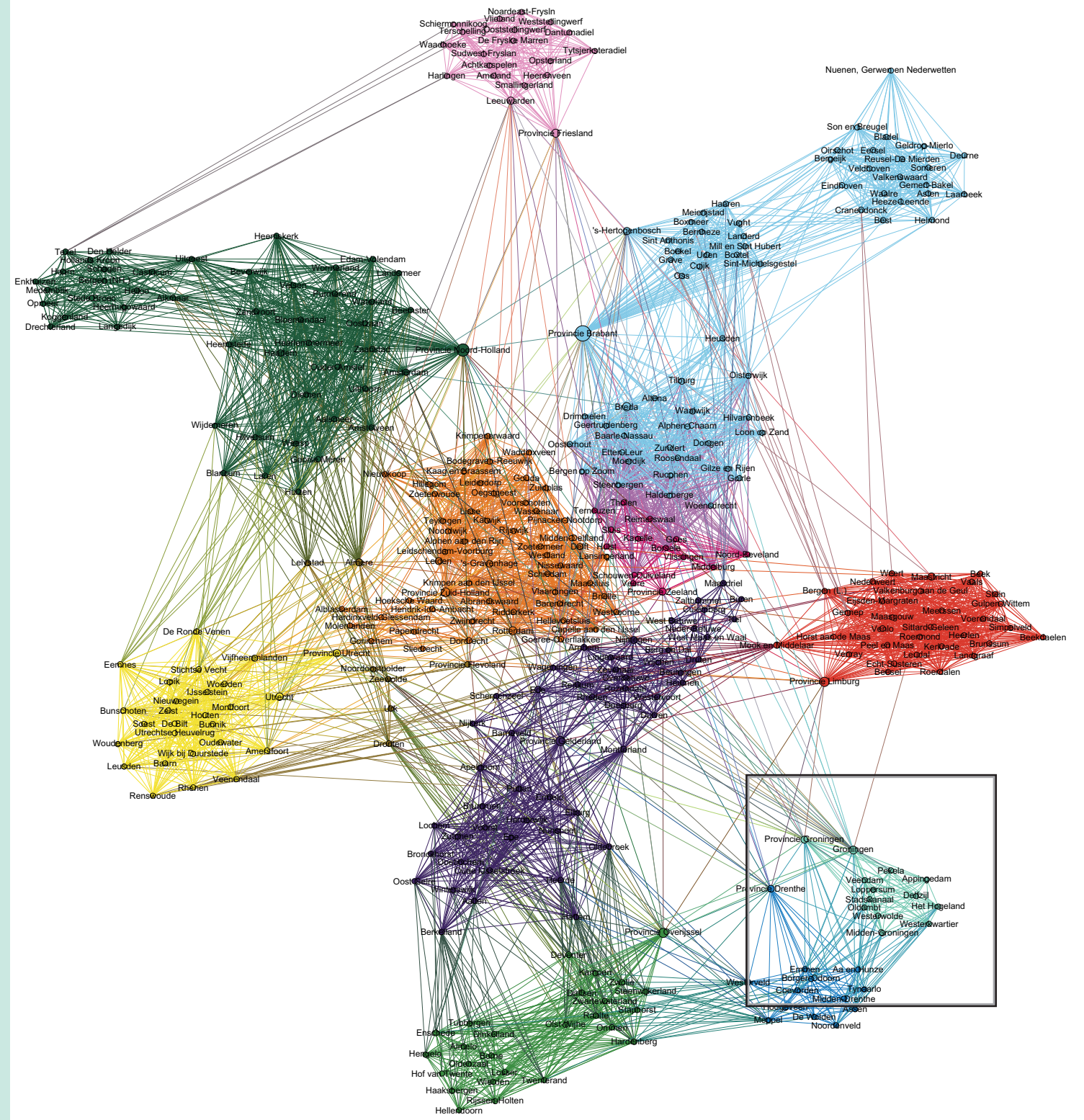
Omdat de gemeenten niet in meerdere clusters zijn georganiseerd, zijn er ook geen brug-gemeenten.

GR: Interprovinciaal

De gemeenten uit Groningen werken veel samen met gemeenten uit Drenthe. Hoewel Groningen ook aan Friesland grenst, zijn er hier geen verbindingen. De provincie en de gemeente Groningen zorgen beide voor verbinding naar andere delen van het netwerk via andere provincies en G40 gemeenten zoals Maastricht, Amsterdam en Deventer.

GR: Economie

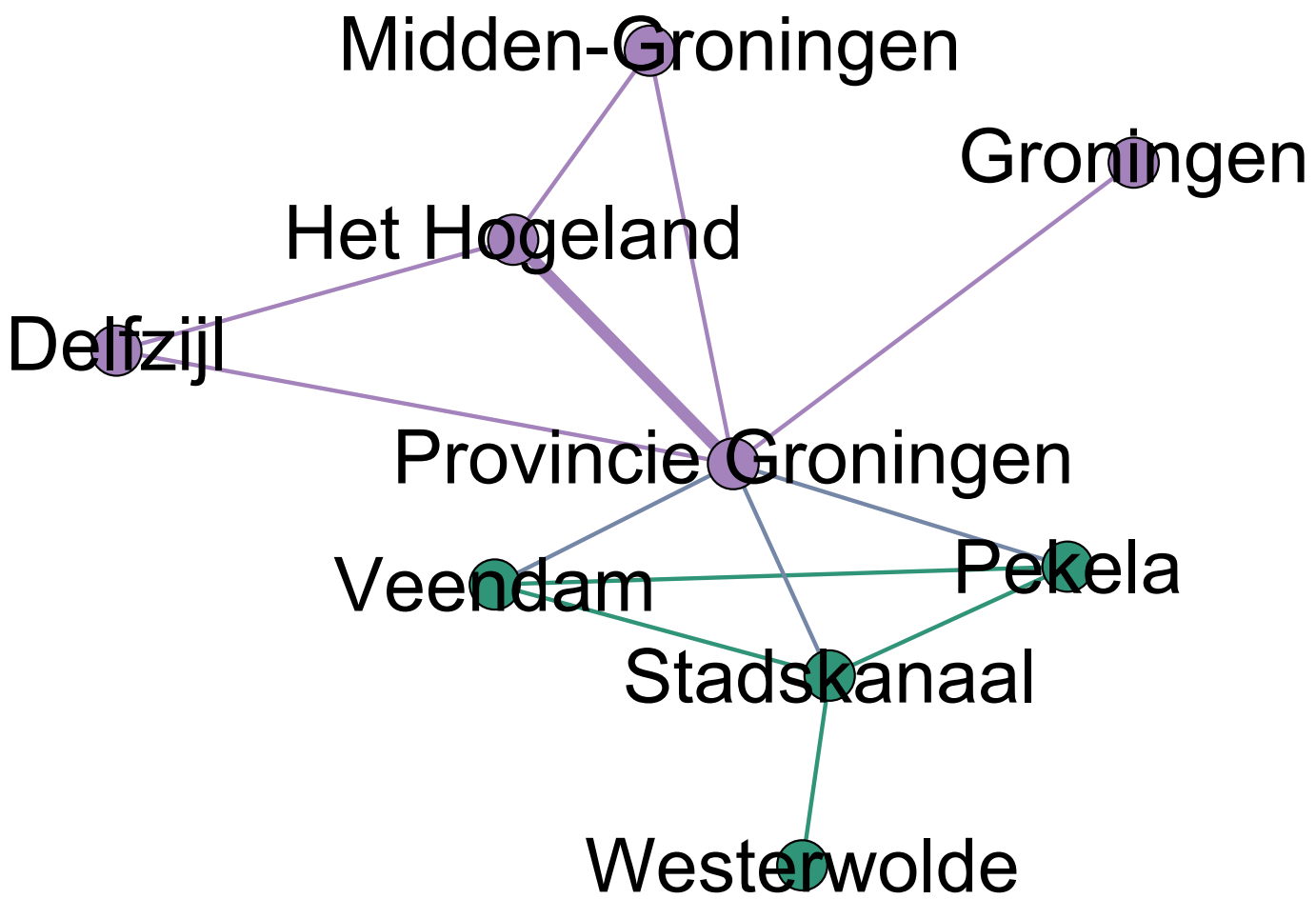

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	9
Aantal relaties tussen decentrale overheden	14
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	3
Gem. padafstand	1.8
Aantal clusters	2

Op economisch gebied worden er duidelijk minder relaties onderhouden dan in het gehele netwerk. De relaties zijn ook meer regionaal georiënteerd. Er ontstaan clusters rond Stadskanaal en rond het Hogeland. De clusters worden verbonden door de provincie.

Interprovinciaal

Opvallend is dat de gemeenten allemaal veel samenwerken met gemeenten uit Drenthe. Zo ontstaat er in het netwerk van heel Nederland door de verbindingen met Drentse gemeenten weer één cluster.

GR: Fysiek

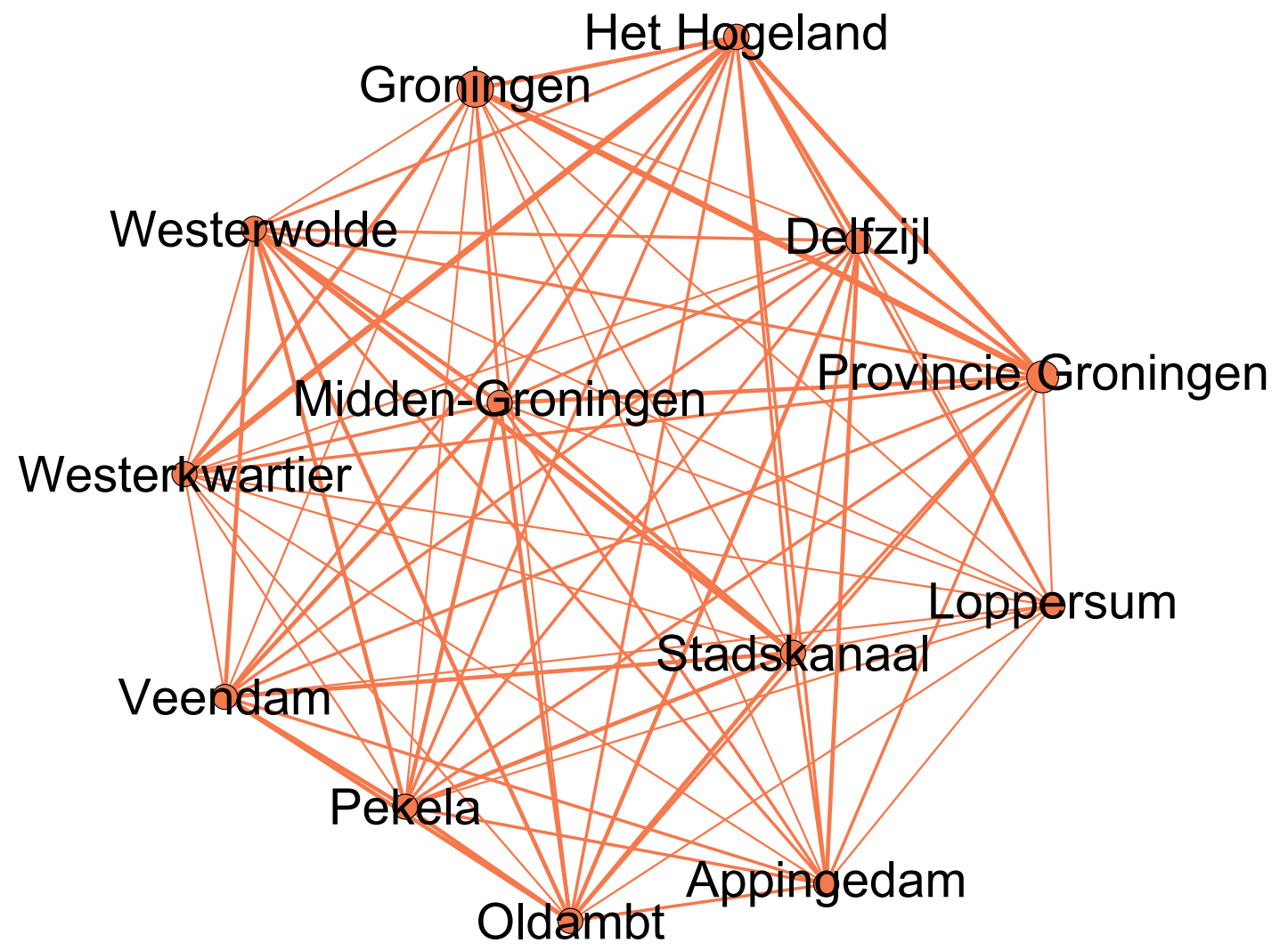

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	13
Aantal relaties tussen decentrale overheden	78
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

Op fysiek vlak wordt er meer samengewerkt dan op economisch vlak. De samenwerking op fysieke thema's creëert één cluster. Op fysiek gebied zoeken alle gemeenten elkaar ongeveer evenveel op.

Interprovinciaal

De verbinding naar Drenthe is minder dan rond economische thema's. De samenwerking verloopt vooral via Het Hoge Land en Midden-Groningen.

GR: Sociaal

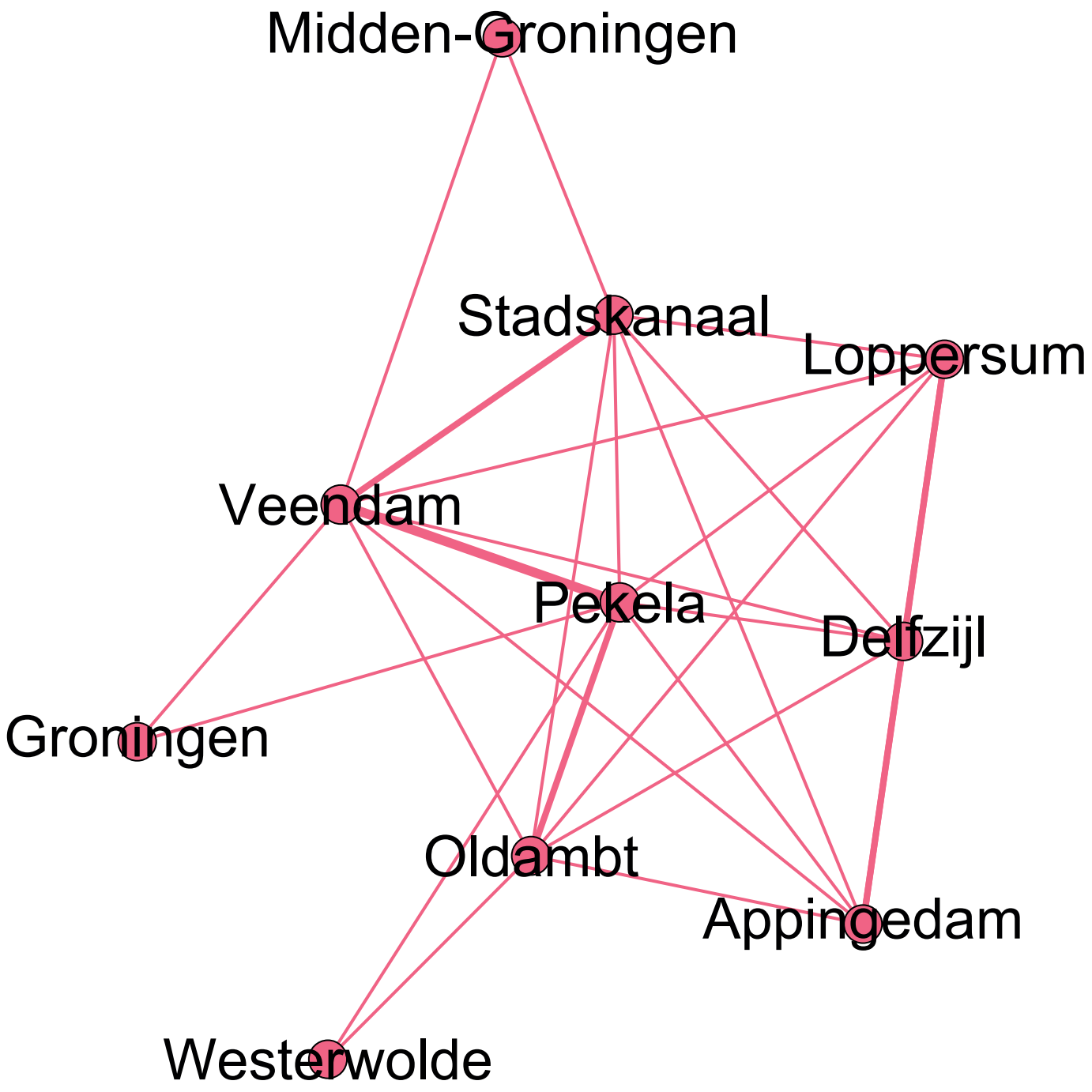

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	10
Aantal relaties tussen decentrale overheden	27
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	5
Gem. padafstand	1.4
Aantal clusters	1

Ook het sociale netwerk laat één cluster zien. Sommige gemeenten zoeken elkaar wel meer op en sommige gemeenten onderhouden juist geen relaties met elkaar. De provincie speelt geen duidelijke rol in dit netwerk.

Interprovinciaal

Alleen de gemeente Groningen onderhoudt relaties over de provinciegrenzen heen. De gemeente is verbonden met een aantal andere G40 gemeenten, waaronder Dordrecht en Tilburg.

GR: Veiligheid & Gezondheid

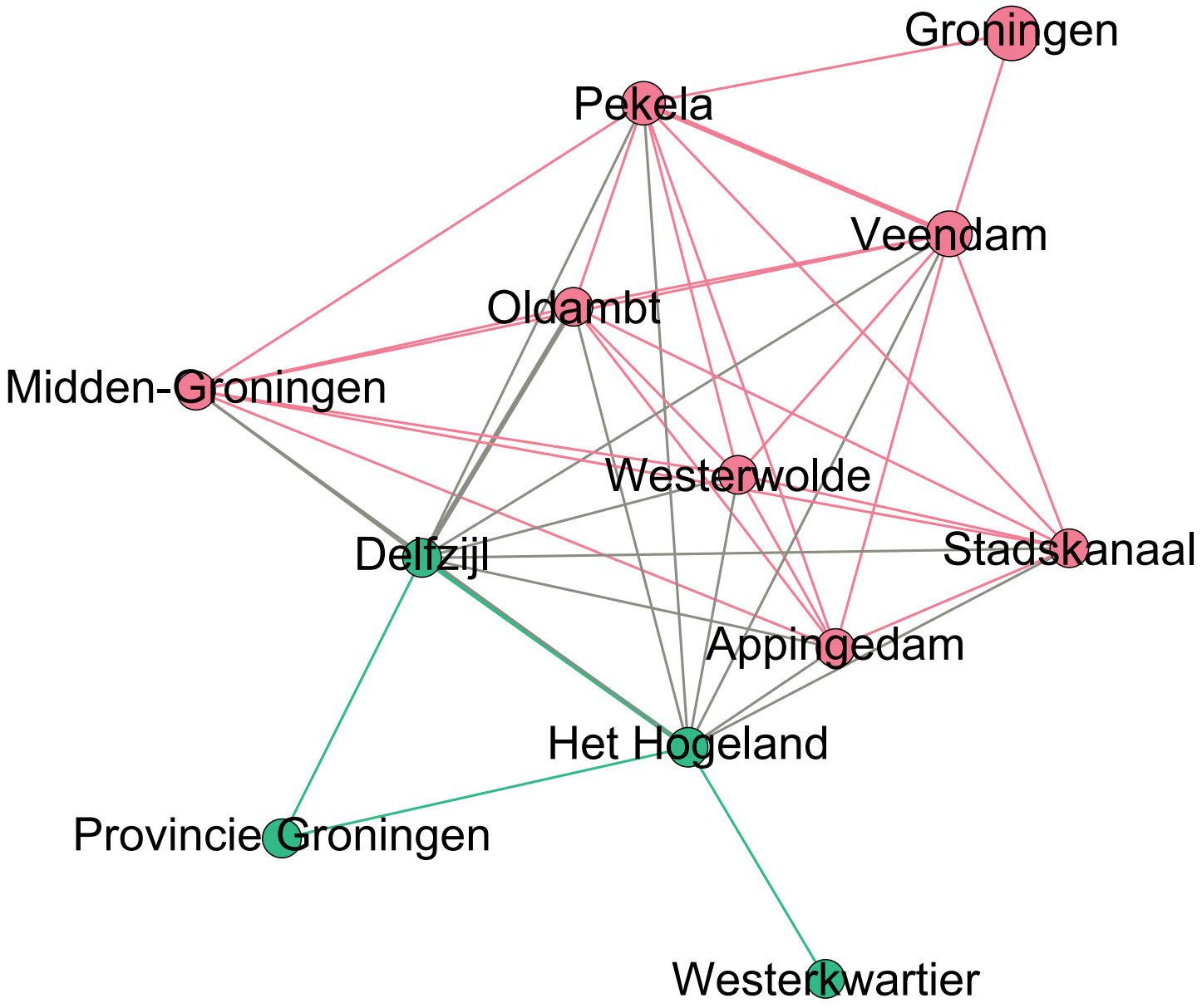

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	12
Aantal relaties tussen decentrale overheden	41
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	7
Gem. padafstand	1.4
Aantal clusters	2

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden twee clusters gevormd. In het groene cluster vinden we de provinciale overheid terug. Het groene cluster is via Delfzijl en Het Hogeland verbonden met het rode cluster.

Interprovinciaal

De gemeente Groningen heeft verbindingen met enkele G40 gemeenten. Verder is Groningen via enkele relaties verbonden met Drenthe.

Overijssel

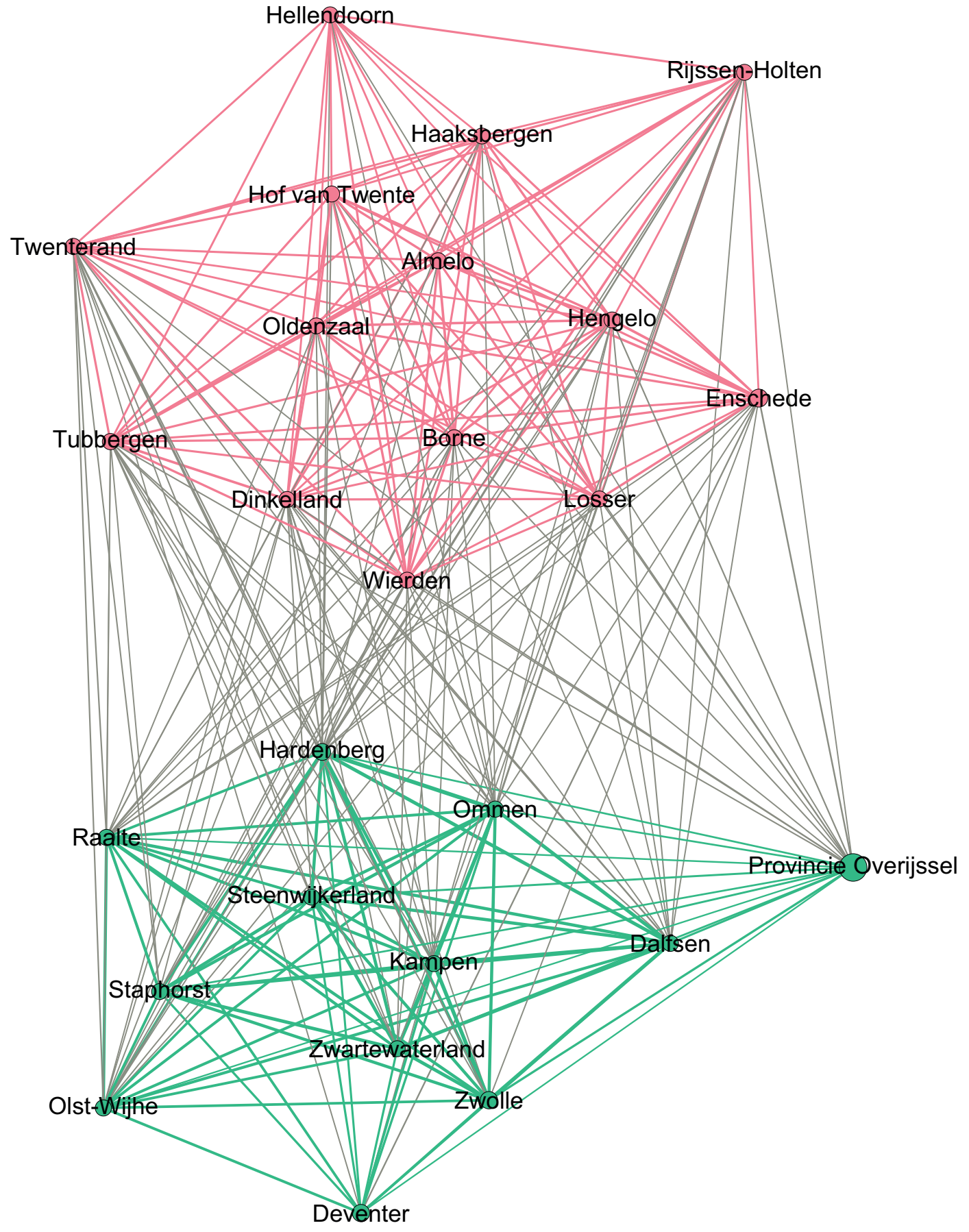

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	26
Aantal relaties tussen decentrale overheden	256
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	20
Gem. padafstand	1.2
Aantal clusters	2

Overijssel bestaat uit 25 gemeenten. Ze zijn duidelijk opgedeeld in twee clusters. In het groen staan gemeenten uit West-Overijssel. In het roze is een cluster van gemeente uit Twente te herkennen.

Brug-gemeenten

Omdat de twee clusters zo sterk verbonden zijn, zijn er geen gemeenten die een unieke verbindende rol tussen clusters spelen. Alle gemeenten zorgen namelijk voor de verbinding. Er zijn daarom geen brug-gemeenten.

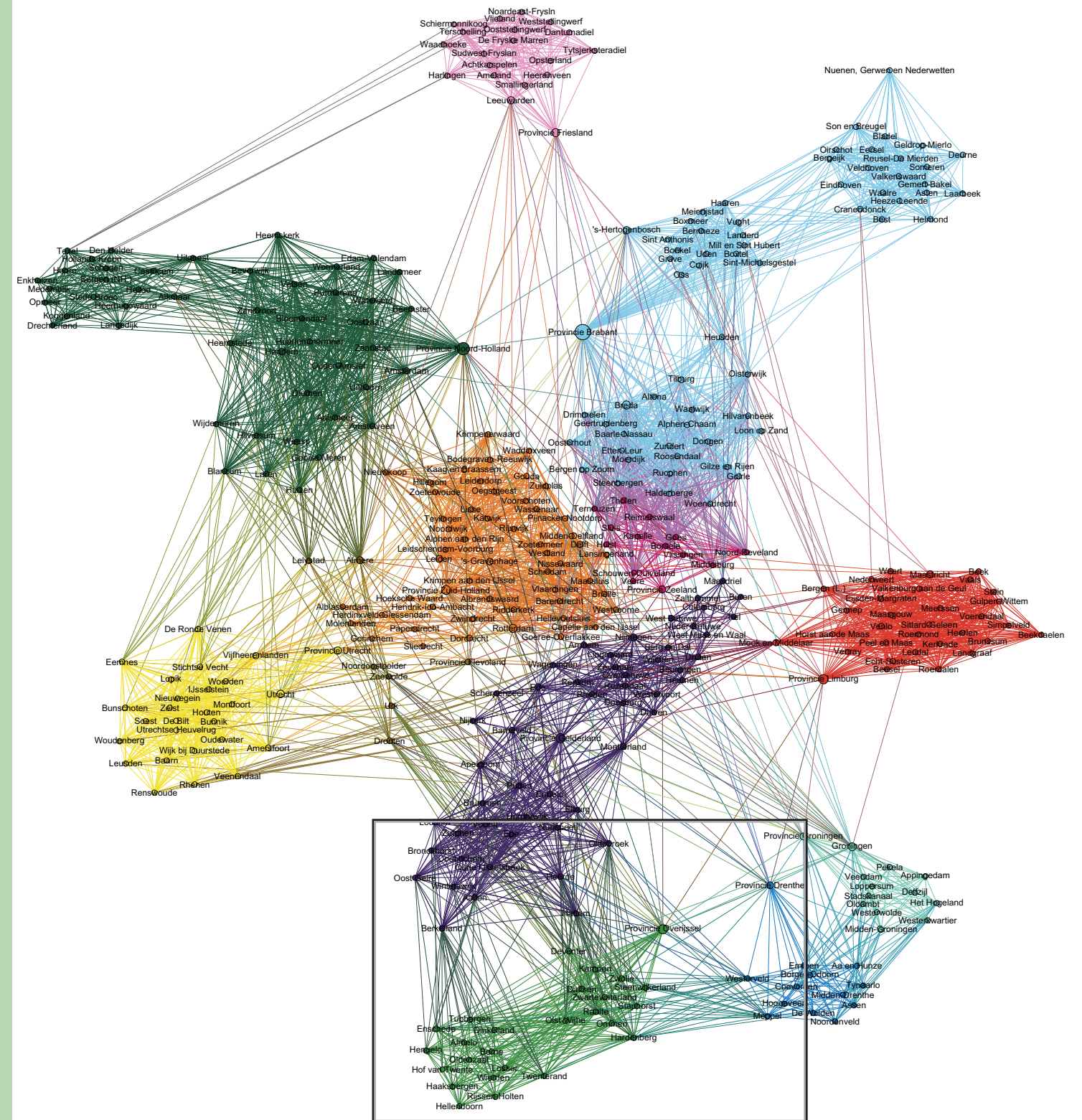

OV: Interprovinciaal

De gemeenten uit Twente werken veel samen met gemeenten uit Gelderland. Hierin speelt de gemeente Berkelland een belangrijke schakel.

Ook de gemeente uit West-Overijssel werken veel samen met Gelderland, al gaat het dan wel om andere Gelderse gemeenten, waaronder Hattem en Heerde. De gemeente uit West-Overijssel werken ook samen met gemeenten uit Flevoland en Drenthe.

OV: Economie

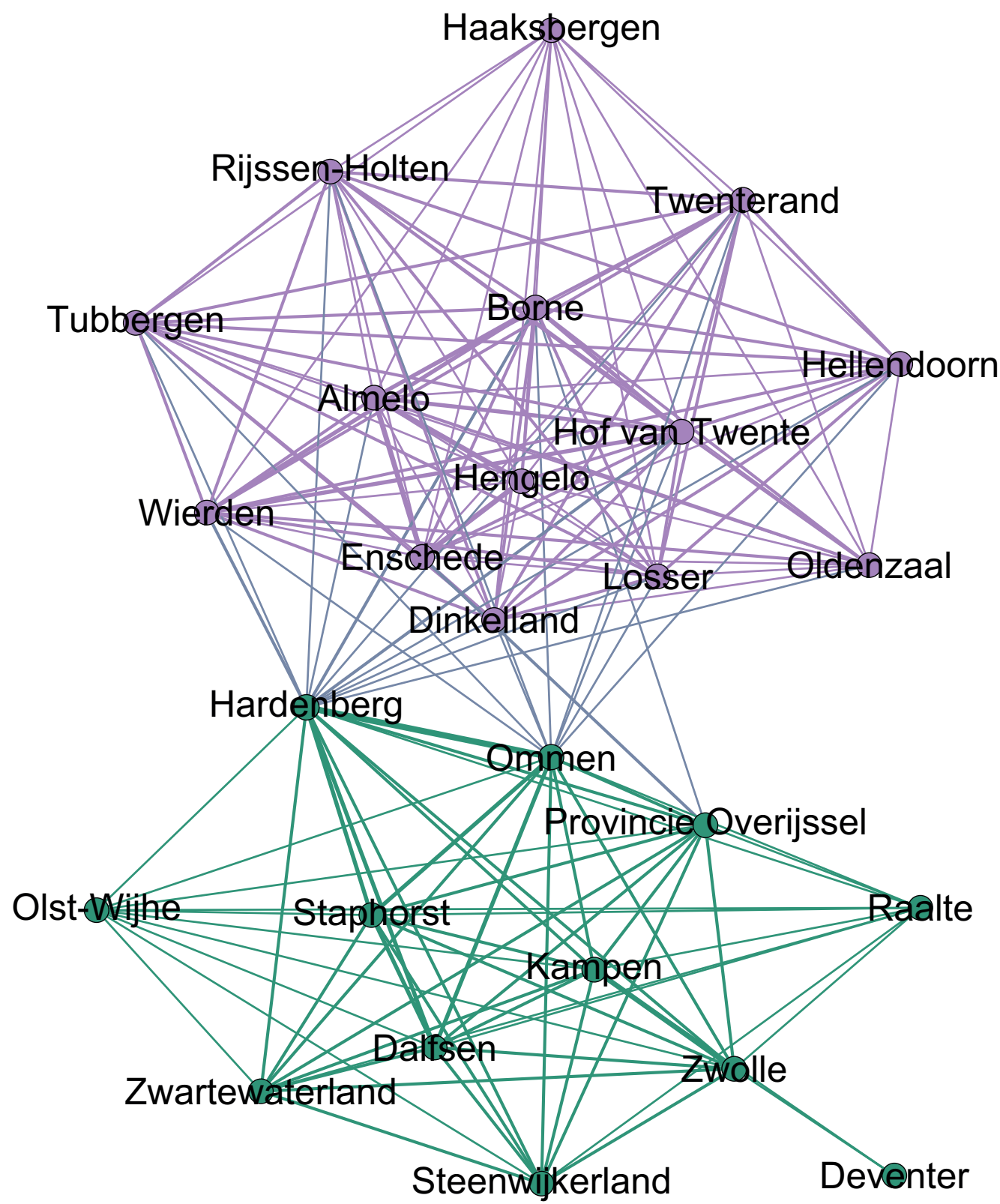
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	26
Aantal relaties tussen decentrale overheden	170
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	13
Gem. padafstand	1.6
Aantal clusters	2

In het economische netwerk zijn duidelijk dezelfde clusters te zien als in het gehele netwerk. Wel wordt er aanzienlijk minder samengewerkt binnen en tussen de clusters. Dit zorgt er voor dat Ommen en Hardenberg in dit economische netwerk beide een brugfunctie vervullen. De provincie onderhoudt op economische thema's meer samenwerkingsrelaties met gemeenten uit het cluster van West-Overijssel.

Interprovinciaal

Op economisch vlak is de regio Twente alleen via een relatie tussen Tubbergen en Montferland met Gelderland verbonden.

West-Overijssel onderhoudt op economische thema's veel relaties met gemeenten uit zowel Flevoland en gemeenten uit Drenthe. De relaties met Gelderland die in het gehele netwerk nog duidelijk aanwezig waren, vallen hier bijna volledig weg.

OV: Fysiek

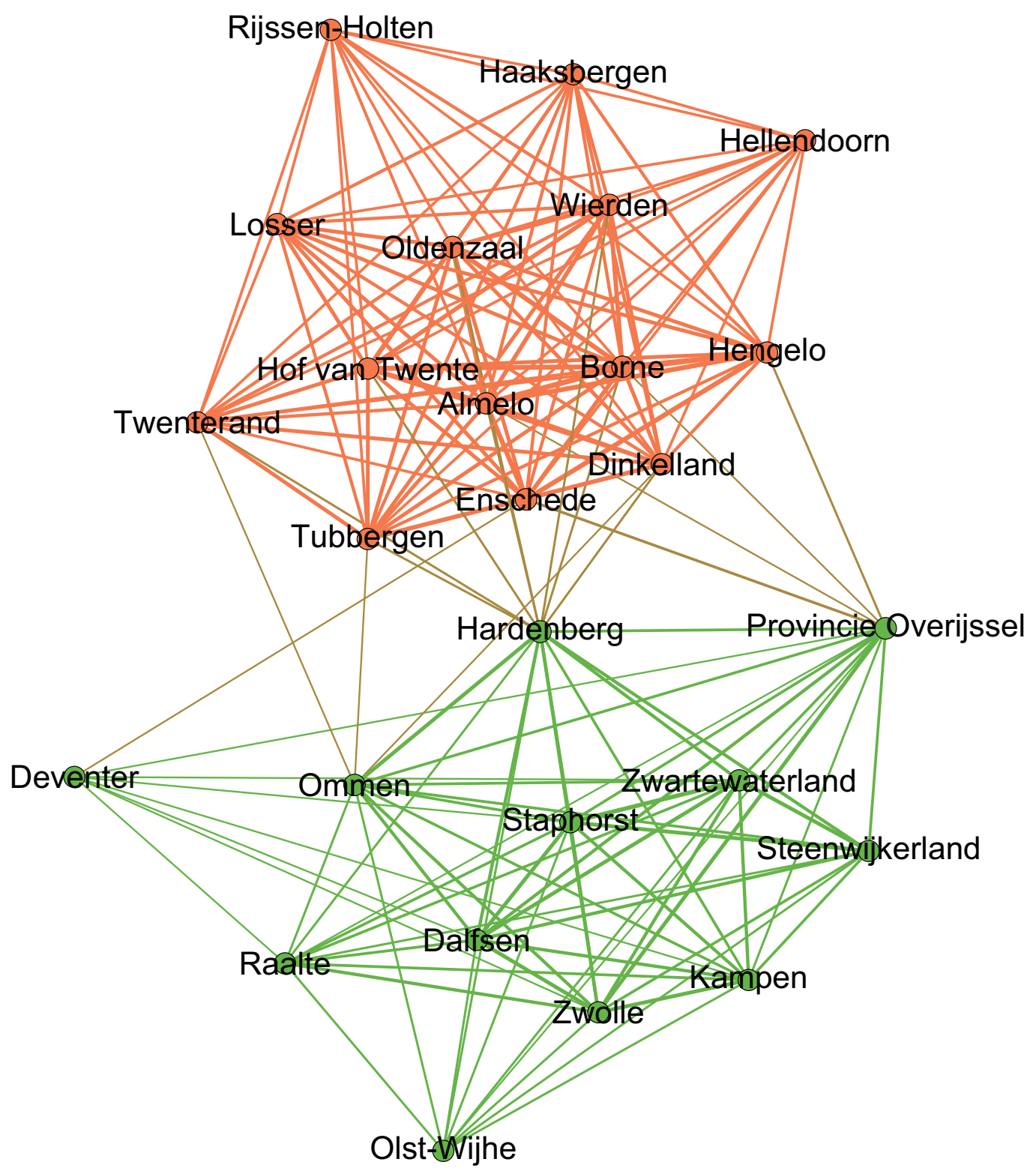
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	26
Aantal relaties tussen decentrale overheden	169
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	13
Gem. padafstand	1.6
Aantal clusters	2

Het fysieke netwerk lijkt sterk op het economische netwerk. Hardenberg is in dit netwerk duidelijk de belangrijkste bruggemeente. Ook de provincie heeft hier een brugfunctie.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Twente werken op fysieke thema's samen met gemeenten uit Gelderland. Het gaat om Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Oost Gelre en Winterswijk. De gemeente Berkelland heeft hier de belangrijkste brugfunctie.

De gemeenten uit West-Overijssel werken samen met andere gemeenten uit Gelderland, gemeenten uit Drenthe en gemeente uit Flevoland. Via Kampen en Zwolle wordt er ook nog verbinding gelegd met gemeenten uit de provincie Utrecht.

OV: Sociaal

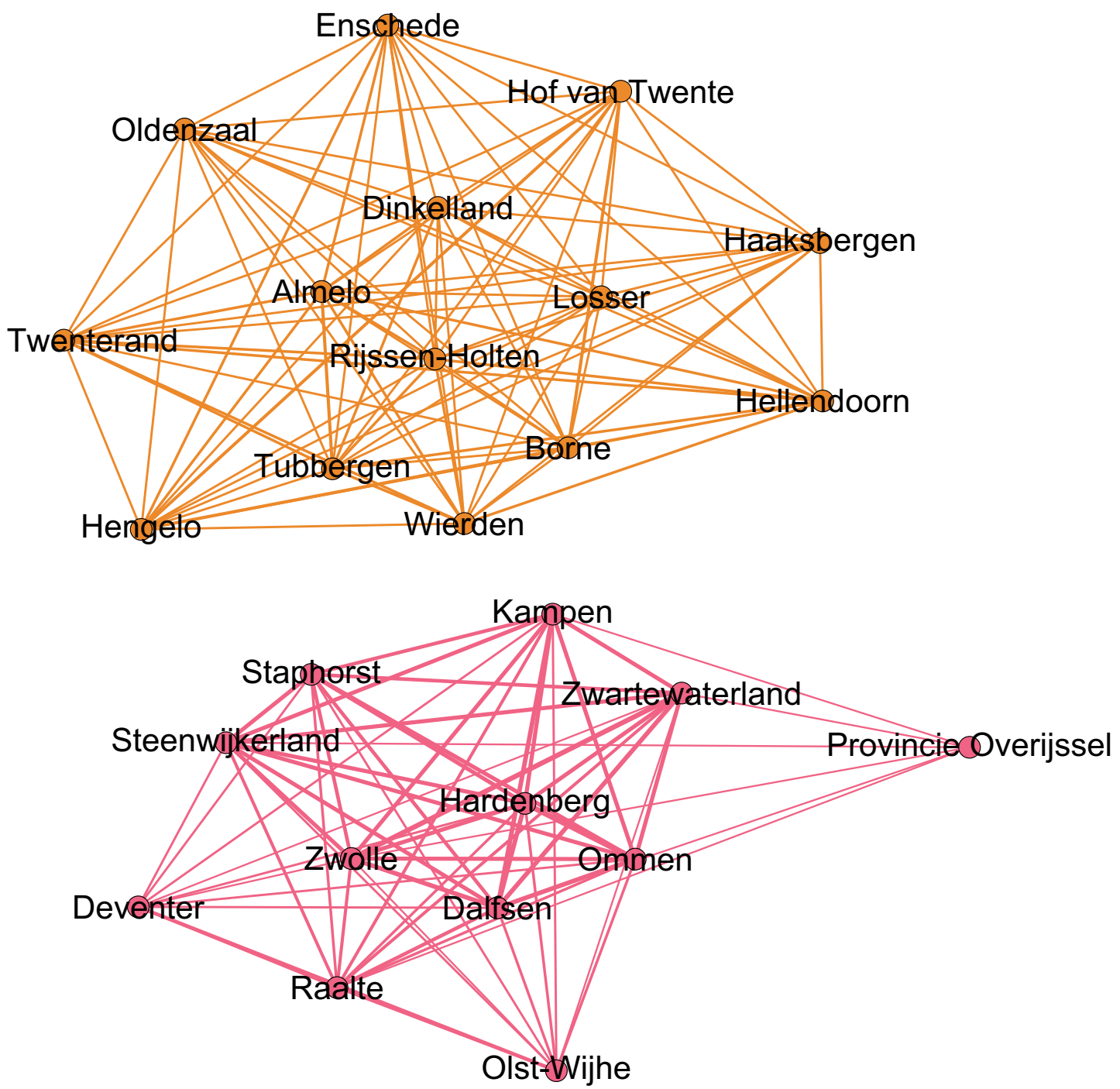
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	26
Aantal relaties tussen decentrale overheden	152
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	2

De samenwerking rondom sociale thema's is meer regionaal georganiseerd. Dezelfde clusters als in de andere netwerken zijn te herkennen, maar de clusters zijn onderling niet meer verbonden. Wat opvalt is dat de provincie een rol speelt in dit netwerk. In andere provincies zien we dat de provincie zelf geen onderdeel uitmaakt van het netwerk op sociale thema's.

Interprovinciaal

Op sociale thema's werken gemeenten uit West-Overijssel relatief veel samen met gemeenten uit andere provincies. Het gaat om Dronten (Flevoland), Meppel en Westerveld (Drenthe) en een heel aantal gemeenten uit Gelderland, waaronder Ede en Hattem.

De gemeenten uit Twente werken niet samen met gemeenten uit andere provincies op sociale thema's.

OV: veiligheid & Gezondheid

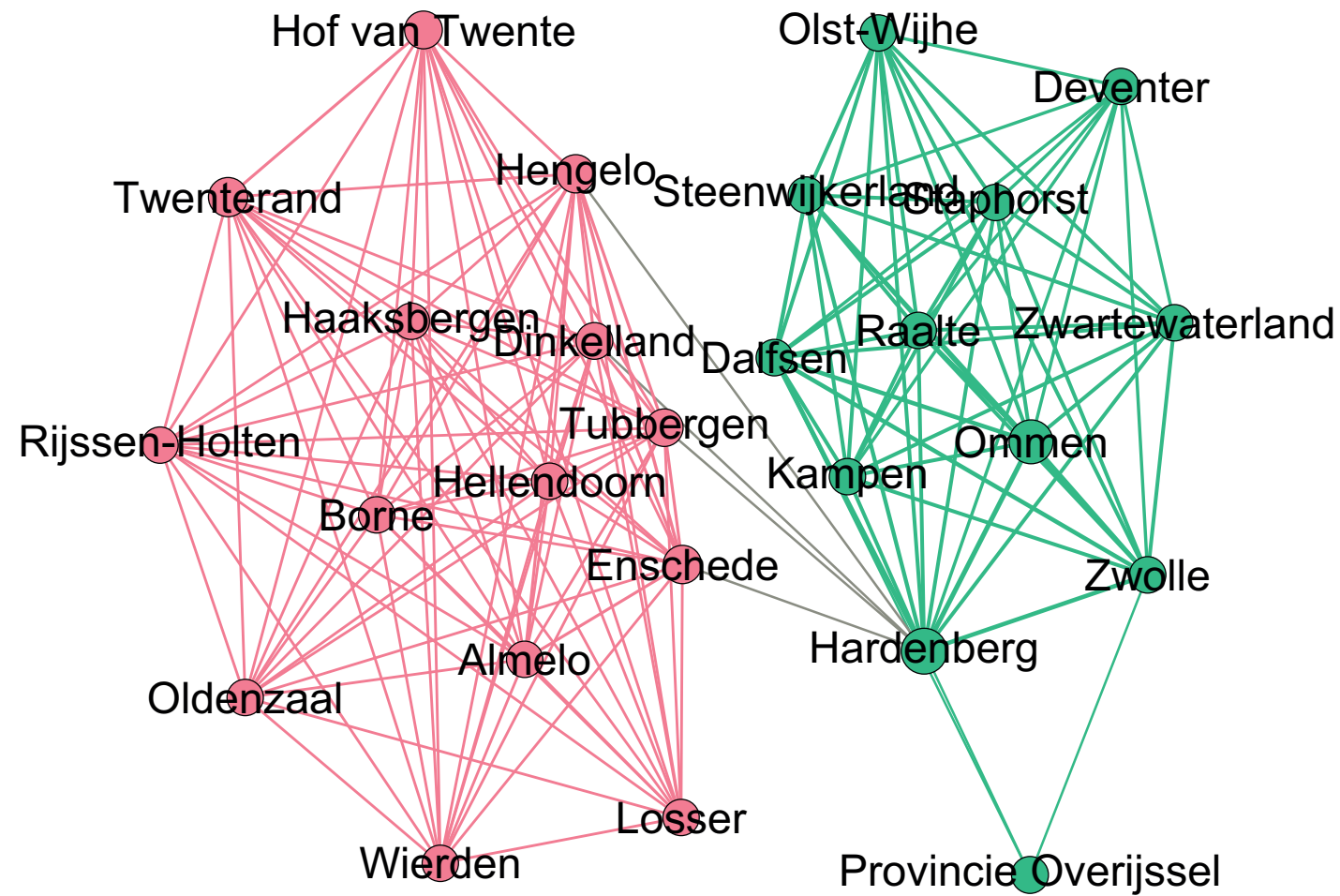

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	26
Aantal relaties tussen decentrale overheden	153
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.9
Aantal clusters	2

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden twee clusters gevormd. Hierin komen, net als in de andere netwerken, de afzonderlijke regio's Twente en West-Overijssel naar voren. De twee clusters zijn alleen via een aantal relaties van Hardenberg met elkaar verbonden.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Twente werken samen met een aantal gemeenten uit Gelderland en Drenthe. Van de gemeenten uit West-Overijssel werken Hardenberg en Ommen samen met Coevorden uit Drenthe. Hardenberg werkt daarnaast samen met twee gemeenten uit Gelderland.

Drenthe

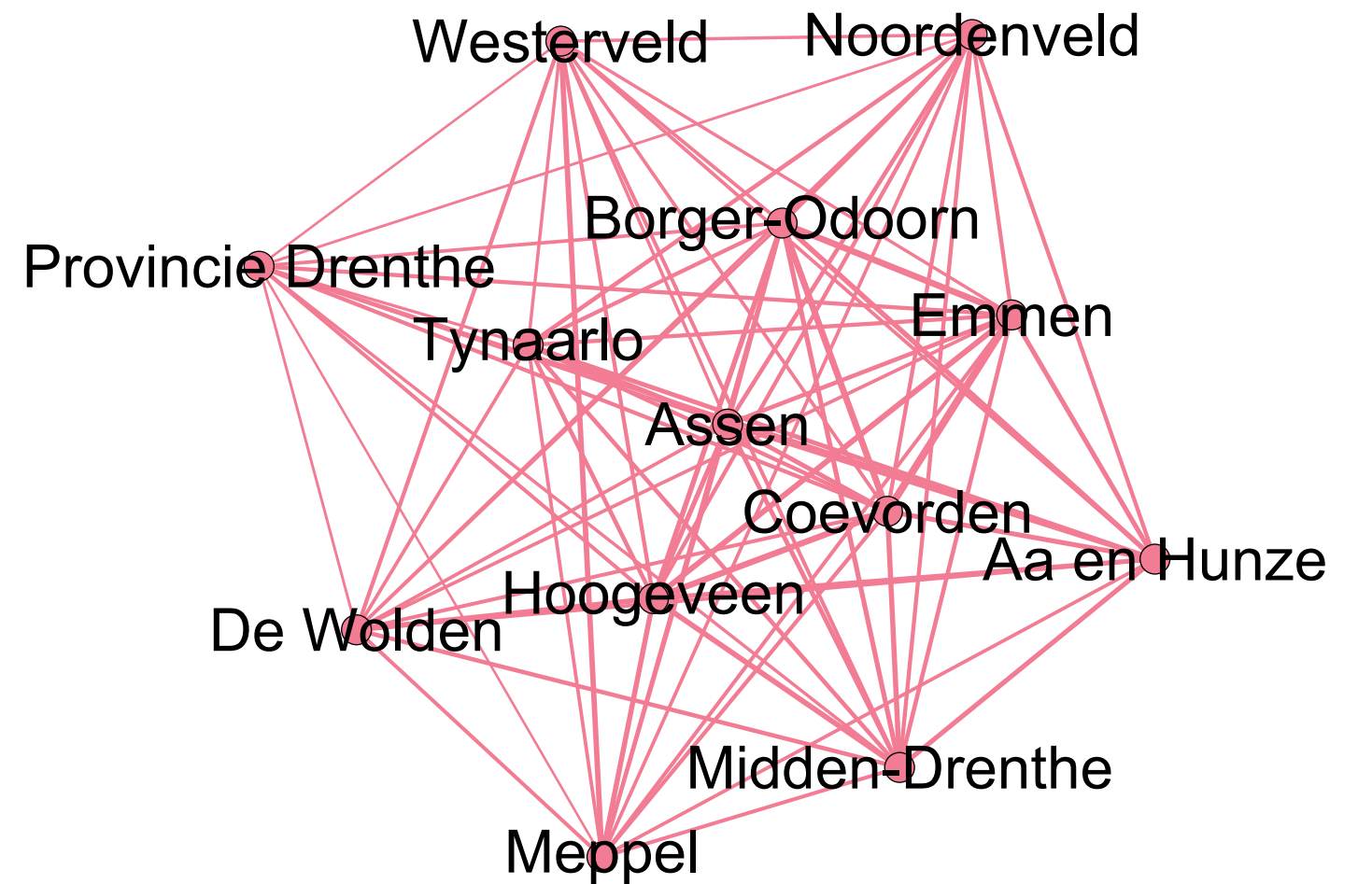

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	13
Aantal relaties tussen decentrale overheden	78
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

De provincie Drenthe bestaat uit 12 gemeenten. Alle gemeenten vormen gezamenlijk één cluster.

Brug-gemeenten

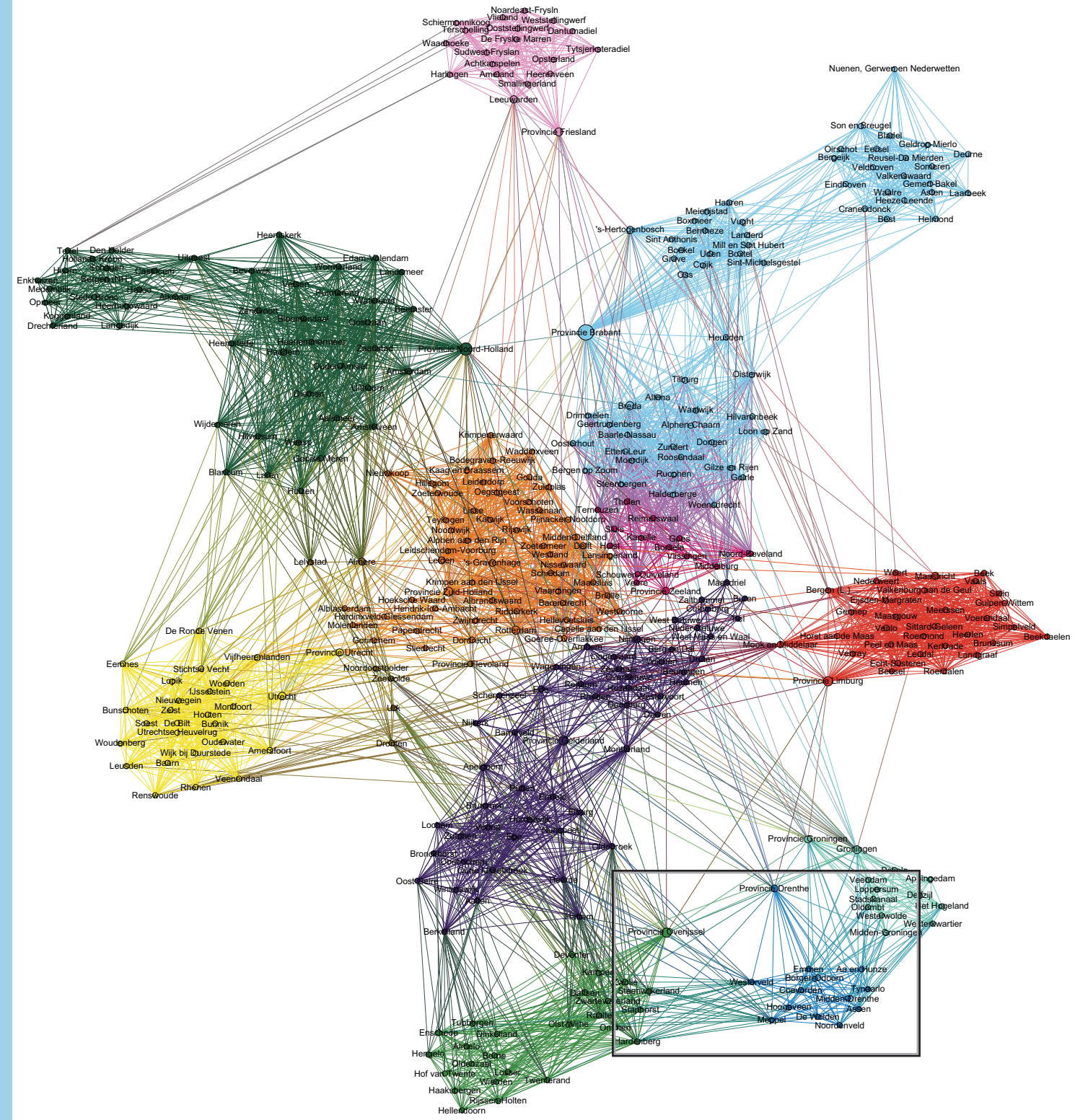
Omdat de gemeenten niet in meerdere clusters zijn georganiseerd, zijn er ook geen brug-gemeenten.

DR: Interprovinciaal

De gemeenten uit Drenthe werken veel samen met gemeenten uit Groningen. Daarnaast onderhouden ze veel relaties met gemeenten uit (West-)Overijssel. Richting Overijssel spelen Meppel en Westervoord een sterke verbindende rol.

DR: Economie

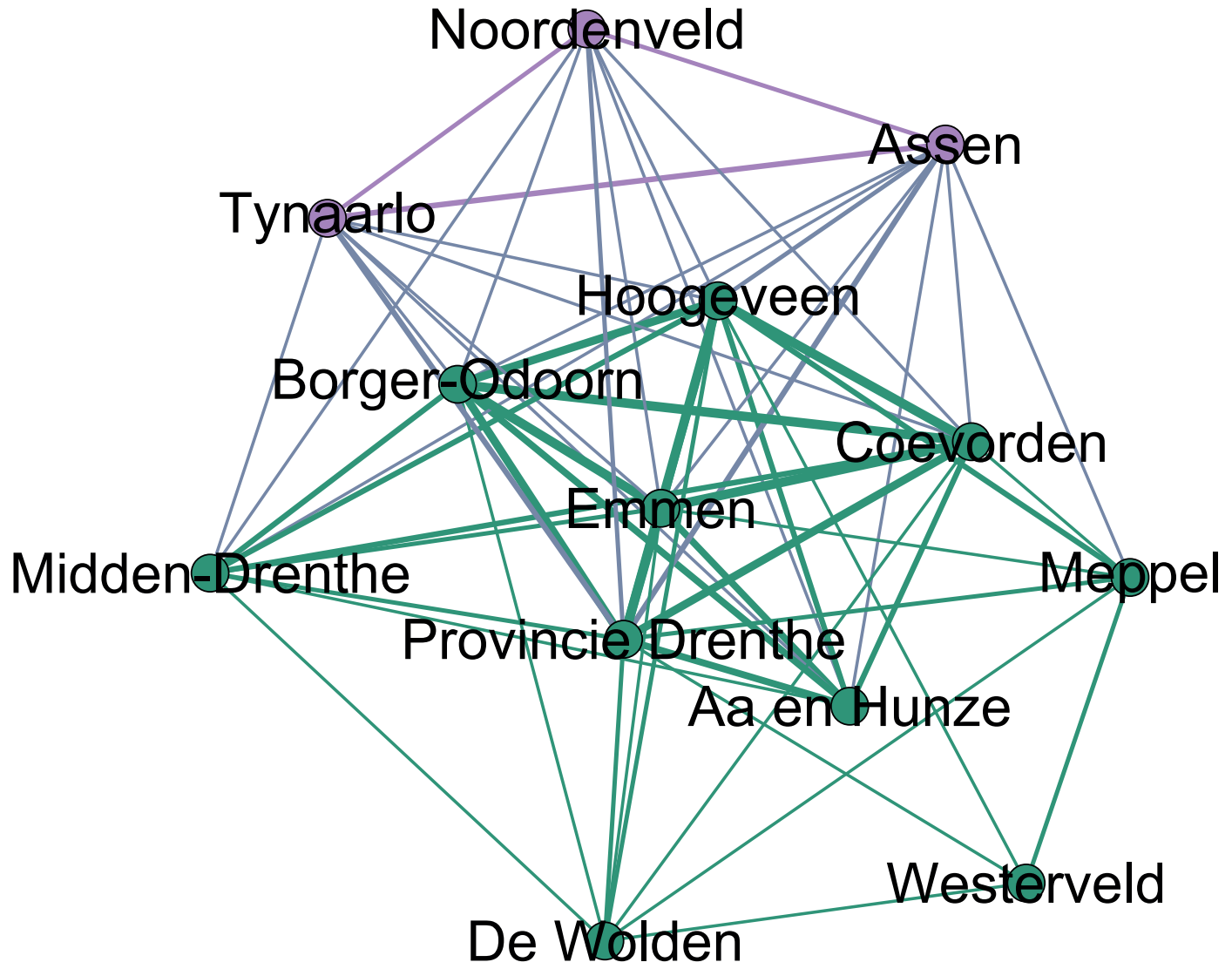

In één oogopslag	
Aantal Gemeenten	13
Aantal Relaties tussen Gemeenten	61
Gem. Samenwerkingsverbanden	9.0
Gemiddelde Padafstand	1.2
Aantal Clusters	2

Op economisch gebied worden er iets minder relaties onderhouden dan in het gehele netwerk. De relaties zijn ook meer regionaal georiënteerd. Er ontstaan clusters rond Assen en rond het Meppel. De clusters zijn wel nog sterk verbonden.

Interprovinciaal

De meeste gemeenten uit Drenthe werken vooral samen met gemeenten uit Groningen. Daarnaast zijn er ook veel verbindingen met Overijssel. Meppel en Westerveld werken zelfs meer samen met gemeenten uit Overijssel. Verder is Hardenberg een belangrijke bruggemeente tussen Overijssel en Drenthe.

DR: Fysiek

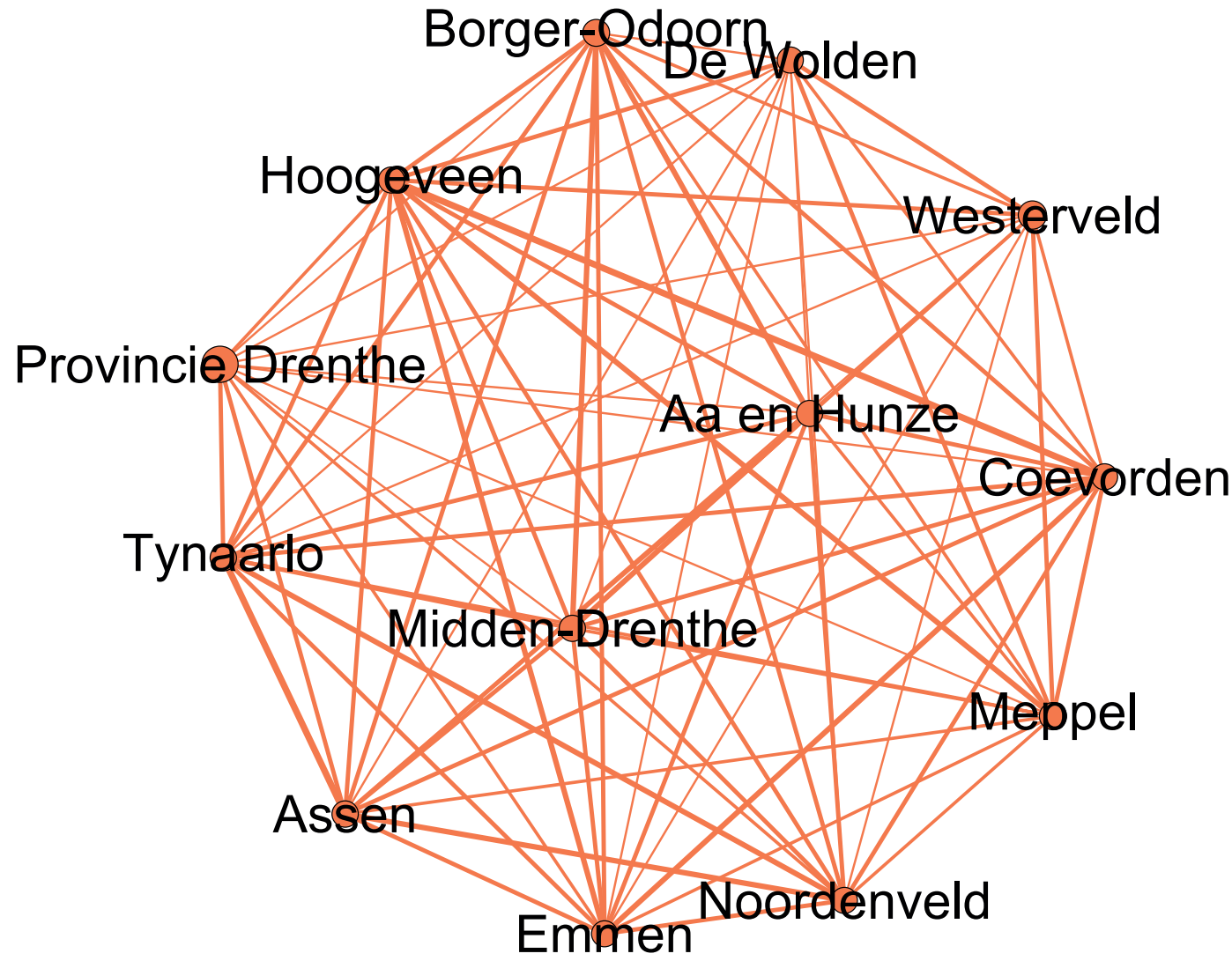

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	13
Aantal relaties tussen decentrale overheden	78
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

De gemeenten werken allemaal met elkaar samen op fysieke thema's. Zo ontstaat er weer één duidelijk cluster.

Interprovinciaal

De meeste verbinding op fysieke thema's zijn met Groningen en Overijssel, net als in het gehele netwerk. In de verbinding naar Groningen zijn wel minder gemeenten betrokken en Meppel werkt relatief iets minder samen met Overijssel.

DR: Sociaal

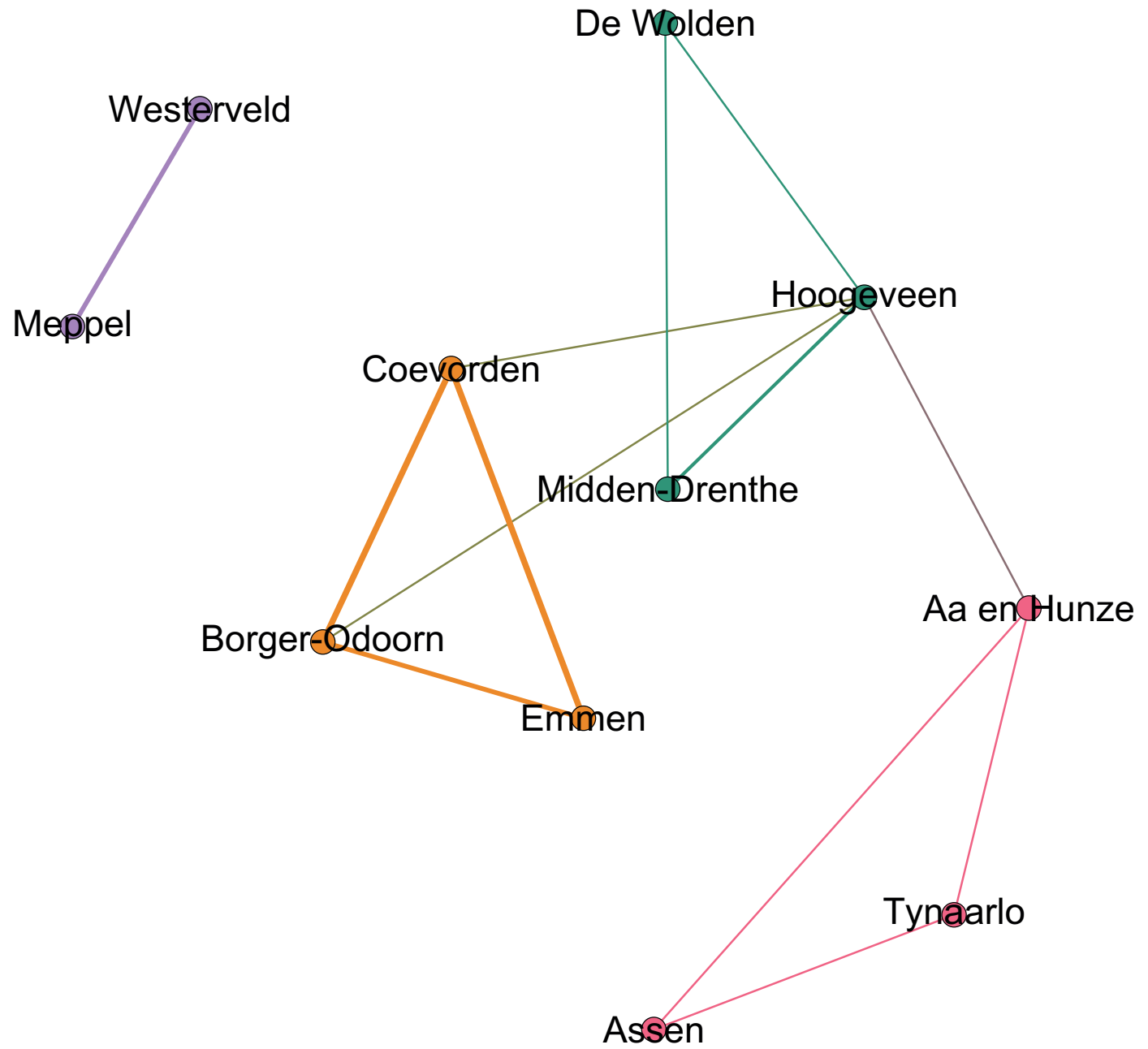
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	11
Aantal relaties tussen decentrale overheden	13
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	2
Gem. padafstand	2.0
Aantal clusters	4

Er wordt veel minder samengewerkt op sociale thema's dan op andere gebieden door Drentse gemeenten. Hierdoor valt het netwerk uiteen in 4 clusters. Meppel en Westerveld hebben geen relaties met de andere clusters. De Gemeente Hoogeveen vormt een brug tussen drie clusters.

Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Drenthe geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

In het gehele netwerk is te zien dat Meppel en Westerveld in verbinding staan met een groter cluster van gemeenten uit Overijssel en Gelderland. De andere Drentse gemeenten hebben geen verbinding met de rest van het netwerk.

DR: veiligheid & Gezondheid

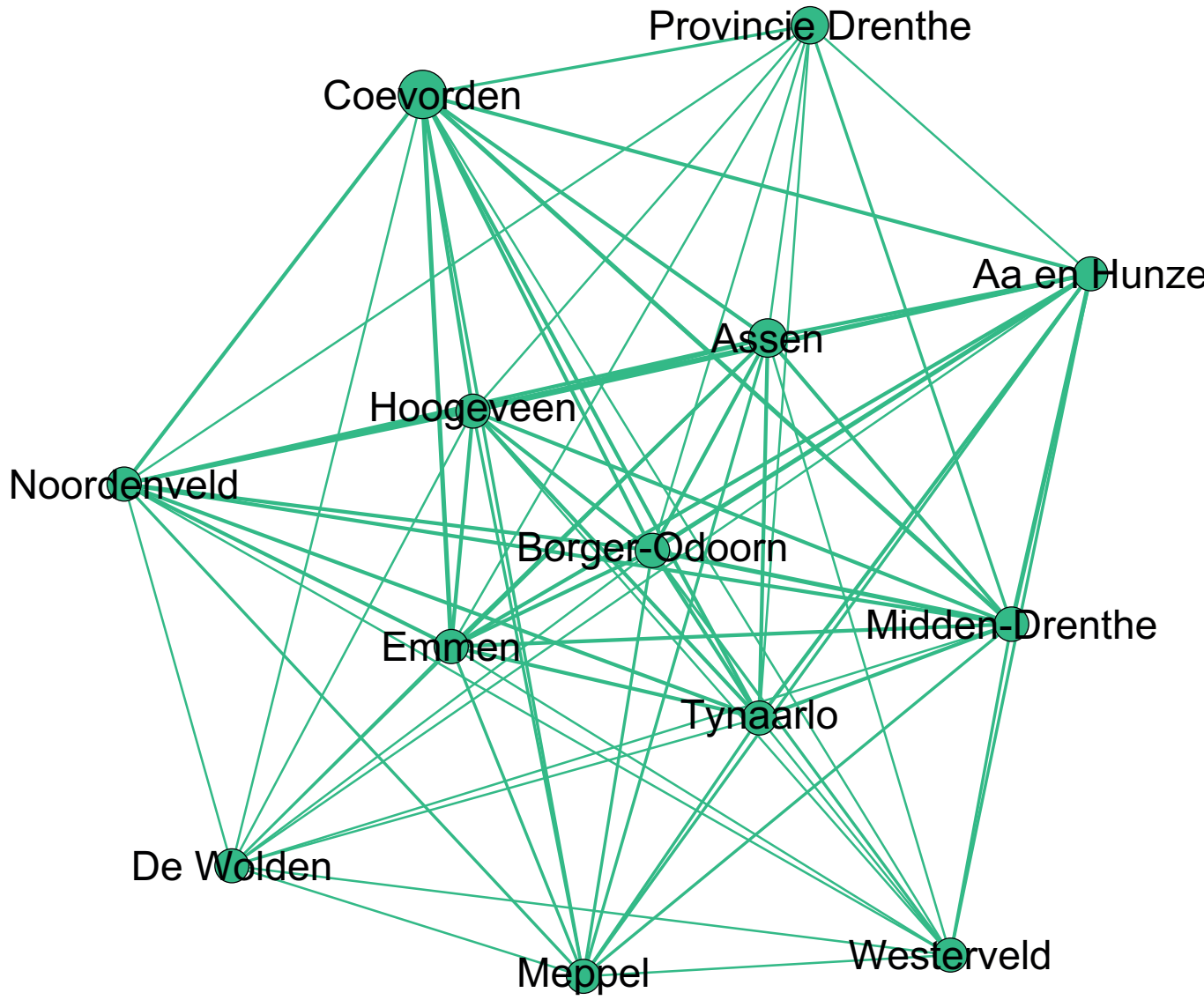

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	13
Aantal relaties tussen decentrale overheden	75
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1
Aantal clusters	1

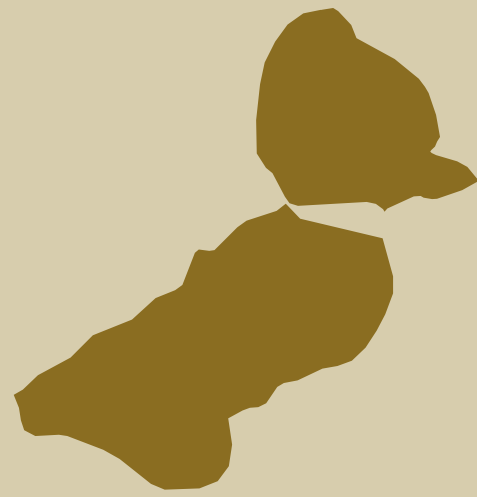
In het Veiligheid en Gezondheid netwerk vormen de Drentse gemeenten één hecht cluster.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Drenthe werken samen met enkele gemeenten uit Groningen en dan vooral de gemeente Het Hogeland. De gemeente Coevorden is voor Drenthe een duidelijke brug-gemeente naar Overijssel en Gelderland.

Flevoland

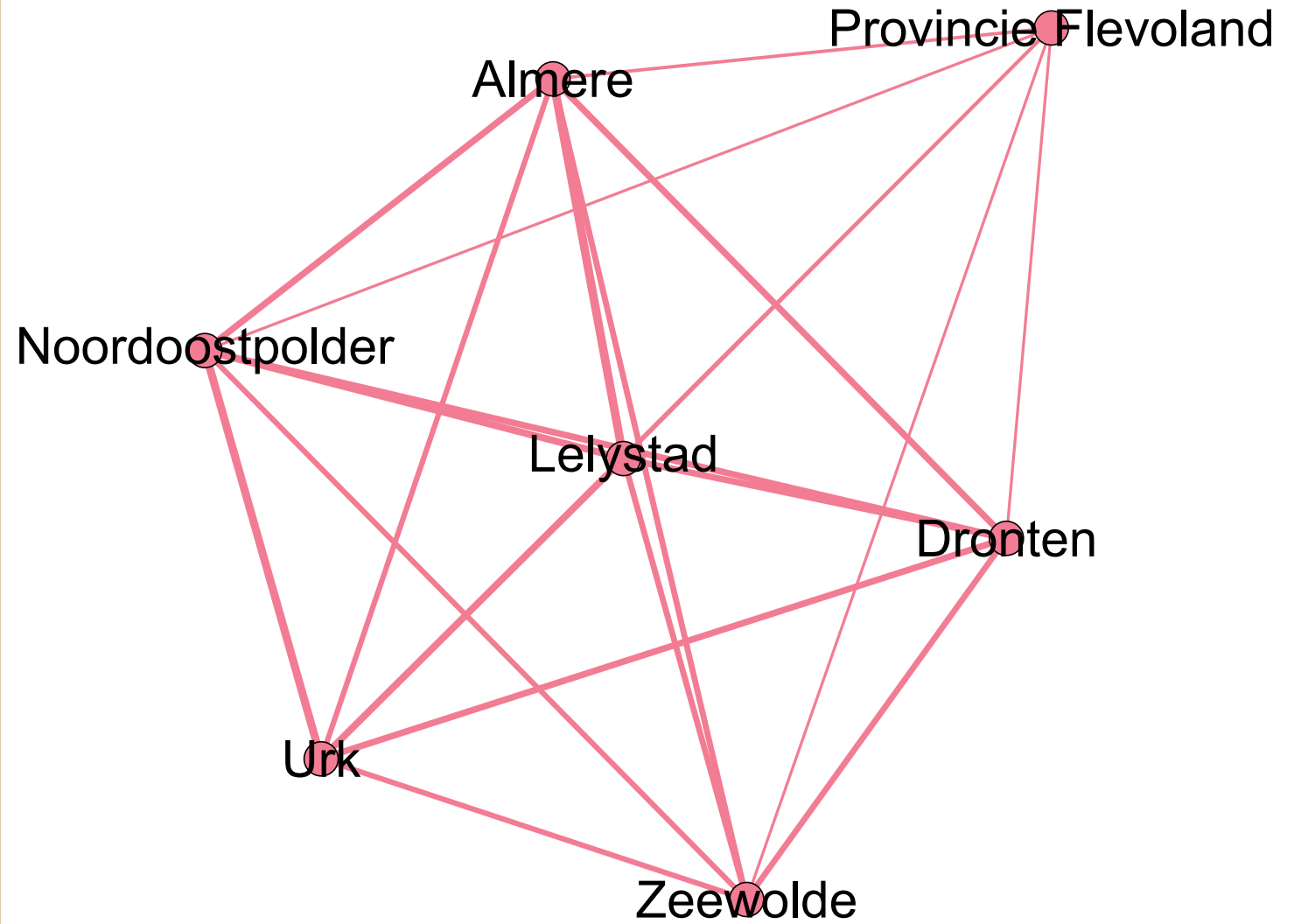

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	7
Aantal relaties tussen decentrale overheden	21
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	6
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

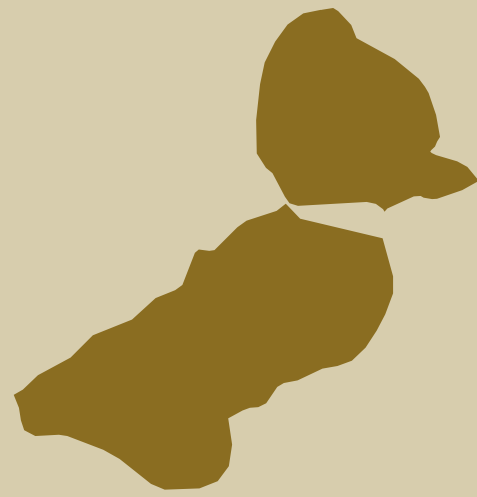
Flevoland bestaat uit 6 gemeenten. Ze werken allemaal ongeveer evenveel samen en zijn daarom georganiseerd in één cluster.

Brug-gemeenten

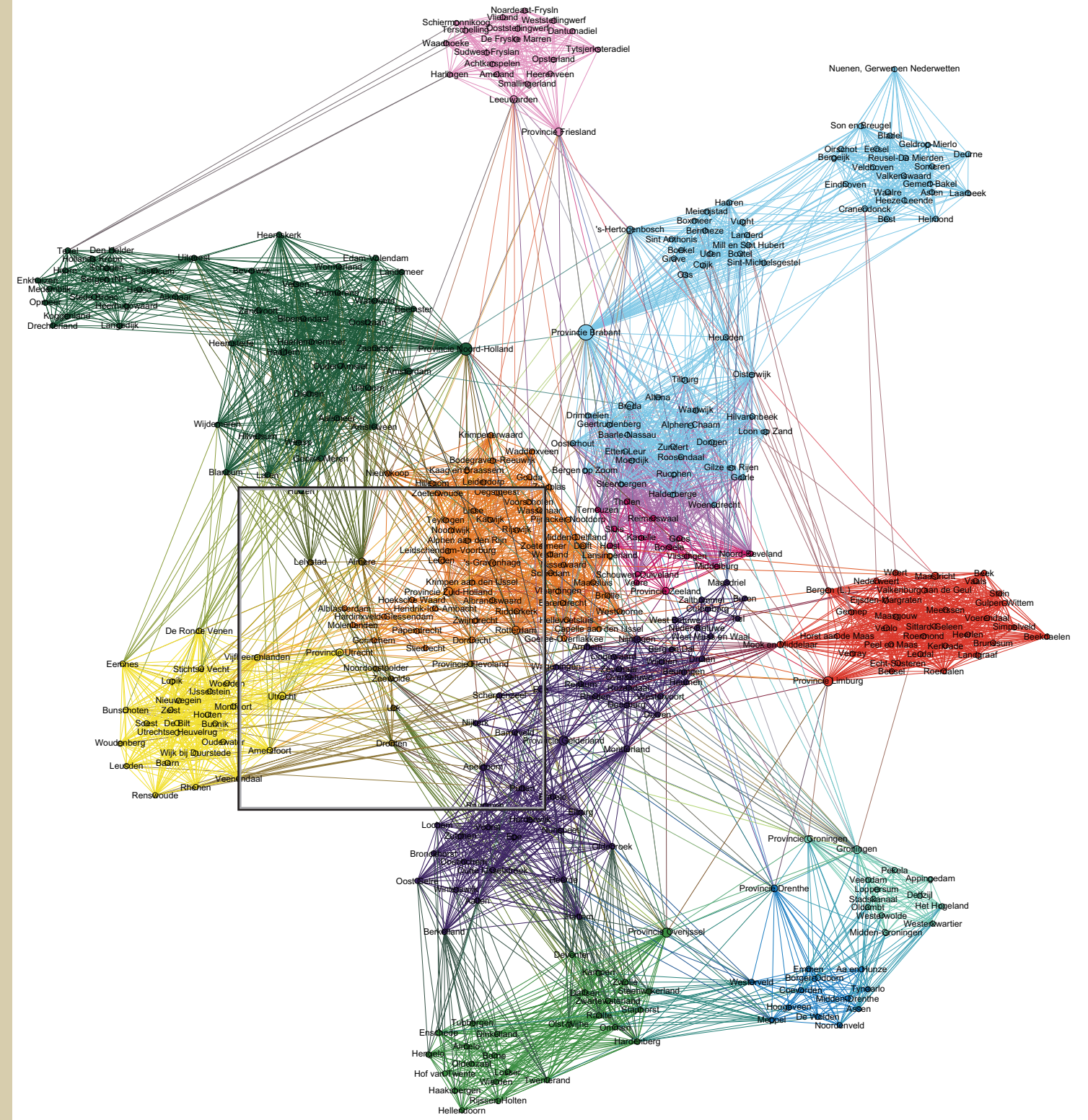
Omdat de gemeenten niet in meerdere clusters zijn georganiseerd, zijn er ook geen brug-gemeenten.

FL: Interprovinciaal

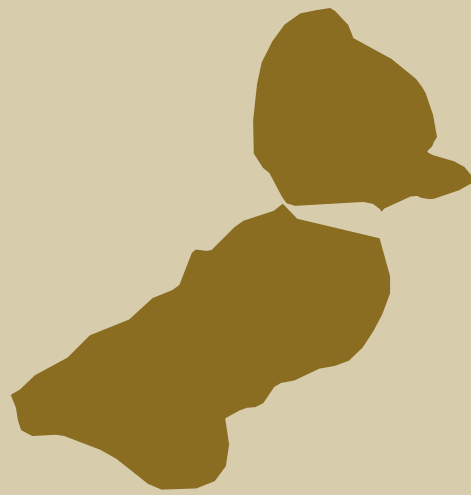

Flevoland onderhoudt veel relaties met gemeenten in veel verschillende provincies. Het gaat om Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland en Overijssel. Er zijn wel verschillen in oriëntatie. Zo zien we Almere en Lelystad veel samenwerken met gemeenten uit Noord-Holland en Utrecht en richten de andere gemeenten zich meer op Overijssel, Gelderland en Drenthe.

FL: Economie

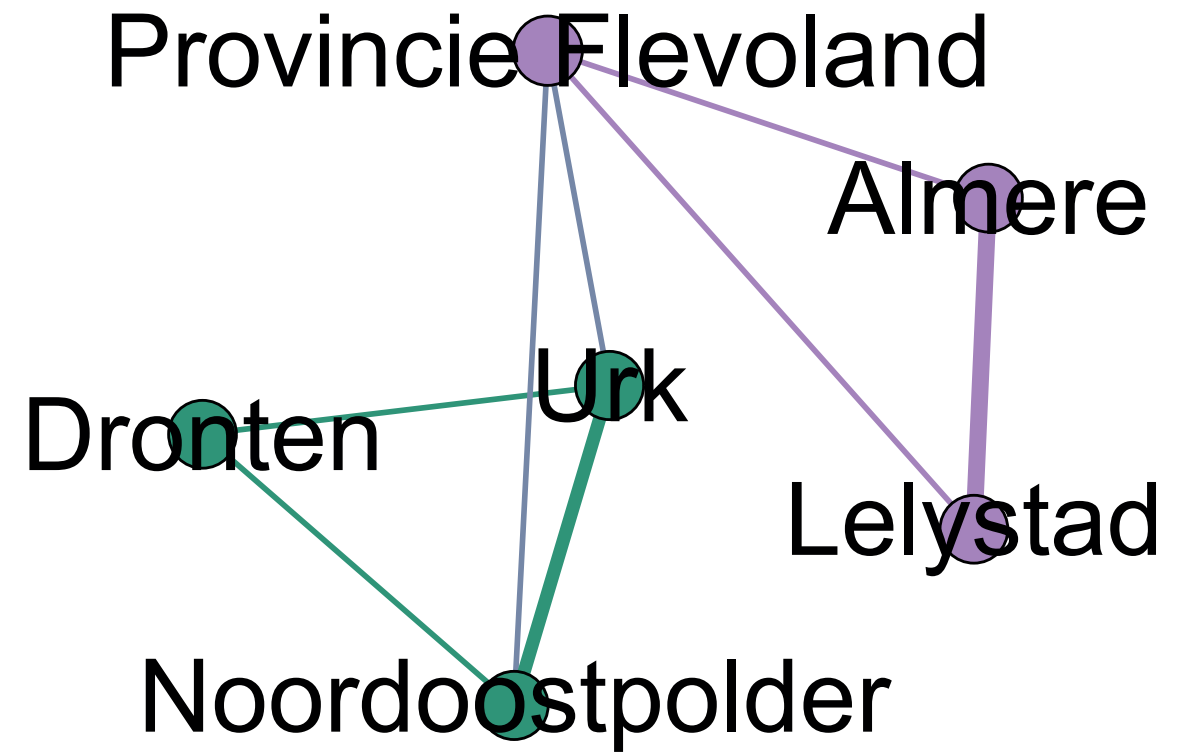
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	6
Aantal relaties tussen decentrale overheden	8
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	3
Gem. padafstand	1.6
Aantal clusters	2

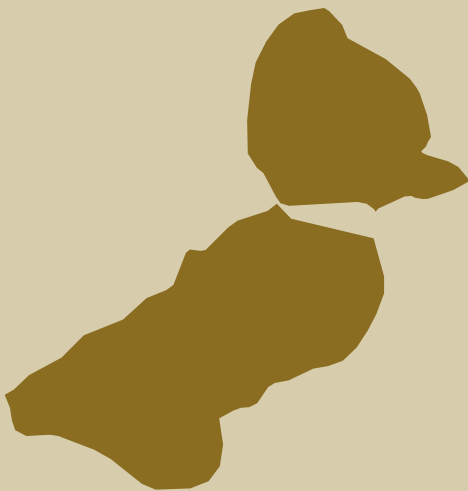
De gemeenten in Flevoland werken onderling minder samen op economische thema's dan we zien in het gehele netwerk. De gemeenten vormen twee afzonderlijke clusters. Lelystad en Almere worden naar elkaar toe worden getrokken net als Urk, de Noordoostpolder en Dronten. De provincie zorgt voor de verbinding tussen de twee clusters. Verder valt op dat de gemeente Zeewolde op economisch vlak geen samenwerkingen onderhoudt met de andere gemeenten uit de provincie.

Interprovinciaal

Almere en Lelystad werken zeer veel samen met gemeenten uit de regio Amsterdam, terwijl Dronten, de Noordoostpolder en Urk veel samenwerken met gemeenten uit Overijssel en Westerveld en Meppel uit Drenthe.

FL: Fysiek

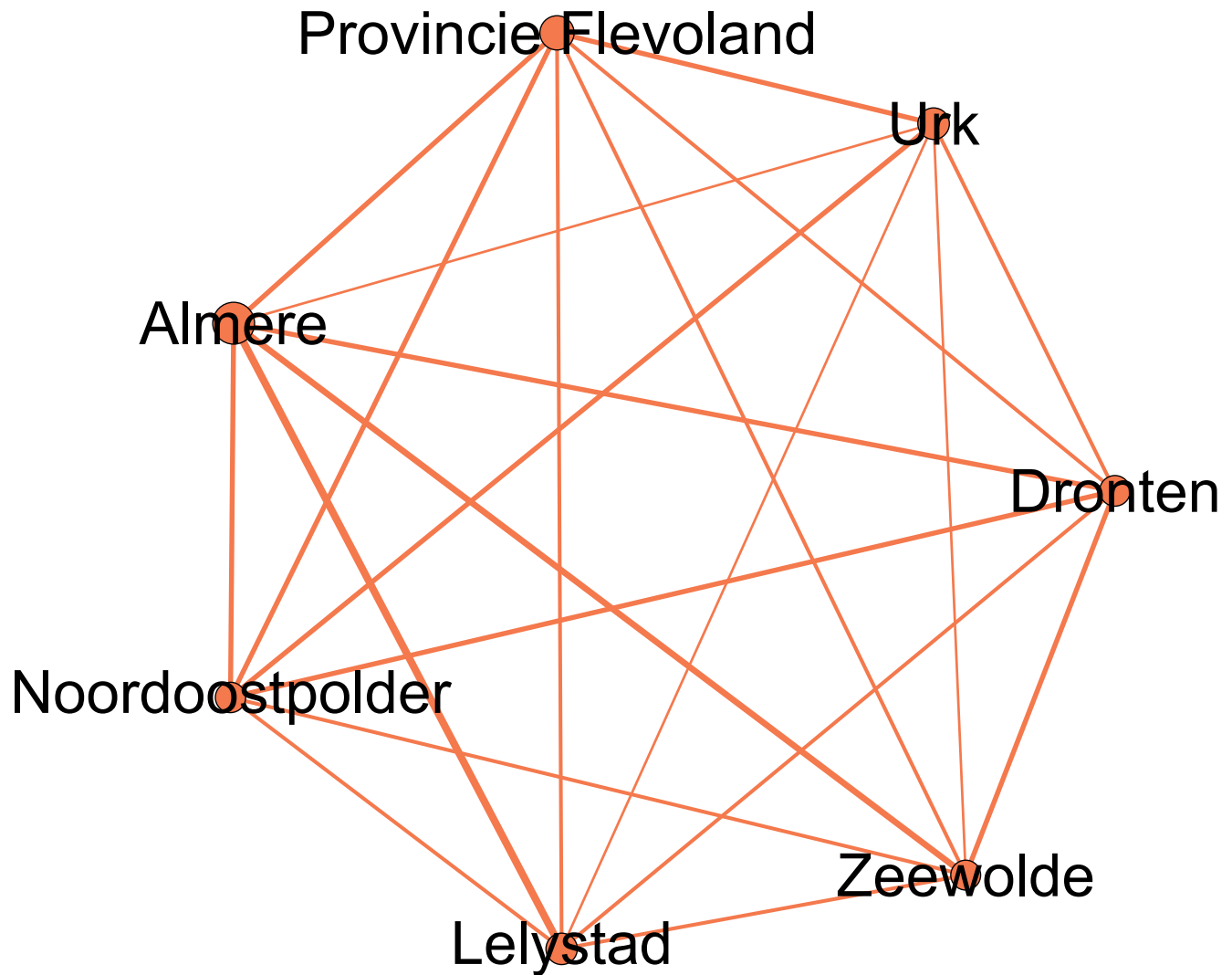

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	7
Aantal relaties tussen decentrale overheden	21
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	6
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

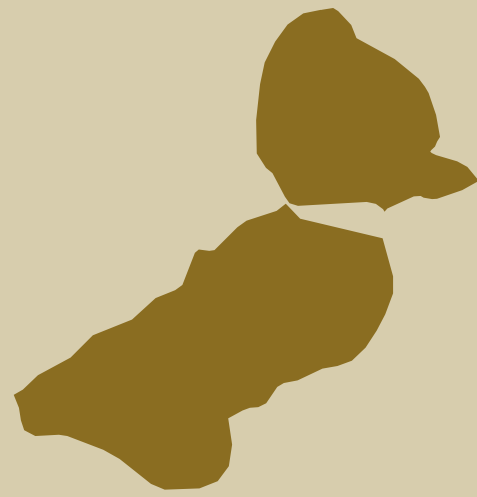
De gemeenten zijn op fysieke thema's in één cluster georganiseerd.

Interprovinciaal

Bijna alle gemeenten uit Flevoland werken veel samen met gemeenten uit Noord-Holland op fysieke thema's, alleen Urk heeft geen relaties in Noord-Holland. Urk en Dronten hebben veel relaties in Overijssel en Gelderland. Almere heeft opvallend veel relaties richting Zuid-Holland. Er zijn daarentegen nauwelijks relaties met Utrecht, waar we in het gehele netwerk wel nog veel verbinding zagen.

FL: Sociaal

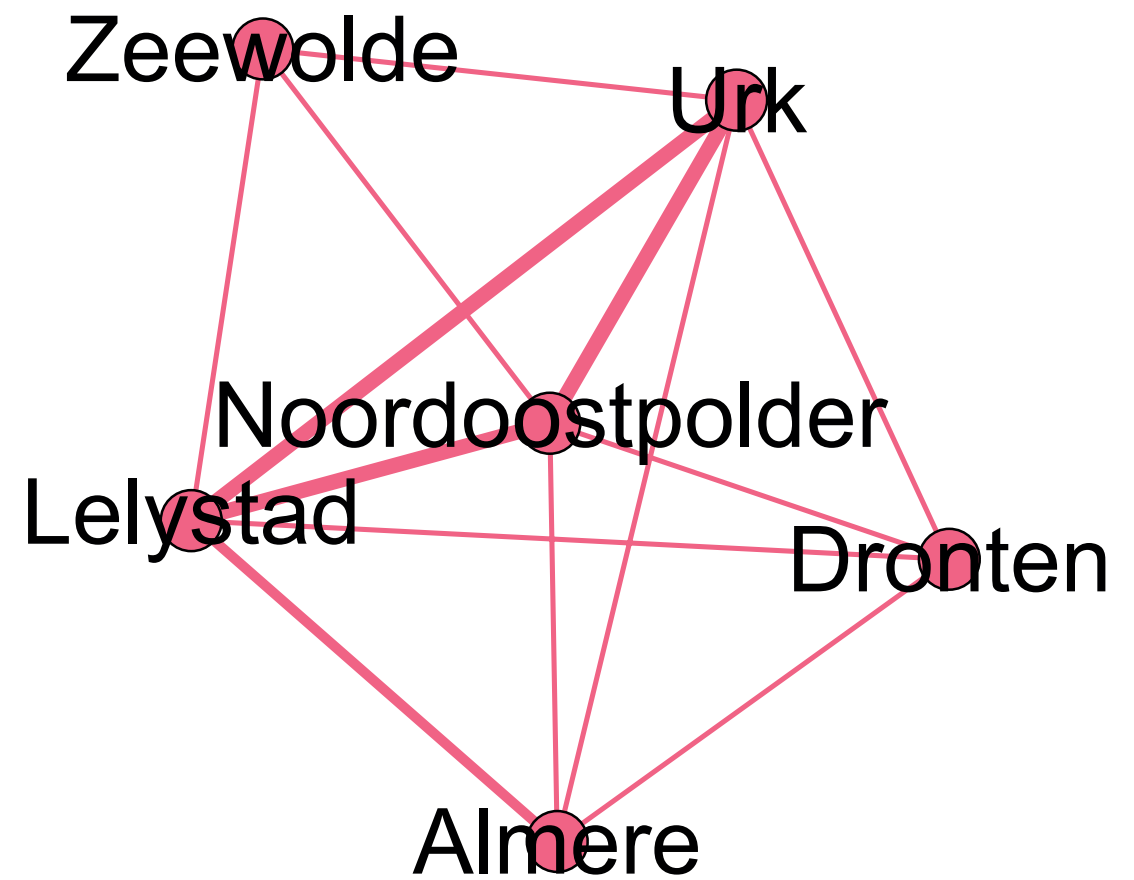
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	6
Aantal relaties tussen decentrale overheden	13
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	4
Gem. padafstand	1.1
Aantal clusters	1

Op sociale thema's werken de gemeenten onderling ongeveer evenveel samen. Ze vormen samen één cluster.

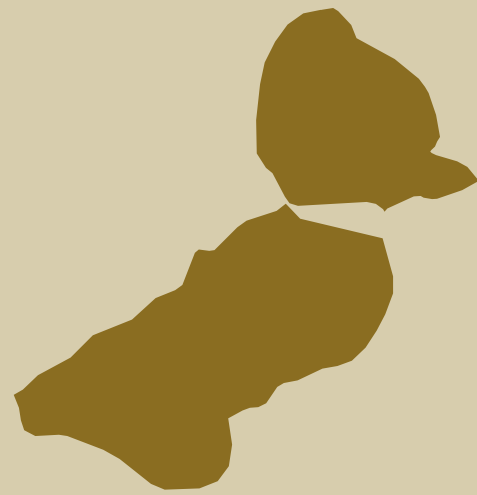
Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Flevoland geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

Zeewolde en Dronten hebben externe relaties met Gelderland en Overijssel. Verder zijn er geen verbindingen met gemeenten van andere provincies.

FL: Veiligheid & Gezondheid

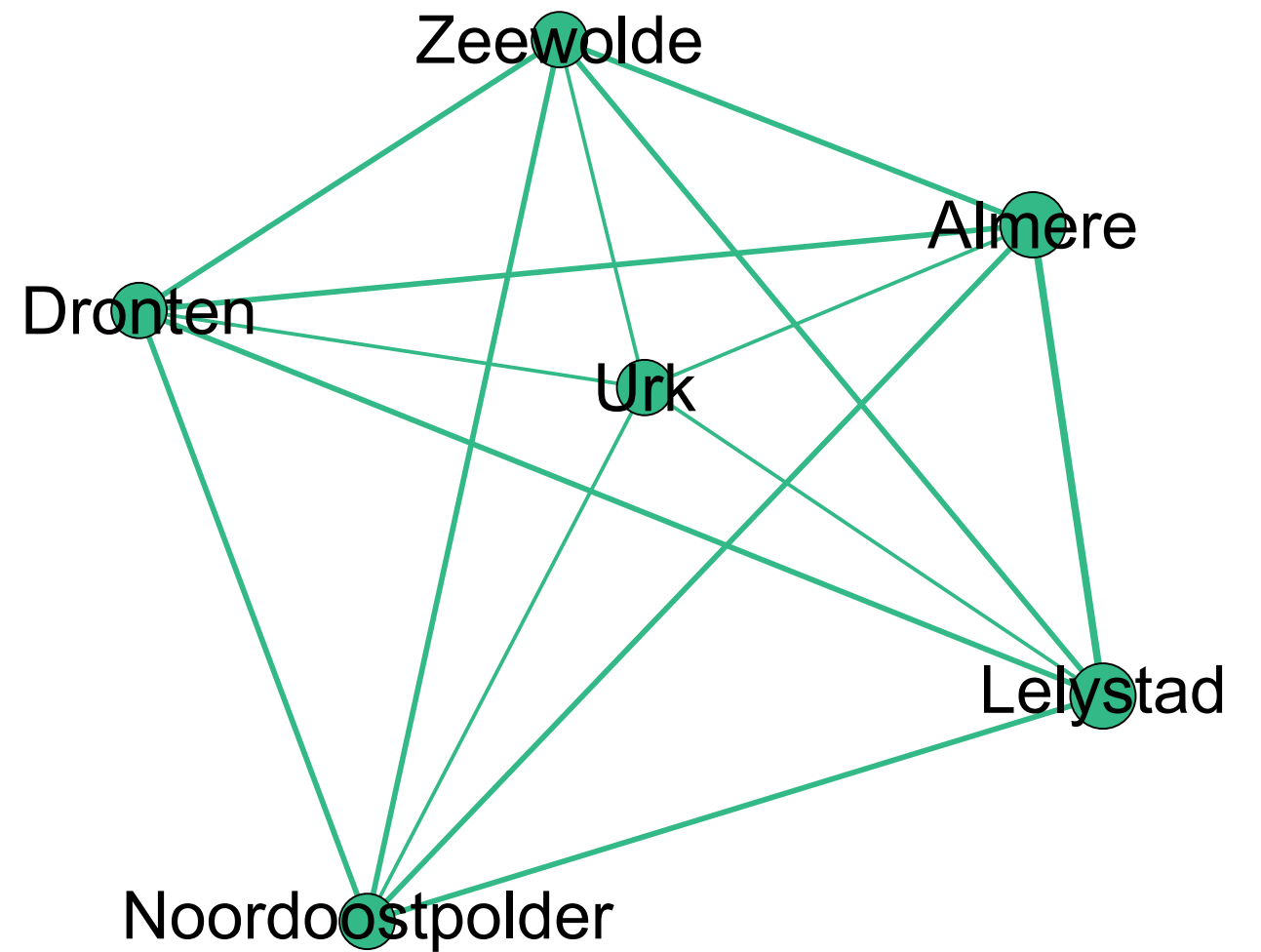

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	6
Aantal relaties tussen decentrale overheden	15
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	5
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk vormen de gemeenten uit Flevoland één cluster.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Flevoland zijn sterk verbonden met gemeenten uit de provincie Utrecht. Almere en Lelystad onderhouden verder een aantal relaties met G40 gemeenten uit Noord-Holland.

Gelderland

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	52
Aantal relaties tussen decentrale overheden	533
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	21
Gem. padafstand	1.7
Aantal clusters	3

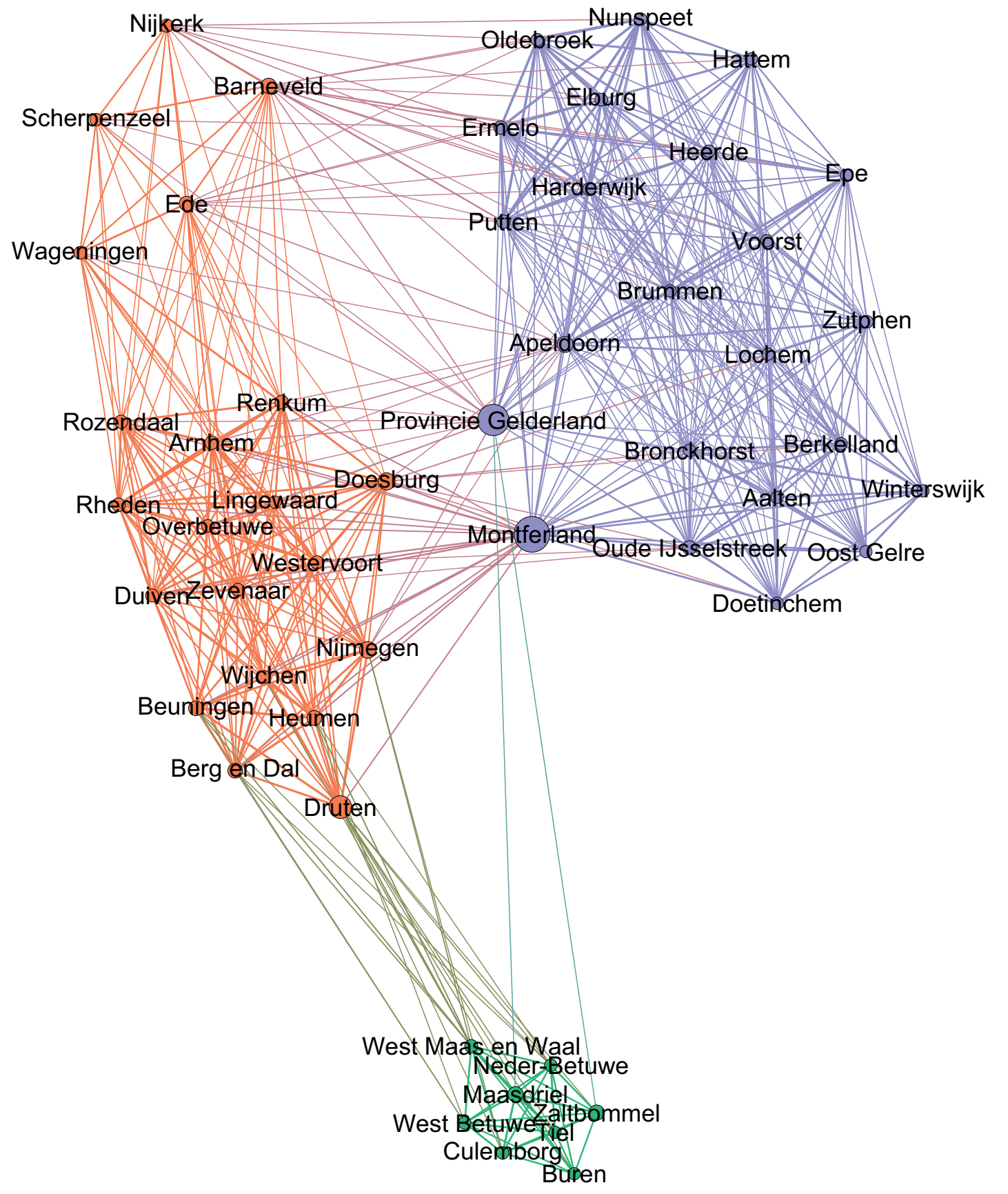
Gelderland bestaat uit 51 gemeenten. In het netwerk zijn ze gegroepeerd in 3 clusters. Aan de onderkant staat een klein cluster gemeenten uit Rivierenland. Rechts in het paars is een cluster gevormd rondom Doetinchem en Harderwijk. Links ligt een uitgestrekt cluster rondom Wageningen en Arnhem.

Voorafal binnen het oranje cluster hebben gemeenten nog een lichte regionale voorkeur, rond Ede en Wageningen en rond Arnhem en Nijmegen.

Voor Gelderland is het opvallend dat de clustering van gemeenten sterk verschilt in de netwerken rondom verschillende thema's.

Brug-gemeenten

De gemeente Montferland heeft een sterke brugfunctie tussen de gemeenten rond Arnhem en Nijmegen en het paarse cluster. Voor de regio Arnhem en Nijmegen is Druten een brug richting het groene cluster van gemeenten uit Rivierenland. De provincie heeft een duidelijke verbindende rol tussen alle afzonderlijke clusters.

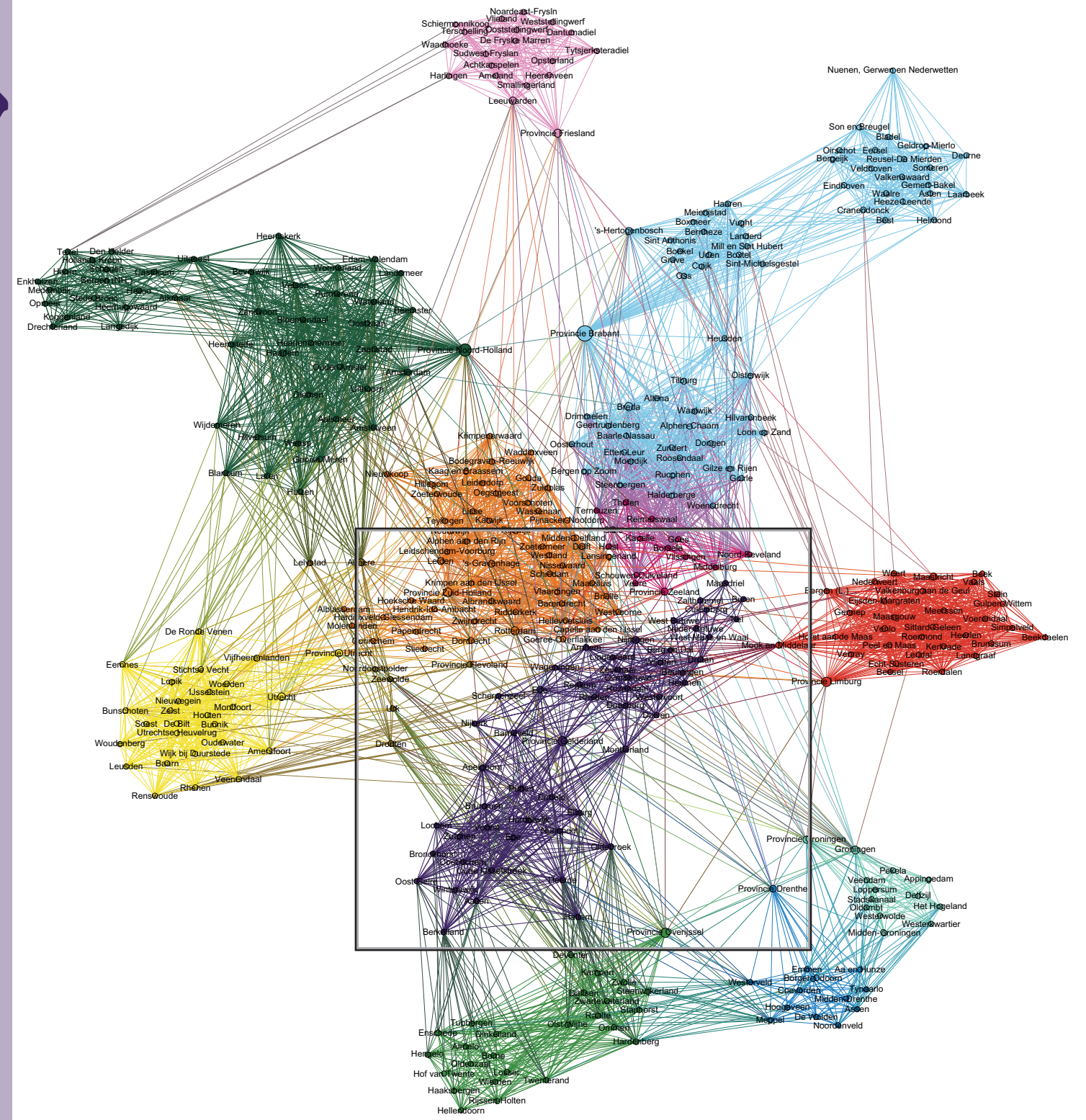

Verschillende delen van Gelderland werken samen met gemeenten uit heel verschillende provincies. Zo worden de gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen richting Limburg 'getrokken' door hun relaties met de gemeente Mook en Middelaar.

Het cluster van gemeente uit Rivierenland werkt daarentegen veel samen met gemeenten uit Noord-Brabant. Hier speelt vooral Maasdriel een belangrijke verbindende rol. Verder onderhoudt vooral Apeldoorn veel relaties met Flevoland.

Er zijn ook veel verbindingen met Overijssel. De gemeente Berkelland is een duidelijke brug-gemeente voor de Achterhoek richting Twente. Heerde en Hattem onderhouden veel samenwerkingsverbanden met gemeenten uit West-Overijssel.

Tot slot hebben de gemeenten rondom Ede en Barneveld meer verbinding met de provincie Utrecht via de Utrechtse gemeente Veenendaal.

GL: Economie

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	49
Aantal relaties tussen decentrale overheden	257
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	10
Gem. padafstand	2.7
Aantal clusters	4

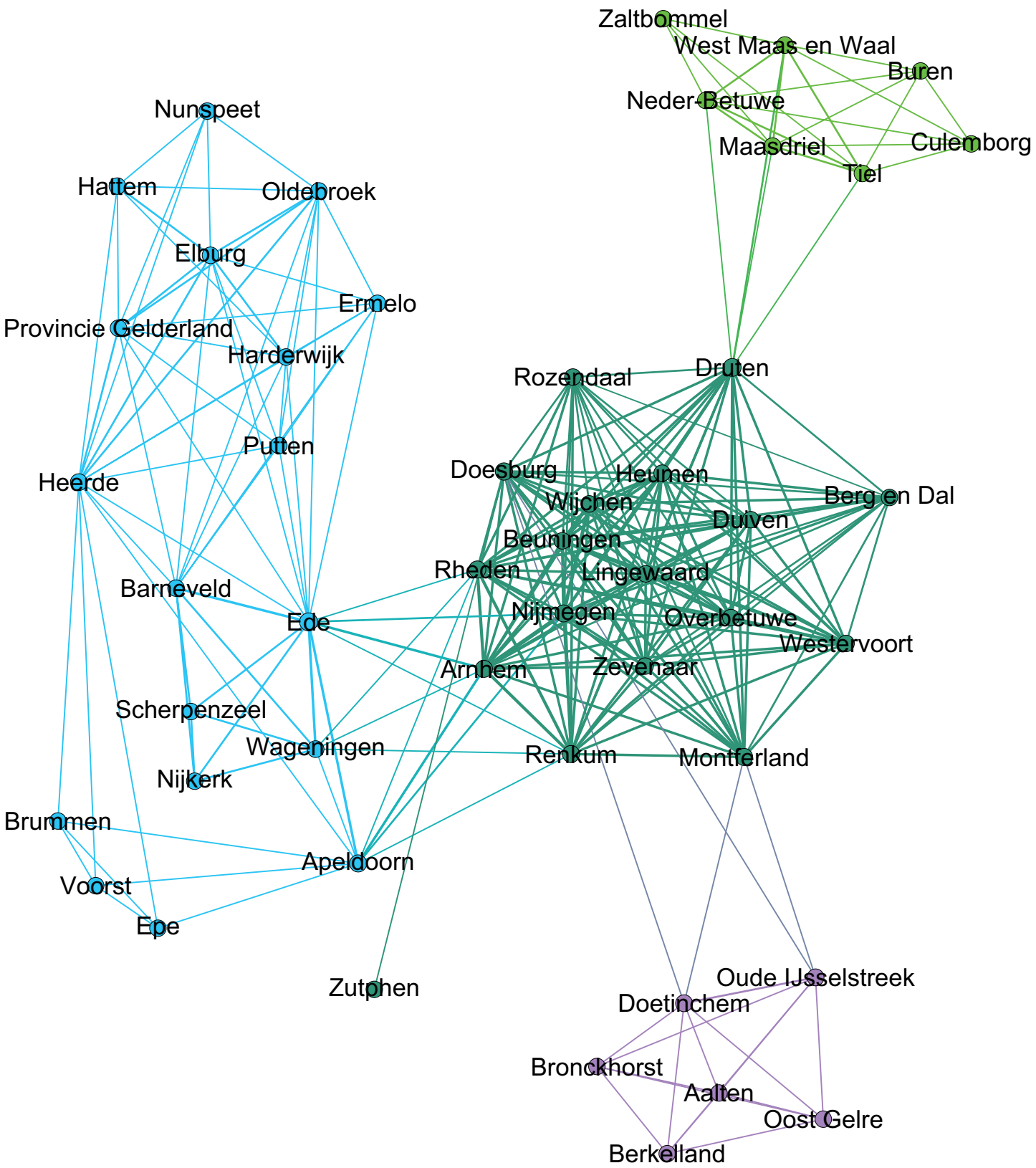
Voorafal gemeenten in de regio Arnhem en Nijmegen werken veel met elkaar samen op economische thema's. Ze vormen samen een hecht cluster. Ten opzichte van het gehele netwerk zijn een aantal gemeenten uit de Achterhoek van dit cluster rond Arnhem en Nijmegen afgesplitst. Ook een aantal gemeenten rond Barneveld zijn afgesplitst van het cluster rond Arnhem en Nijmegen.

In de andere clusters is de samenwerking juist minder intensief dan in het cluster rond Arnhem en Nijmegen.

Net als in het gehele netwerk speelt Druten een belangrijke rol in verbinding naar de gemeenten uit de regio Rivierenland. Ede en Wageningen leggen verbinding tussen het blauwe en het donkergroene cluster.

Interprovinciaal

Opvallend is dat Mook en Middelaar veel samenwerkt met gemeenten uit het cluster rond Arnhem en Nijmegen. Verder heeft Rozendaal een aantal relaties naar Limburg. De gemeenten Hattem en Heerde zoeken meer verbinding met gemeenten uit Overijssel.

GL: Fysiek

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	52
Aantal relaties tussen decentrale overheden	301
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	2.3
Aantal clusters	5

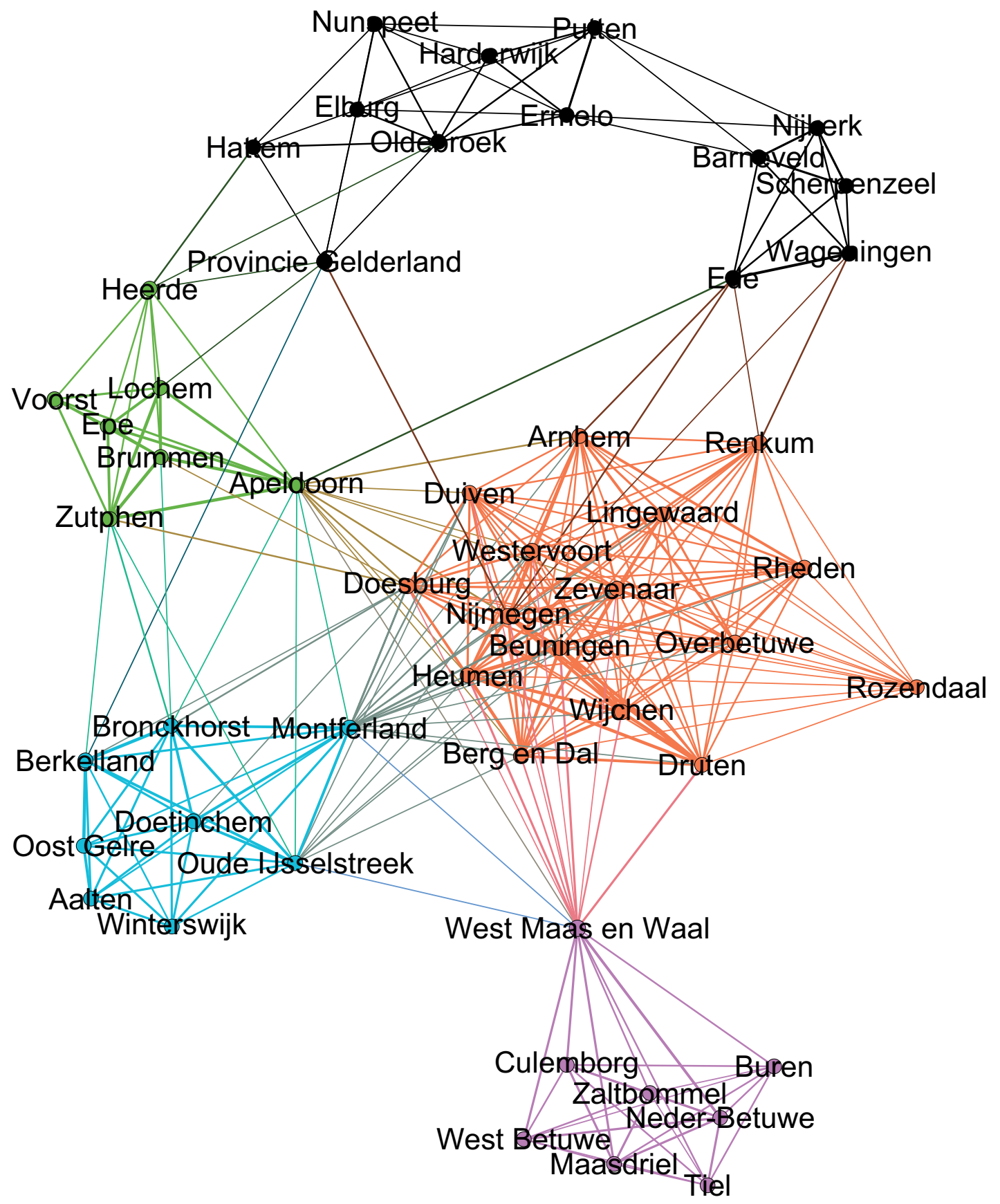
De samenwerking rond fysieke thema's is meer regionaal georganiseerd. De gemeenten zijn hier gegroepeerd in vijf clusters. Net als in het economische netwerk vormen een aantal gemeenten uit de achterhoek samen een cluster. Dit cluster is hier iets groter dan in het economische netwerk.

Verder vormen gemeenten rond Apeldoorn een eigen cluster. In het zwart is een open cluster weergegeven. Hierin werken de gemeenten rond Wageningen en Ede net wat meer met elkaar samen dan met de andere gemeenten in het cluster.

Interprovinciaal

Er is veel verbinding naar Utrecht. Een aantal gemeenten uit de regio Wageningen (Gelderland) en Veenendaal (Utrecht) werken intensief met elkaar samen.

Wat verder opvalt is dat het cluster rondom Maasdriel op fysiek terrein geen verbindingen onderhoudt met gemeenten uit Noord-Brabant. Er zijn verder nog verbindingen te zien naar Noord-Holland en Zuid-Holland, maar dat valt volledig op het conto van de G40 gemeenten.

GL: Sociaal

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	45
Aantal relaties tussen decentrale overheden	254
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	11
Gem. padafstand	1.3
Aantal clusters	4

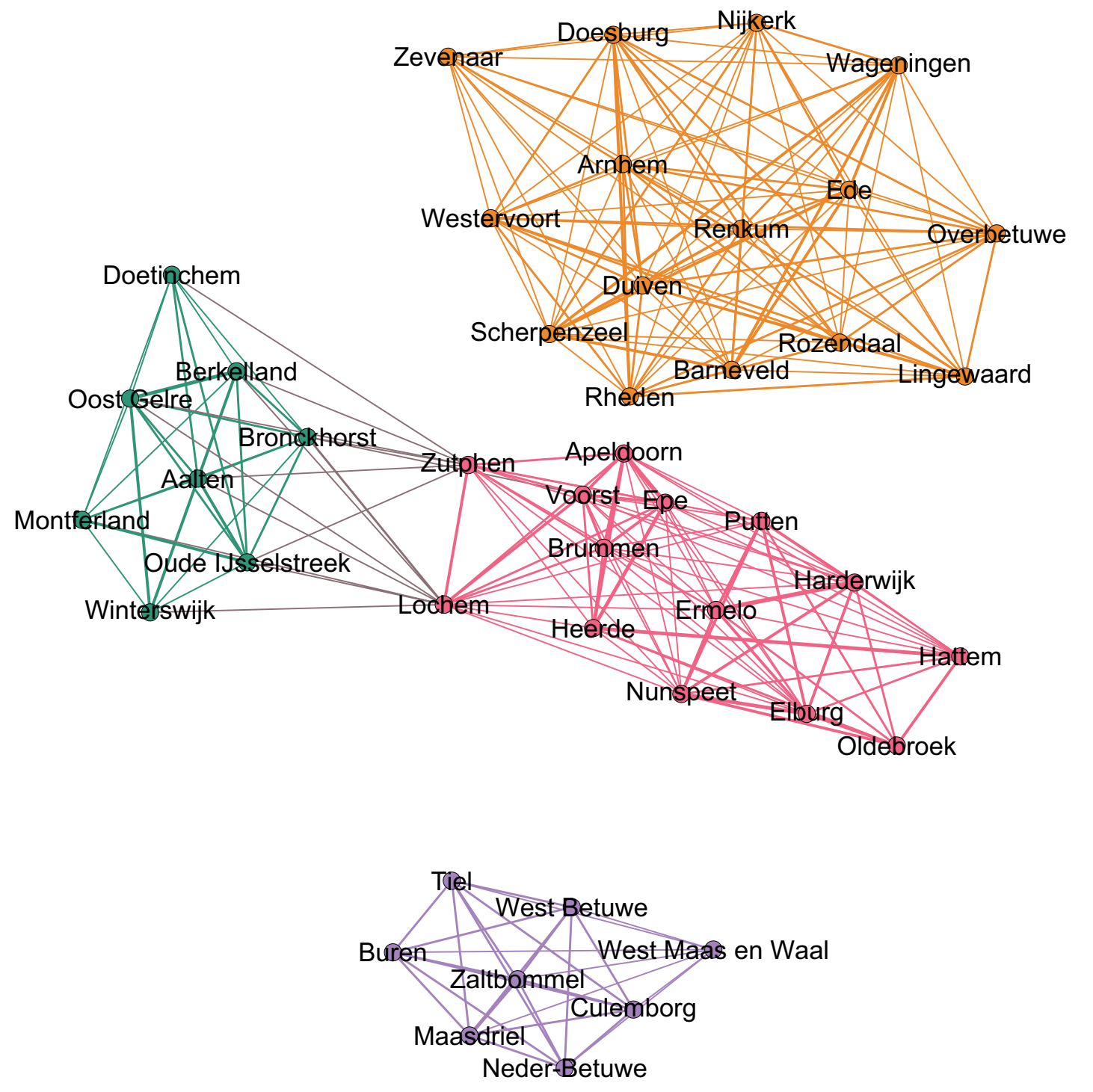
De gemeenten organiseren zich in het sociale netwerk in weer net andere clusters dan in het gehele netwerk, het economische netwerk en het fysieke netwerk.

De verbinding tussen verschillende regio's is op sociale thema's minder dan in de andere netwerken. De gemeenten uit de achterhoek zijn wel nog verbonden met gemeenten uit de regio Apeldoorn via Zutphen en Lochem.

Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Gelderland geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

De gemeenten rond Apeldoorn werken opvallen veel samen met gemeenten uit Overijssel. Ook onderhouden deze gemeenten relaties richting Flevoland en de Drentse gemeenten Meppel en Westervoort. Verder zijn er nauwelijks relaties over de provinciegrenzen heen.

GL: Veiligheid & Gezondheid

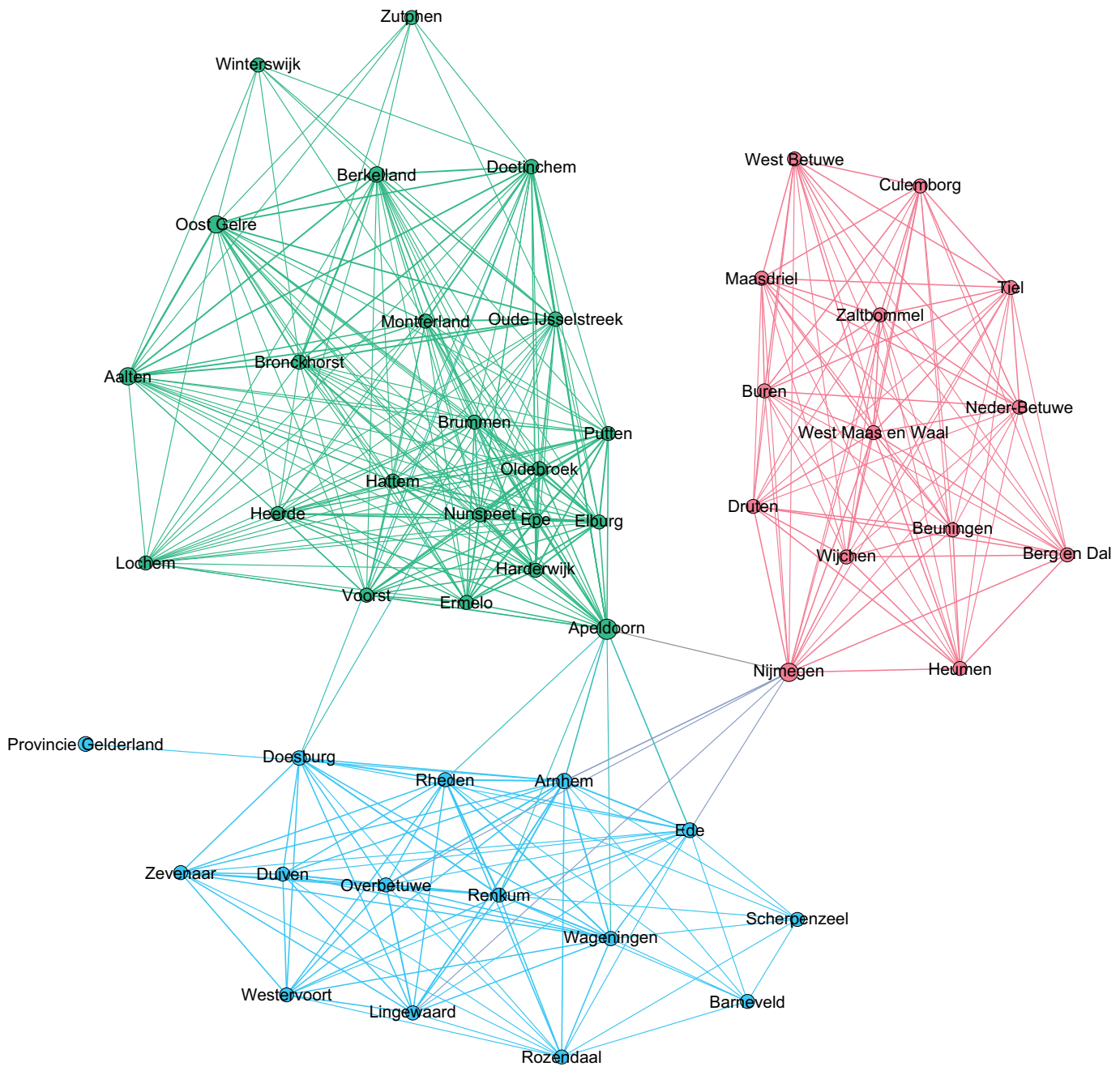

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	51
Aantal relaties tussen decentrale overheden	386
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	15
Gem. padafstand	2.2
Aantal clusters	3

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden drie clusters gevormd. Het blauwe clusters wordt gevormd door gemeenten rondom Arnhem. In het rode cluster vinden we gemeenten rondom Nijmegen. Het groene cluster bestaat uit gemeenten rond Apeldoorn en Doetinchem. De clusters zijn slechts via enkele relaties verbonden.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Gelderland onderhouden vooral via gemeenten uit de Achterhoek relaties met gemeenten uit Twente. Verder zijn er nog enkele relaties met de Drentse gemeente Coevorden.

Limburg

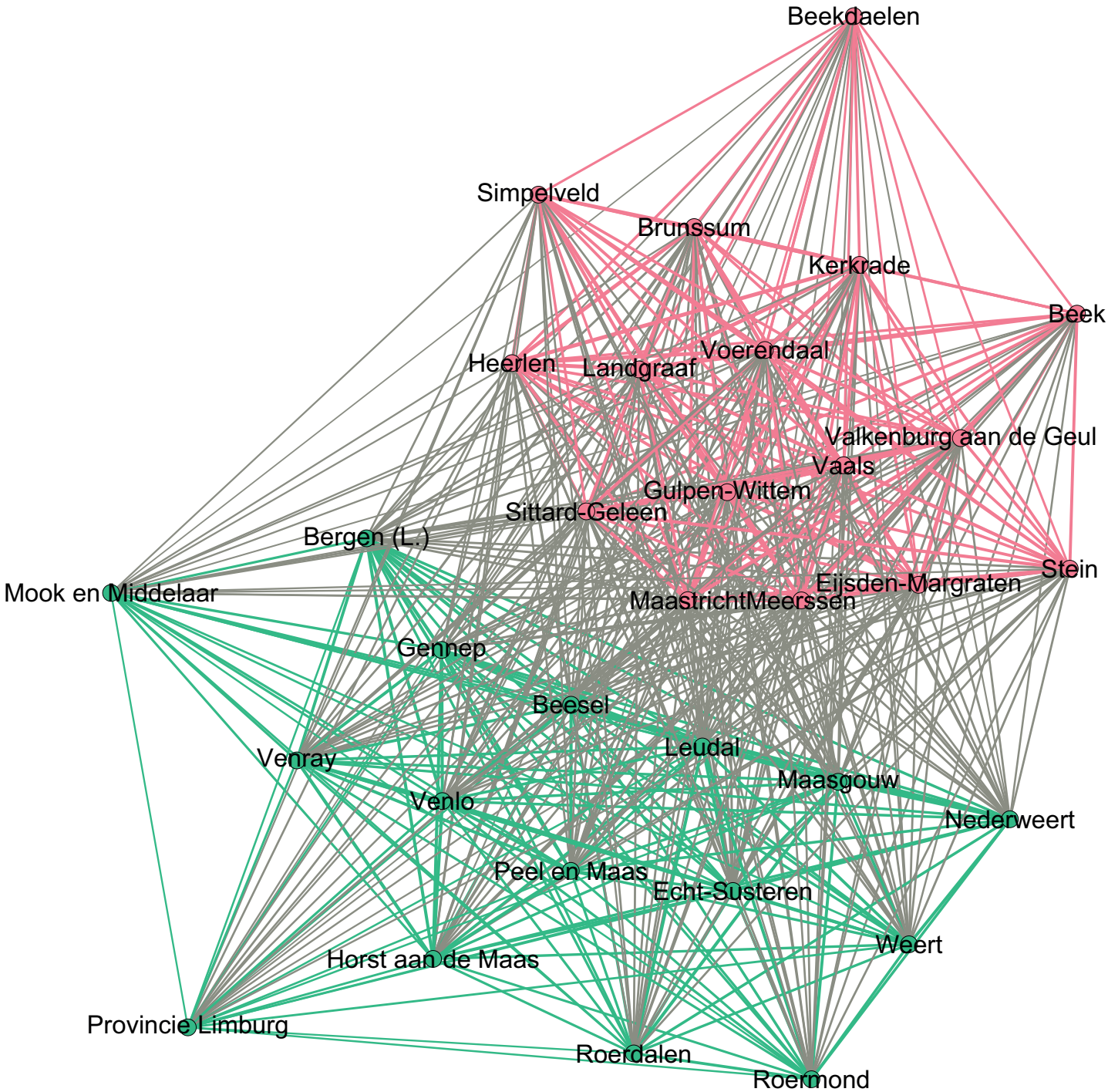
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	32
Aantal relaties tussen decentrale overheden	496
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	31
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	2

De provincie Limburg bestaat uit 31 gemeenten. Ze vormen gezamenlijk twee clusters. Gemeenten uit zuidelijk Limburg staan bij elkaar in het roze cluster. In het groene cluster werken gemeenten uit overige delen van Limburg met elkaar samen.

Deze afzonderlijke clusters zijn wel sterk met elkaar verbonden. Zo onderhouden alle gemeenten relaties met alle andere gemeenten en de provincie. De opdeling in clusters wordt verklaard door het feit dat de gemeenten binnen die clusters elkaar nog meer opzoeken.

Brug-gemeenten

Omdat de twee clusters zo sterk verbonden zijn, zijn er geen gemeenten die een unieke verbindende rol tussen clusters spelen. Alle gemeenten zorgen namelijk voor de verbinding. Er zijn daarom geen brug-gemeenten.

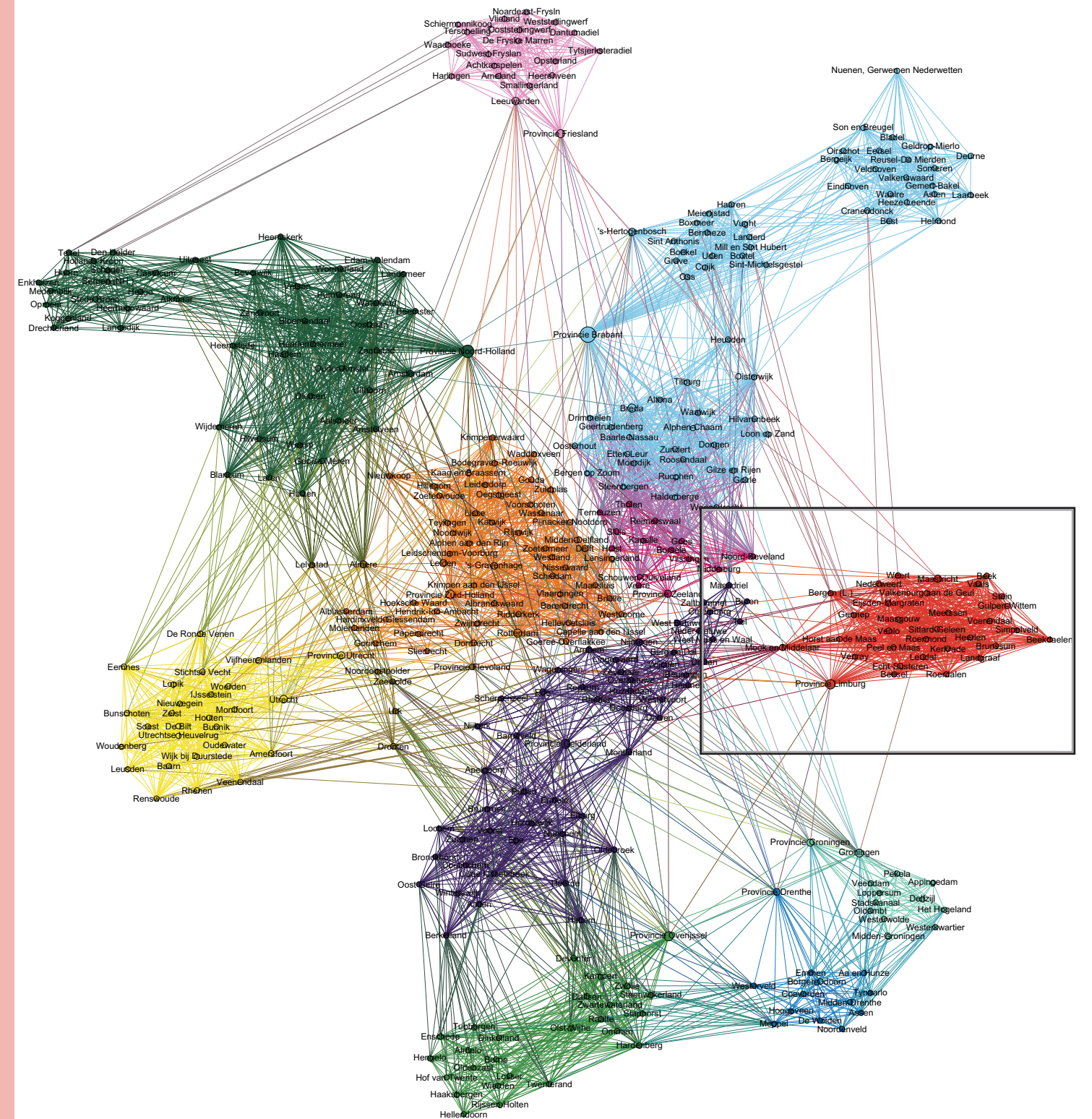

LB: Interprovinciaal

Onder andere Weert en Bergen onderhouden relaties met gemeenten uit Noord-Brabant. De meeste verbindingen zijn met gemeenten uit de regio rond 's-Hertogenbosch. Daarnaast zijn er enkele verbindingen met Cranendonck in de regio Eindhoven.

De gemeente Mook en Middelaar heeft als meest noordelijke gemeente van Limburg een duidelijke brugfunctie richting Gelderland. Ze onderhoudt zowel veel relaties met de andere gemeenten uit Limburg, als relaties met Gelderse gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen.

LB: Economie

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	32
Aantal relaties tussen decentrale overheden	195
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.7
Aantal clusters	4

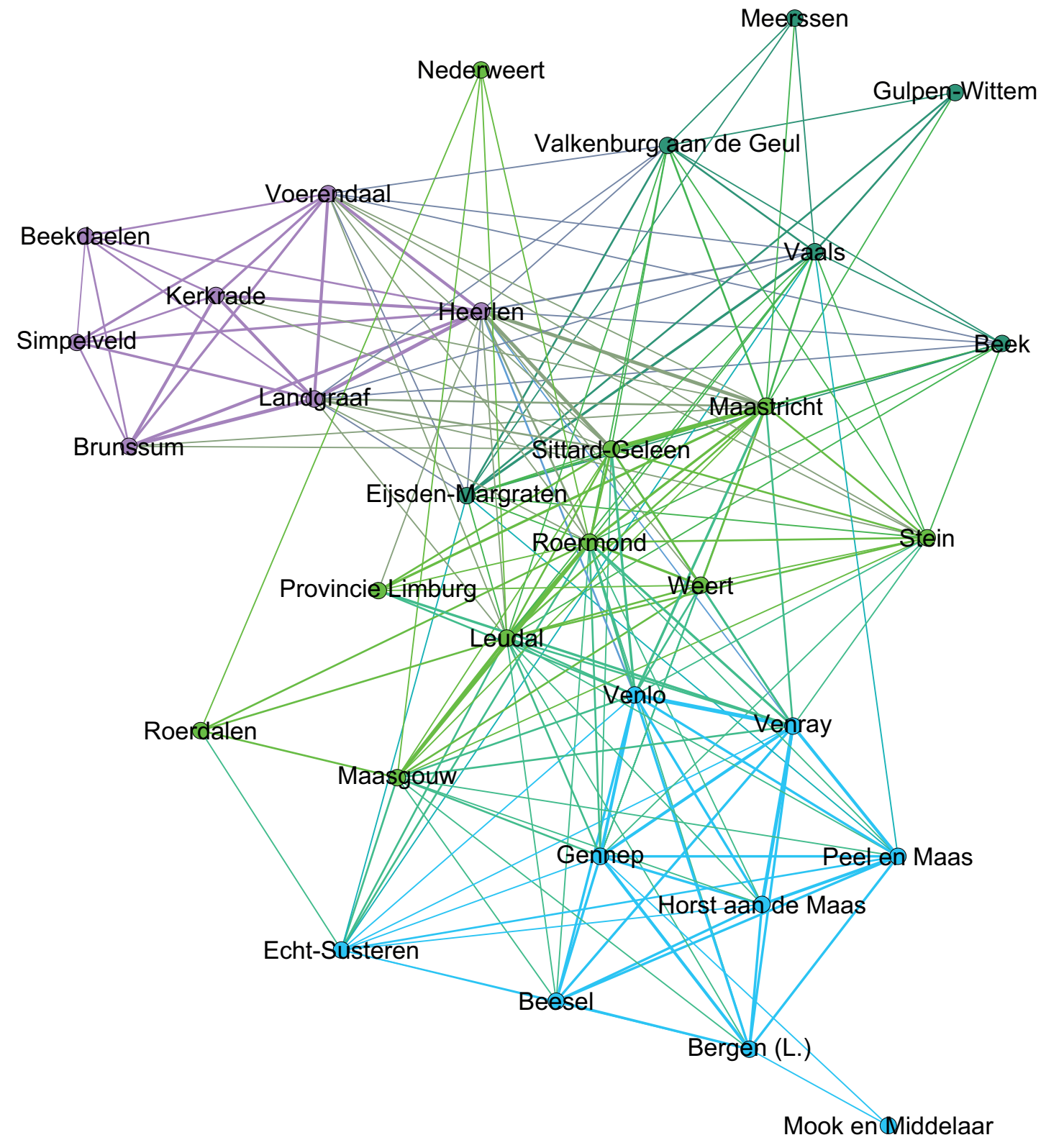
Op economisch vlak zijn de gemeenten veel minder verbonden dan in het gehele netwerk. Er zijn vier clusters te herkennen. Roermond en Maastricht hebben de sterkst verbindende positie tussen de verschillende clusters.

Interprovinciaal

Mook en Middelaar werkt op economische thema's meer samen met gemeenten uit Gelderland dan met gemeenten uit Limburg. In het netwerk van heel Nederland is te zien dat Mook en Middelaar wordt opgenomen in het cluster rond Arnhem en Nijmegen.

Verder hebben vooral Maastricht en Venlo als G40 gemeenten nog relaties met andere grotere gemeenten in verschillende provincies.

De relaties met Noord-Brabant die in het gehele netwerk zichtbaar waren, komen hier niet terug.

LB: Fysiek

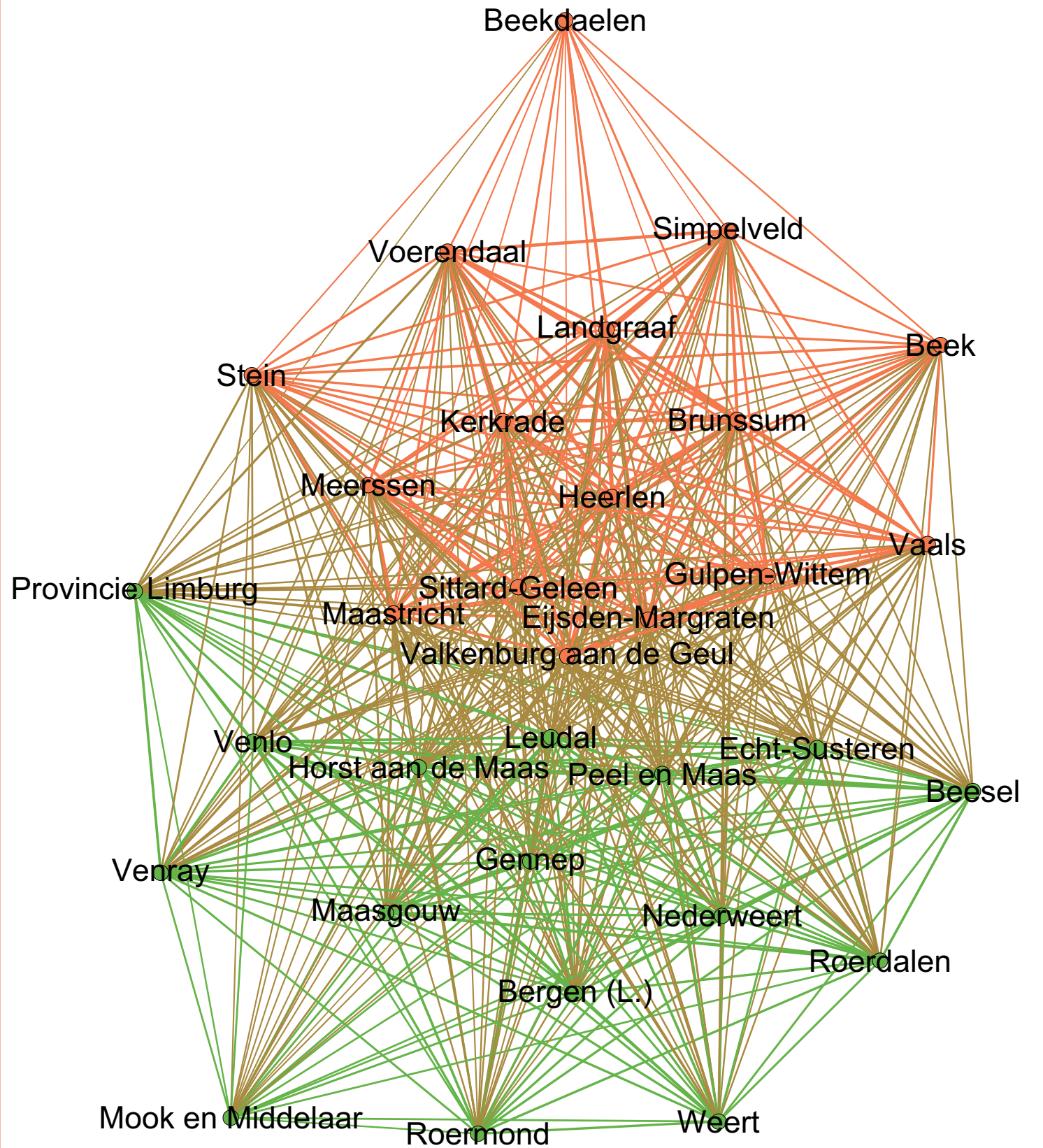
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	32
Aantal relaties tussen decentrale overheden	481
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	30
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	2

Het fysieke netwerk lijkt sterk op het gehele netwerk. Ook hier zijn twee clusters te onderscheiden die wel sterk verbonden zijn. De opdeling in twee clusters bestaat omdat binnen de clusters de gemeenten nog meer met elkaar samenwerken dan naar het andere cluster toe.

Interprovinciaal

In het netwerk rond fysieke thema's staat Mook en Middelaar duidelijk midden tussen Gelderland en Limburg in. Verder zijn Maastricht, Venlo en de provincie nog verbonden met andere G40 gemeenten en de andere provincies.

De relaties met Noord-Brabant die in het gehele netwerk zichtbaar waren, komen hier niet terug.

LB: Sociaal

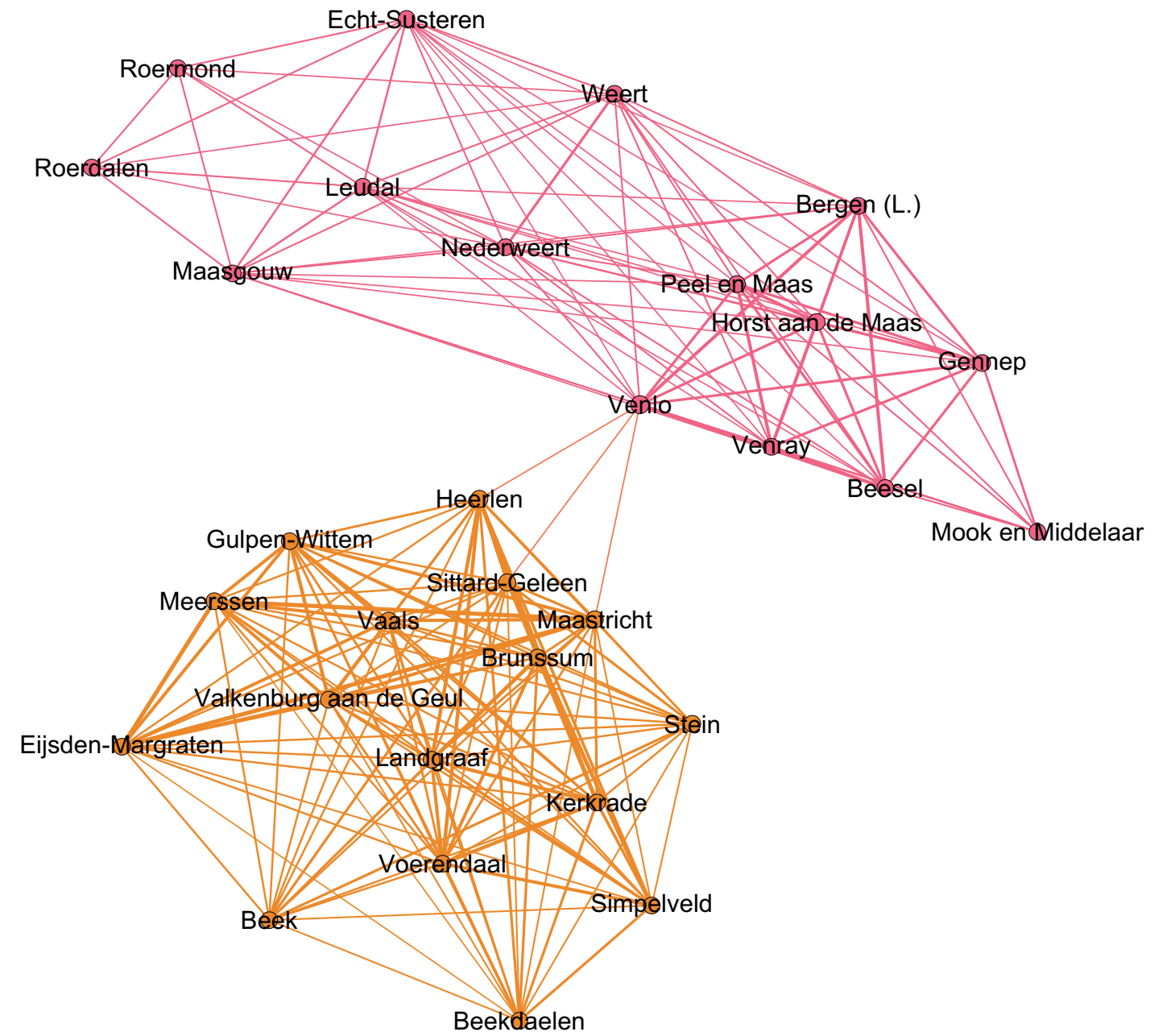
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	31
Aantal relaties tussen decentrale overheden	207
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	14
Gem. padafstand	2.0
Aantal clusters	2

Net als in het gehele en het fysieke netwerk zijn de gemeenten rond sociale thema's georganiseerd in twee clusters. Hierbij valt wel op dat de clusters onderling nauwelijks nog verbonden zijn.

Net als in de meeste andere provincies, speelt ook de provincie Limburg geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

Vooraf de G40 gemeenten onderhouden relaties met andere G40 gemeenten in verschillende provincies. Verder is de Brabantse gemeente Cranendonck verbonden met Weert en Nederweert, terwijl het geen relaties heeft met andere Brabantse gemeenten.

LB: veiligheid & Gezondheid

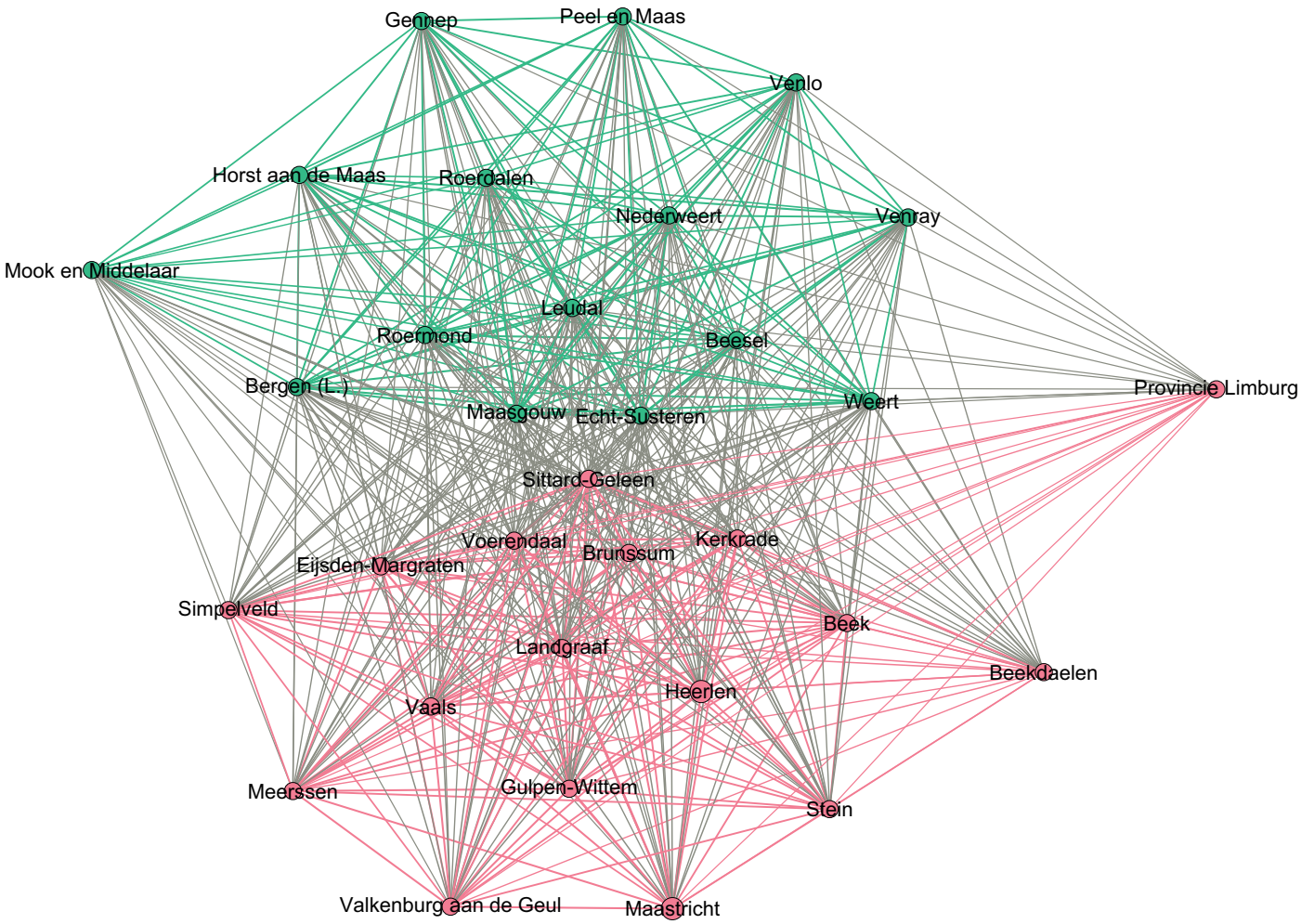

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	32
Aantal relaties tussen decentrale overheden	592
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	31
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	2

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden twee clusters gevormd. In de twee clusters zijn respectievelijk gemeenten uit zuidelijk Limburg en gemeenten uit overige delen uit Midden- en Noord-Limburg te herkennen. Beide clusters zijn zo sterk met elkaar verbonden dat de scheiding moeilijk met het blote oog waar te nemen is.

Interprovinciaal

Alleen de gemeenten Heerlen en Maastricht hebben enkele relaties met andere G40 gemeenten.

Noord-Brabant

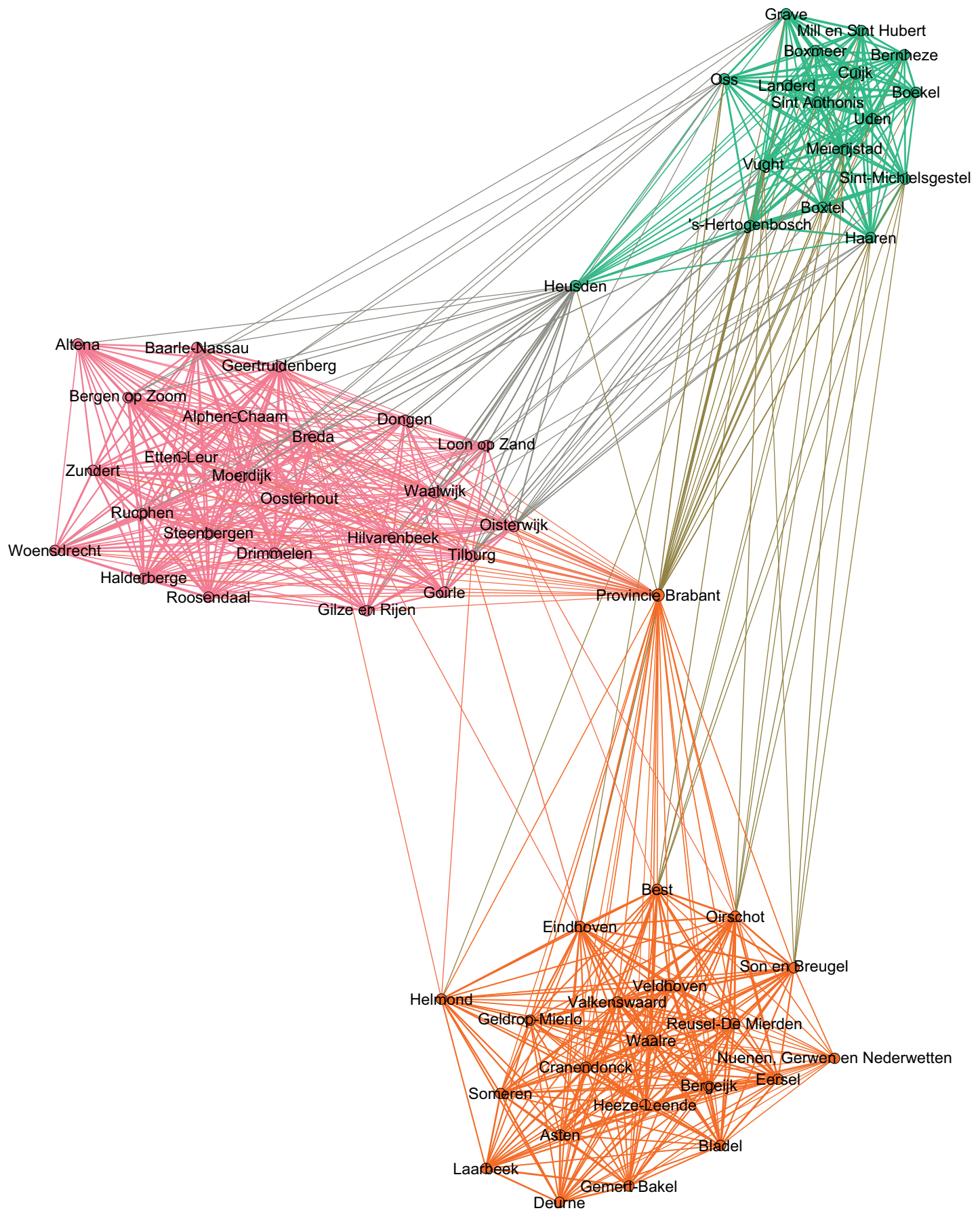
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	63
Aantal relaties tussen decentrale overheden	748
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	24
Gem. padafstand	1.6
Aantal clusters	3

De provincie Noord-Brabant heeft met een aantal van 62 de meeste gemeenten van Nederland. Ze zijn opgedeeld in drie clusters. Links in het roze staat een cluster met gemeenten rond Den Bosch uit de regio West-Brabant samen met gemeenten rond Tilburg uit de regio Midden-Brabant. Boven in het groen staat een cluster met gemeenten uit Noordoost-Brabant en rechts is een cluster met gemeenten uit de regio Zuidoost-Brabant gevormd.

De gemeenten uit Noordoost-Brabant zijn zowel sterk verbonden met het roze cluster, bestaande uit gemeenten uit West-Brabant en Midden-Brabant, en met het oranje cluster, bestaande uit gemeenten uit Zuidoost-Brabant. Het roze cluster en het oranje cluster zijn onderling veel minder verbonden.

Brug-gemeenten

Heusden heeft een duidelijke brugfunctie tussen aan de ene kant West-Brabant en Midden-Brabant en aan de andere kant Noordoost-Brabant. De provincie speelt een sterke verbindende rol tussen alle regio's.

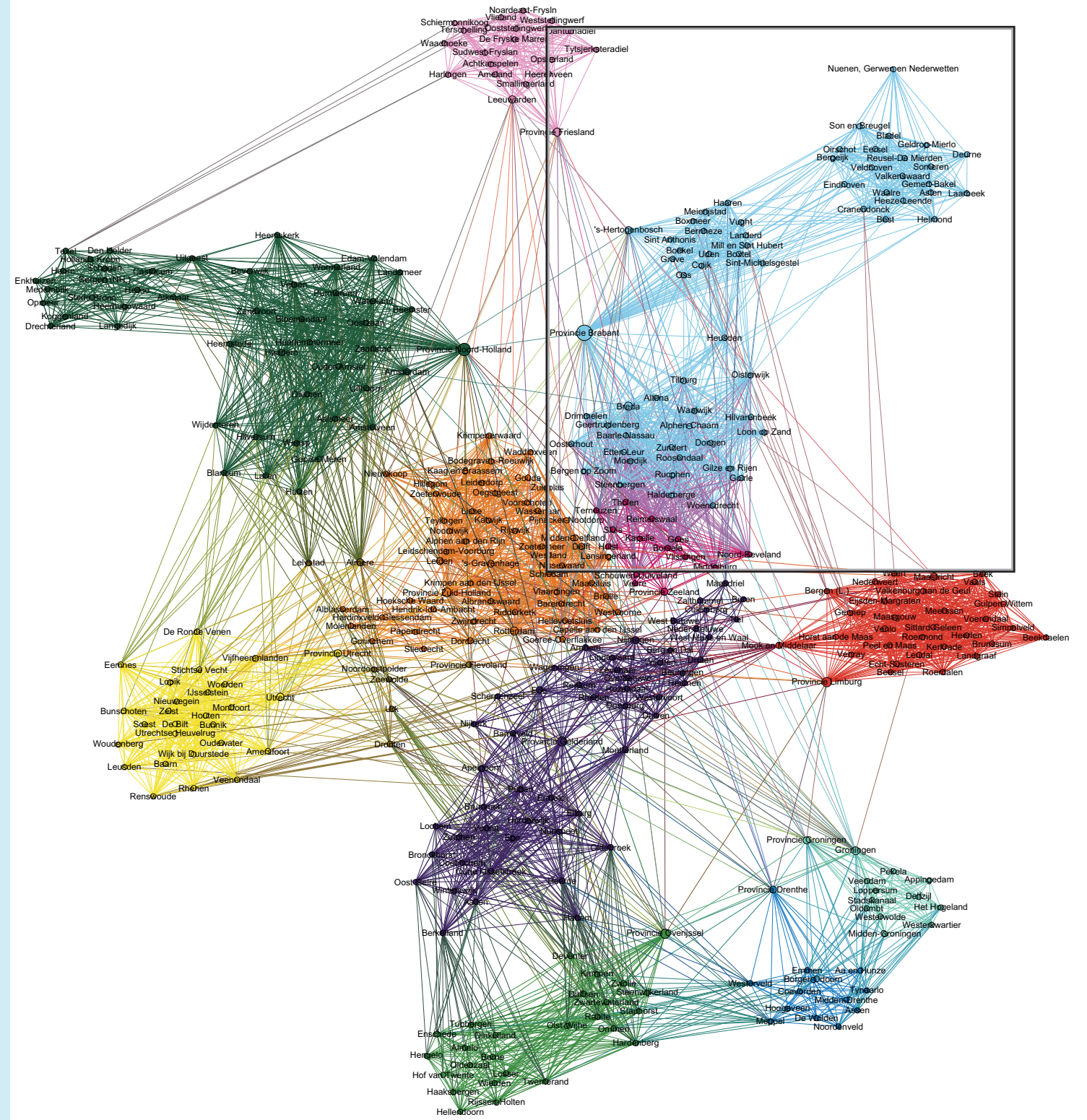

NB: Interprovinciaal

Het cluster met gemeenten rond Tilburg en Den Bosch is sterk verbonden met Zeeuwse gemeenten. Opvallend is dat deze verbindingen niet terugkomen in het economische, fysieke of sociale netwerk. Deze verbindingen komen voort uit samenwerkingsverbanden die geen van de drie labels heeft gekregen.

De gemeenten uit de regio Noordoost-Brabant onderhouden relaties met Limburg en met gemeenten uit de regio Rivierenland. Verder onderhoudt ook de gemeente Cranendonck uit Zuidoost-Brabant enkele relaties met Limburg.

NB: Economie

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	57
Aantal relaties tussen decentrale overheden	246
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	9
Gem. padafstand	3.0
Aantal clusters	6

Samenwerking rond economische thema's is minder intensief en meer regionaal georiënteerd. Er worden hier zes clusters gevormd. De regio's West-Brabant en Midden-Brabant vormen hier losse clusters. De gemeenten rond Cuijk, de regio Land van Cuijk, komt los te staan van de andere gemeenten uit Noordoost-Brabant.

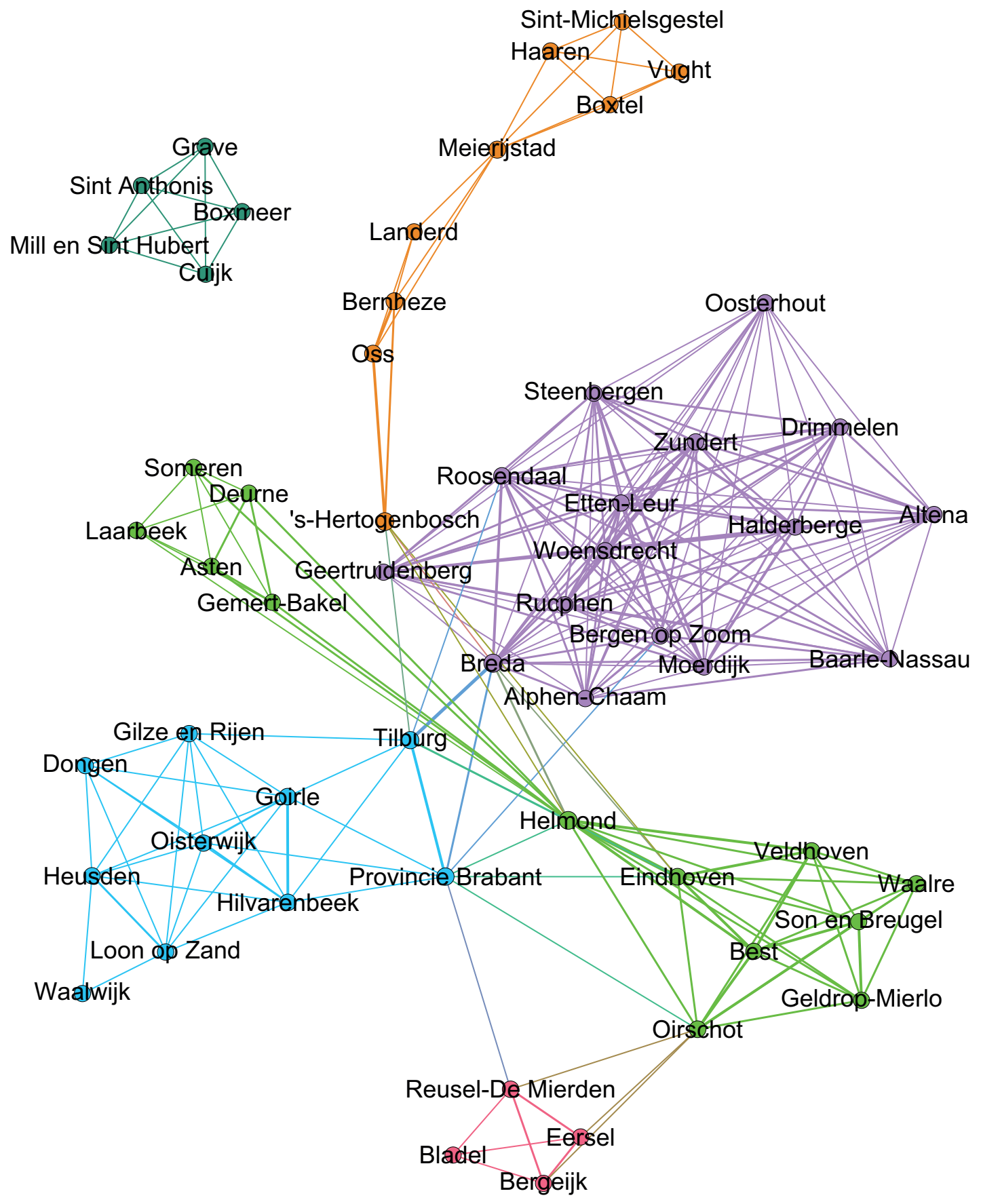
Het cluster dat in het gehele netwerk werd gevormd door gemeenten uit Zuidoost-Brabant, valt in het economische netwerken uiteen in clusters rond de regio's De Peel, De Kempen en het Stedelijk Gebied Eindhoven.

Vooraf de grotere gemeenten in het midden van het netwerk zorgen voor verbinding tussen de clusters.

Een aantal gemeenten is geen onderdeel van een economisch samenwerkingsverband en is daarom niet weergegeven in de visualisatie.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Noord-Brabant werken nauwelijks samen met gemeenten uit andere provincies. Alleen de gemeenten uit West-Brabant onderhouden veel relaties met de Zeeuwse gemeente Tholen. Verder legt de provincie nog verbinding met andere provincies.

NB: Fysiek

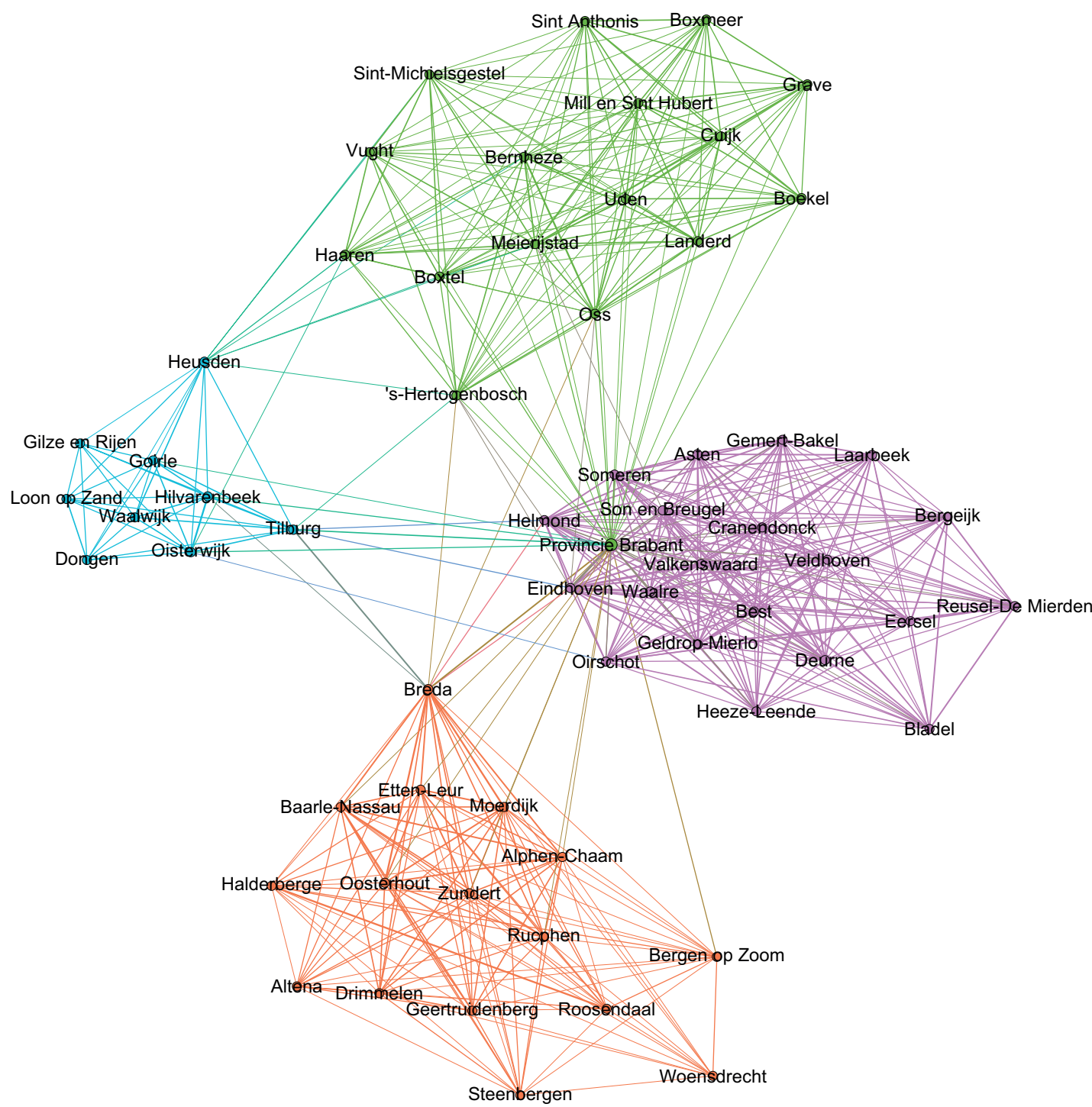

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	62
Aantal relaties tussen decentrale overheden	543
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	17
Gem. padafstand	1.9
Aantal clusters	4

In het fysieke netwerk worden vier clusters gevormd. De clusters komen overeen met de regio's West-, Midden-, Noordoost- en Zuidoost-Brabant. Er wordt duidelijk meer samengewerkt op fysieke thema's dan rondom economische thema's.

Interprovinciaal

Er zijn enkele verbindingen tussen West-Brabant en Zeeland. Verder onderhouden de G40 gemeenten Oss, Den Bosch en Eindhoven relaties met andere G40 gemeenten in andere provincies. Vooral de provincie legt verbinding met verschillende andere provincies en gemeenten in andere provincies.

NB: Sociaal

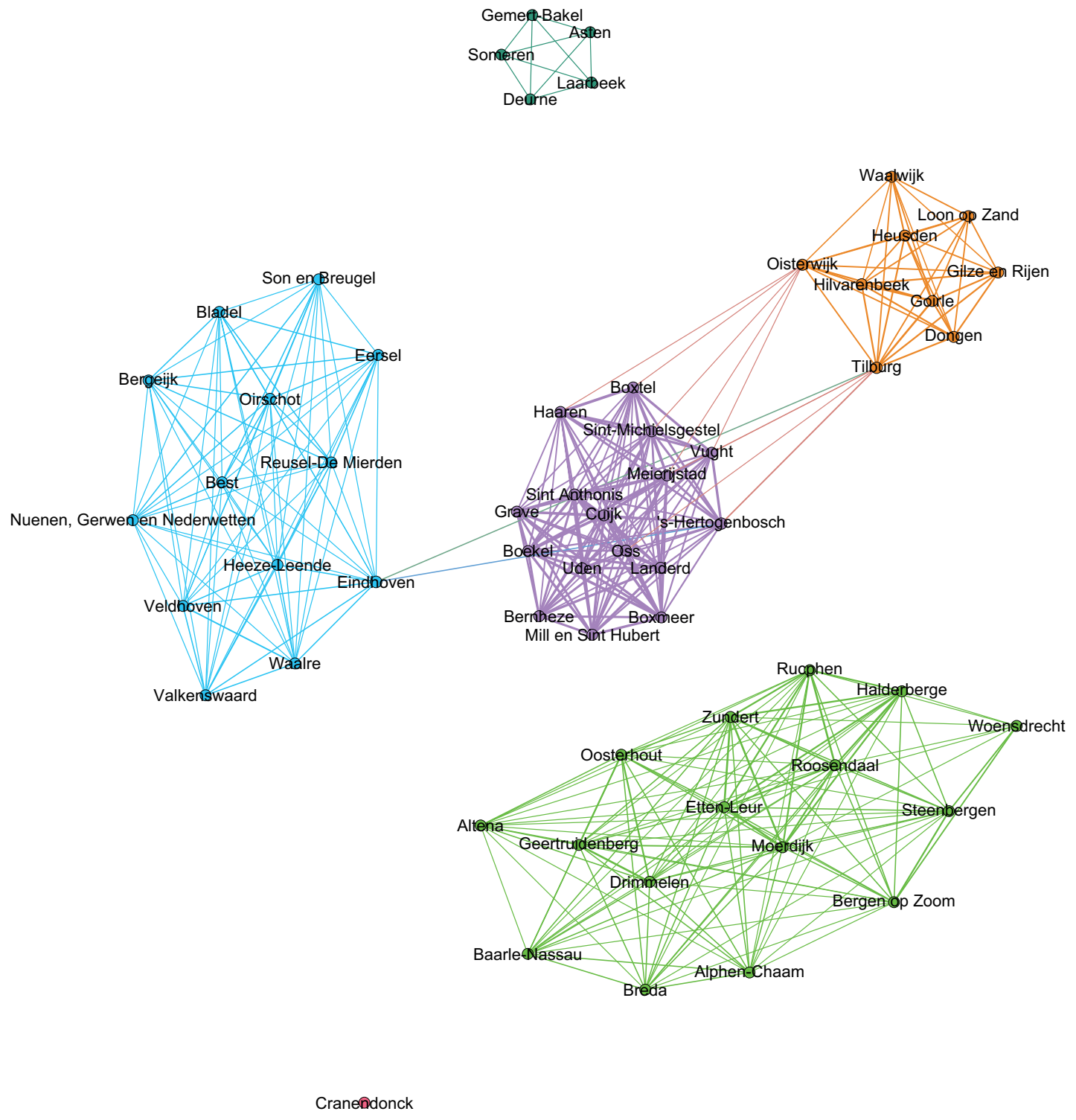
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	60
Aantal relaties tussen decentrale overheden	368
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	2.0
Aantal clusters	6

Het sociale netwerk lijkt op het fysieke netwerk. De gemeenten vormen hier ongeveer dezelfde clusters. Er is in het sociale netwerk wel een cluster met gemeenten uit De Peel afgesplitst van Zuidoost-Brabant. Verder staat de gemeente Cranendonck hier alleen in het netwerk.

Ook is de verbinding tussen de clusters sterk afgenomen. Oisterwijk en Tilburg leggen nog verbinding tussen het oranje cluster rond Tilburg en het paarse cluster rond Den Bosch. Tilburg heeft ook nog een relatie met Eindhoven. Eindhoven zelf heeft weer een verbinding met Den Bosch.

Interprovinciaal

De gemeenten werken weinig samen met gemeenten uit andere provincies. Cranendonck werkt op sociaal gebied samen met de Limburgse gemeenten Weert en Nederweert. Verder zijn een aantal gemeenten uit de regio Den Bosch verbonden met Gelderse gemeenten uit de regio Rivierenland.

NB: veiligheid & Gezondheid

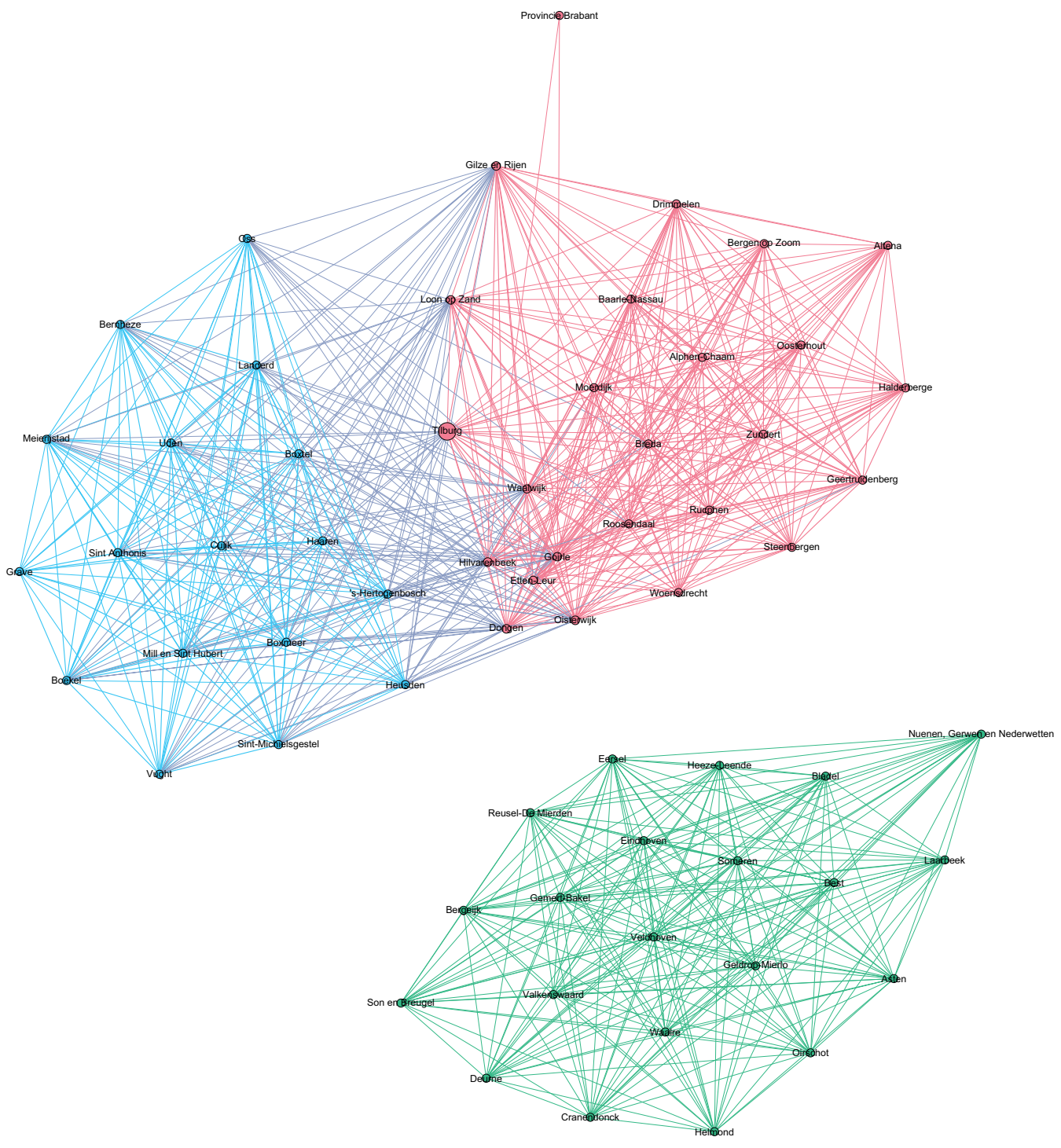

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	63
Aantal relaties tussen decentrale overheden	757
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	24
Gem. padafstand	1.3
Aantal clusters	3

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk worden drie clusters gevormd. Het groene cluster dat overeenkomt dat bestaat uit gemeenten uit Zuidoost-Brabant staat helemaal los van de andere clusters. Het rode en blauwe cluster zijn onderling nog sterk verbonden.

Interprovinciaal

Het rode cluster met gemeenten uit West- en Midden-Brabant is heel nauw verbonden met de gemeenten uit Zeeland en vormt in het gehele netwerk één hecht cluster met gemeenten uit deze provincie. Verder hebben de Brabantse gemeenten nauwelijks relaties met gemeenten uit ander provincies.

Zeeland

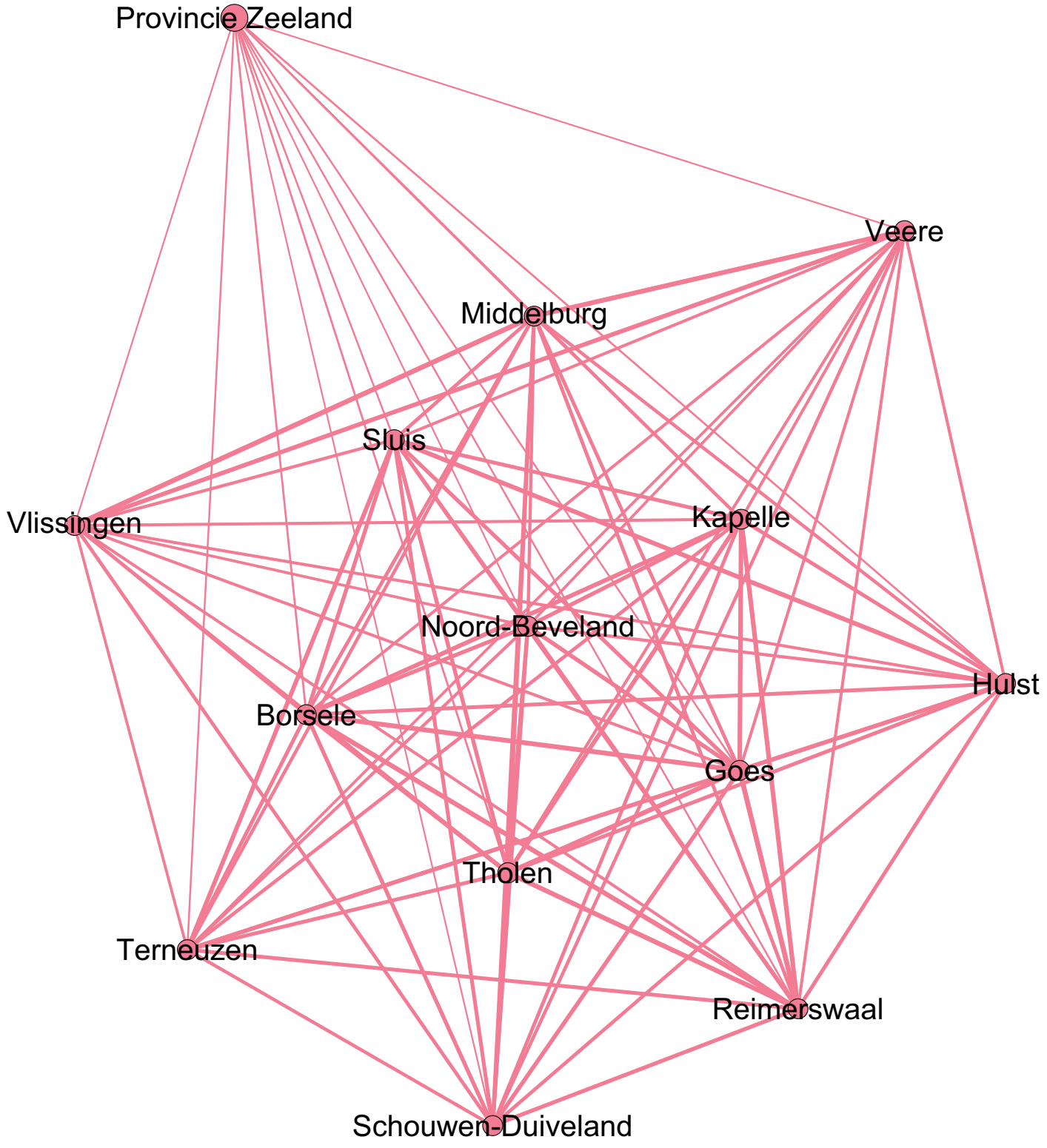

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	14
Aantal relaties tussen decentrale overheden	91
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	13
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

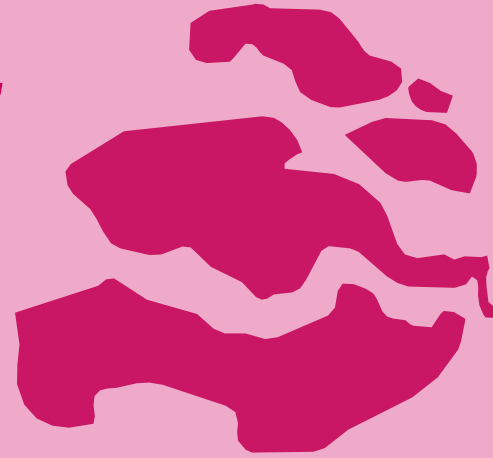
De provincie Zeeland bestaat uit 13 gemeenten. De gemeenten vormen samen één hecht cluster. Ze hebben geen duidelijke regionale voorkeur voor samenwerking.

Brug-gemeenten

Omdat de gemeenten niet in meerdere clusters zijn georganiseerd, zijn er ook geen brug-gemeenten.

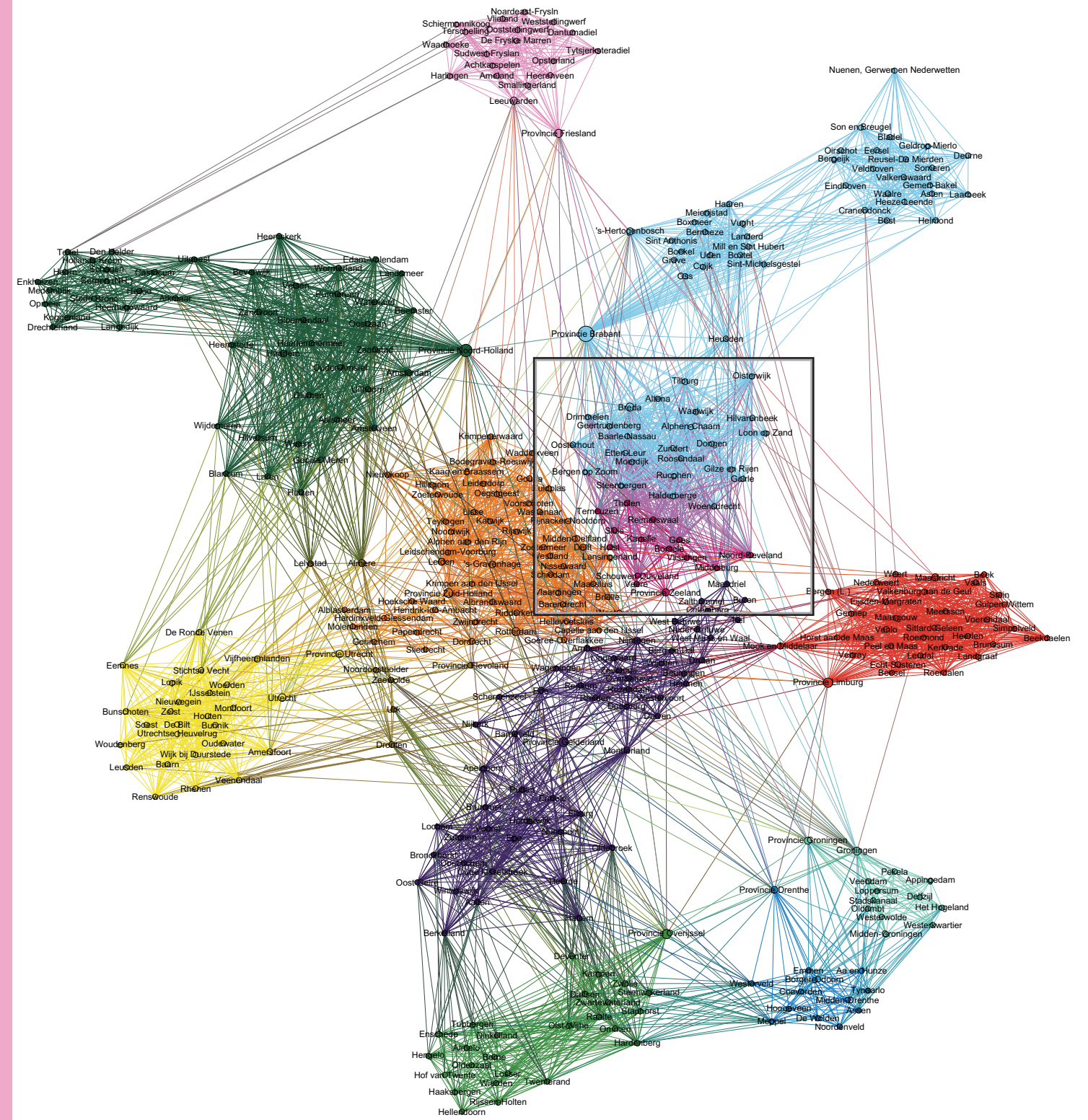
ZL: Interprovinciaal

De gemeenten uit Zeeland onderhouden veel relaties met gemeenten uit West-Brabant. De verbinding tussen Zeeland en West-brabant is zelfs sterker dan de verbinding van gemeenten uit West-Brabant met gemeenten uit andere clusters van Noord-Brabant.

Opvallend is dat deze verbindingen niet terugkomen in het economische, fysieke of sociale netwerk. Deze verbindingen komen voort uit samenwerkingsverbanden die geen van de drie labels heeft gekregen.

Hoewel Zeeland ook aan Zuid-Holland grenst, worden hier veel minder relaties onderhouden. Goerree-Overvlakkee (Zuid-Holland) is de duidelijke burg-gemeente voor Zeeland richting Zuid-Holland. Ook Veere en Westvoorne (Zuid-Holland) zoeken elkaar op.

ZL: Economie

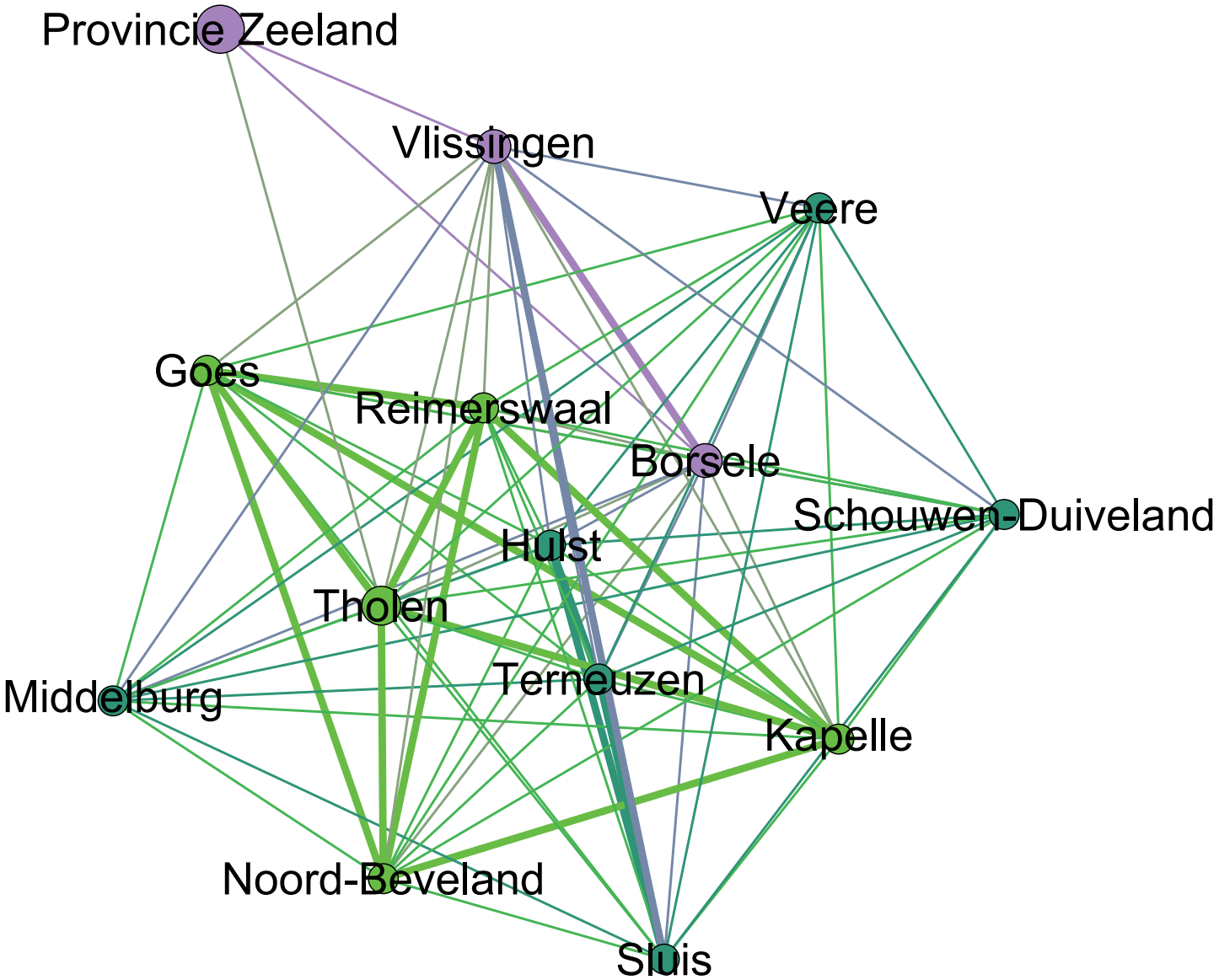

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	14
Aantal relaties tussen decentrale overheden	81
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.1
Aantal clusters	3

Ook op economisch vlak lijken de gemeenten uit Zeeland op het oog één cluster te vormen. Toch worden de gemeenten opgedeeld in drie verschillende cluster. Dit komt omdat de gemeenten in zowel het donkergroene als het lichtgroene cluster meer samenwerkingsverbanden met een economisch thema delen. De kracht van hun interne relaties is hierdoor sterker. De gemeenten en de provincie in het paarse cluster werken relatief minder met elkaar samen.

Interprovinciaal

Op economische thema's werken de gemeenten uit Zeeland veel minder samen met gemeenten uit West-Brabant dan in het gehele netwerk. Tholen is de enige gemeente met veel verbindingen in West-Brabant en vervult zo een duidelijke brugfunctie. Verder heeft alleen de provincie nog verbindingen naar andere provincies.

ZL: Fysiek

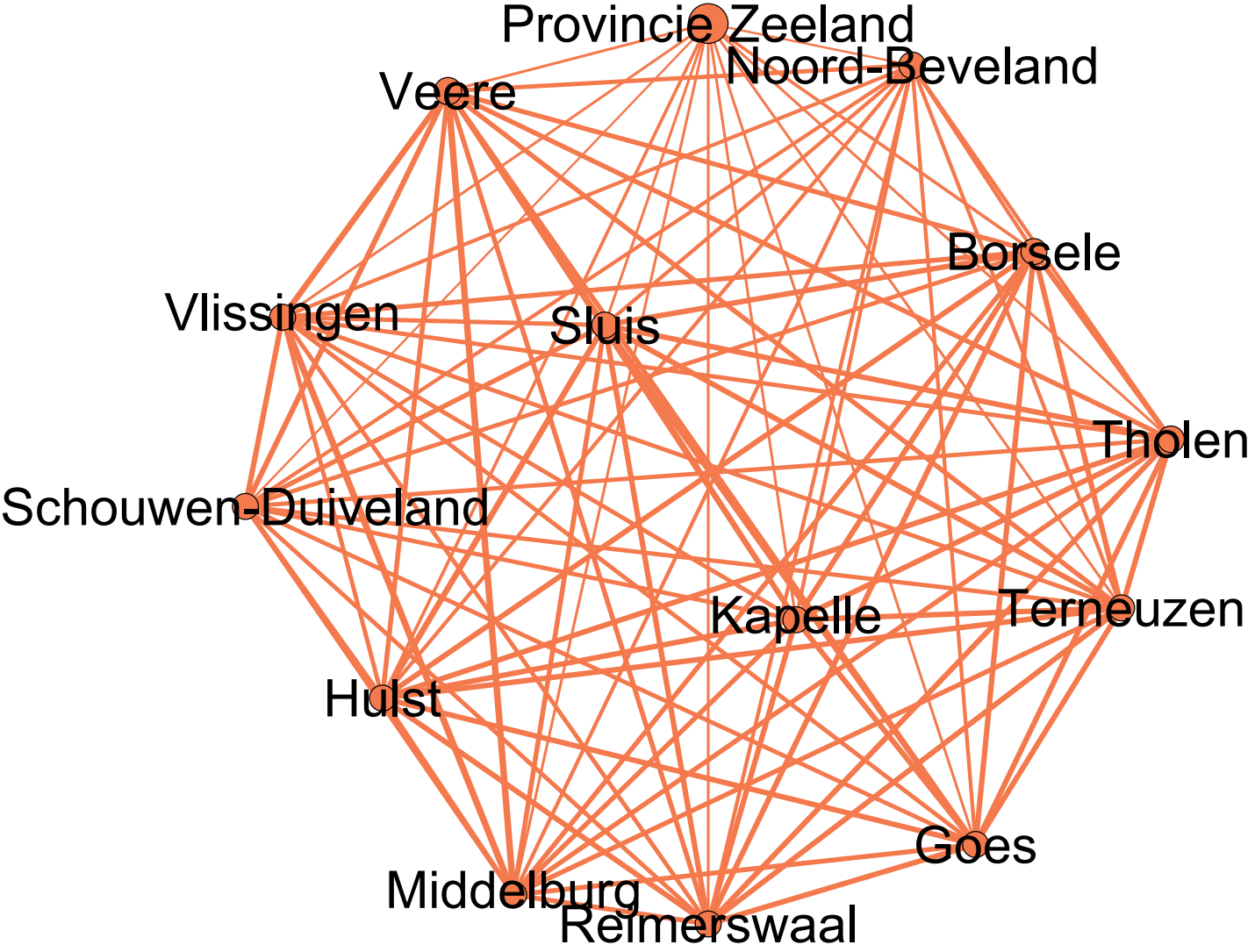

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	14
Aantal relaties tussen decentrale overheden	91
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	13
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

Ook op fysieke thema's werken de gemeenten uit Zeeland samen met alle andere gemeenten uit de provincie. Er ontstaat hetzelfde hechte cluster als bij het gehele netwerk.

Interprovinciaal

Net als in het economische netwerk fungeert Tholen weer als bruggemeente naar West-Brabant, hoewel het in dit netwerk aanzienlijk minder relaties onderhoudt. Verder valt op dat Goeree-Overflakkee (Zuid-Holland) relatief meer samenwerkt met Zeeuwse gemeenten dan met gemeenten uit Zuid-Holland.

ZL: Sociaal

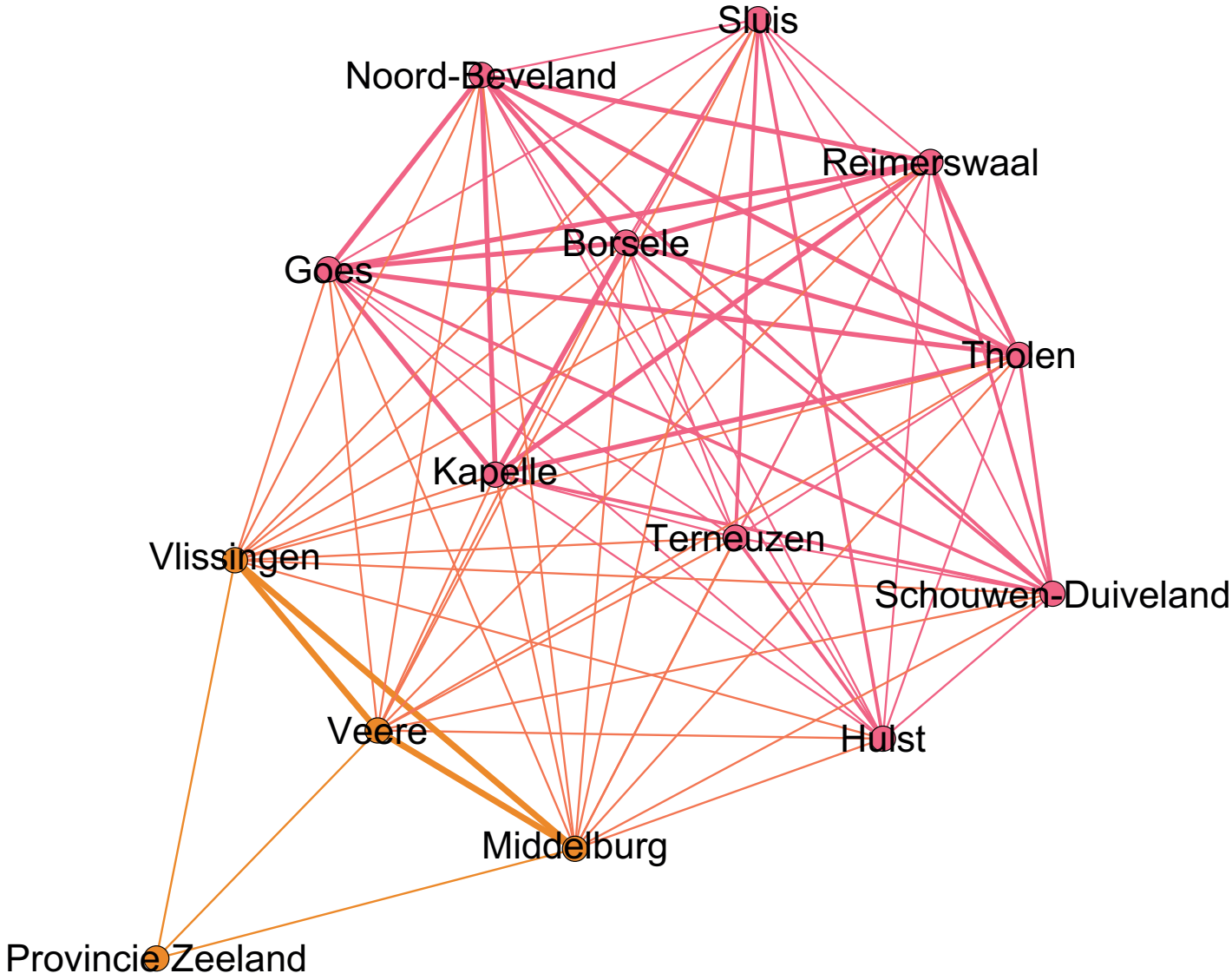
In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	14
Aantal relaties tussen decentrale overheden	81
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	12
Gem. padafstand	1.1
Aantal clusters	2

Op sociaal vlak zijn er twee clusters te herkennen. Een groot cluster in het roze en een kleiner cluster in het oranje. De clusters zijn sterk met elkaar verbonden.

Opvallend is dat de provincie hier met Middelburg, Veere en Vlissingen in een cluster staat. In de meeste provincies speelt de provincie zelf geen rol in het sociale netwerk.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Zeeland onderhouden geen relaties met gemeenten uit andere provincies op sociale thema's.

ZL: Veiligheid & Gezondheid

In één oogopslag	
Aantal decentrale overheden	14
Aantal relaties tussen decentrale overheden	89
Gem. aantal relaties per decentrale overheid	13
Gem. padafstand	1.0
Aantal clusters	1

In het Veiligheid en Gezondheid netwerk wordt één hecht cluster gevormd.

Interprovinciaal

De gemeenten uit Zeeland werken zeer intensief samen met gemeenten uit West- en Midden-Brabant. In het gehele netwerk van Veiligheid en Gezondheid vormen zij samen met deze Brabantse gemeenten één hecht cluster.

